

KÄSIKIRJA

Euroopan unionin perusoikeuskirjan soveltaminen kansallisessa lainsäädännössä ja päätöksenteossa

Ohjeet

Euroopan unionin perusoikeusvirastosta on runsaasti tietoa internetissä, perusoikeusviraston (FRA) verkkosivuilla osoitteessa fra.europa.eu.

Tämä asiakirja ei ole kyseisen lainsäädännön sitovaa tulkintaa vaan tarkoitettu viiteasiakirjaksi sen käytön helpottamiseksi. Se ei välttämättä kuvasta Euroopan komission kantaa kokonaan tai osittain.

***Europe Direct -palvelu auttaa sinua löytämään
vastaukset EU:hun liittyviin kysymyksiisi.***

**Yhteinen maksuton palvelunumero (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Saat pyytämäsi tiedot maksutta. Myös useimmat puhelut ovat maksuttomia, joskin jotkin operaattorit, puhelinkioskit tai hotellit voivat periä puheluista maksun.

Kansikuva: FRA

Tietoa Euroopan unionista on saatavana internetissä (<http://europa.eu>).

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2019

Print ISBN 978-92-9474-651-1 doi:10.2811/49255 TK-04-18-616-FI-C
PDF ISBN 978-92-9474-667-2 doi:10.2811/825076 TK-04-18-616-FI-N

© Euroopan unionin perusoikeusvirasto, 2019

Jäljentäminen on sallittu, paitsi kaupallisiin tarkoituksiin, jos lähde mainitaan.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan soveltaminen kansallisessa lainsäädännössä ja päätöksenteossa

Ohjeet

Alkusanat

Euroopan unionilla on ollut vuodesta 2000 lähtien oma oikeusluettelonsa – perusoikeuskirja. Perusoikeuskirjasta tuli oikeudellisesti sitova vuonna 2009, ja sillä on sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla.

Kyseessä on erittäin nykyaikainen ihmisoikeuksien luettelo, jossa on monia sellaisia oikeuksia, joita ei ole vakiintuneissa oikeusluetteloissa. Paperilla perusoikeuskirja näyttääkin hyvältä. Ne, jotka tuntevat EU:n oikeuden pääperiaatteet, pystyvät tavallisesti sanomaan välittömästi, että peruskirja sitoo EU:ta aina ja jäsenvaltioita vain silloin, kun ne ”soveltavat unionin oikeutta”. Mitä tämä usein siteerattu perusoikeuskirjan 51 artiklan kohta sitten todella tarkoittaa?

Todellisuudessa toimijat ovat usein epävarmoja siitä, sovelletaanko perusoikeuskirjaa tietyssä tilanteessa vai ei ja mitä lisäarvoa se tuo. Asiantuntijapiireissäkään ei aina ymmärretä täysin, mitä perusoikeuskirjan soveltamisalaan kuuluu ja mitä ei. Ei siis olekaan yllättävää, että kymmenen vuotta perusoikeuskirjan voimaantulon jälkeen arvio sen tuloksista käytännössä antaa kirjavan kuvan. Oikeusalan toimijat – tuomarit, virkamiehet, lainsäätäjät ja päätöksentekijät – viittaavat harvoin perusoikeuskirjaan ja jos viittaavat, viittaukset ovat usein pintapuolisia. Tämä ilmenee epäröintinä.

Siksi Euroopan unionin neuvosto on kannustanut jäsenvaltioita vaihtamaan ja kartoittamaan parhaita käytäntöjä perusoikeuskirjaa koskevasta tiedonjakamisesta ja kehittämään yhteisiä työkaluja sitä varten. Se on myös huomauttanut, että perusoikeusvirasto voisi auttaa kouluttamaan kansallisia virkamiehiä, ja pyytänyt virastoa nimenomaan laatimaan perusoikeuskirjan kansallisesta soveltamisesta käsikirjan toiminnanharjoittajille ja maallikoille.

Tämän käsikirjan tavoitteena on lisätä ymmärrystä perusoikeuskirjasta, myös siitä, milloin sitä sovelletaan lainsäädännössä ja päätöksenteossa. Kannattaa aina tarkistaa huolellisesti, sovelletaanko perusoikeuskirjaa, ja vaikka todettaisiin, että ei sovelleta, tarkistamisen tekeminen korostaa ihmisoikeuksien merkitystä lainsäädännössä ja päätöksenteossa. Se on jo itsessään saavutus, koska se lisää tietoisuutta.

Tohtori Mirjam de Mol Maastricht Centre for European Law -tutkimuskeskuksesta laati alustavan luonnoksen tekstiksi viraston ohjeiden mukaan kansallisissa parlamenteissa työskentelevien asiantuntijoiden ryhmää kuultuaan. Perusoikeusvirasto tarkisti sen ja kuuli myös perusoikeusviraston 28:aa kansallista yhteyshenkilöä, jotka muodostavat kansallisissa hallinnoissa työskentelevien asiantuntijoiden verkoston. Käsikirjan viimeistelyssä otettiin huomioon viraston tieteellisen komitean huomautukset. Haluan kiittää kaikkia, jotka antoivat arvokkaan panoksensa.

Michael O’Flaherty

Johtaja

Sisällys

ALKUSANAT	3
LYHENTEET	7
JOHDANTO	9
OSA I: YLEISET OHJEET.....	15
1 Euroopan unionin perusoikeuksien järjestelmä	15
Kaksi perusoikeuksien lähdettä.....	15
Euroopan unionin yleiset oikeusperiaatteet.....	16
Euroopan unionin perusoikeuskirja	17
Soveltamisala.....	18
Mikä on perusoikeuskirjan 51 artiklan tavoite?	19
Edunsaajat	20
Perusoikeuskirjan periaatteet ja perusoikeuskirjan oikeudet.....	21
2 Perusoikeuskirjan suhde kansallisiin ja kansainvälisiin perusoikeuksien välineisiin.....	23
Euroopan ihmisoikeussopimus.....	23
Muita kansainvälisiä ihmisoikeusvälineitä.....	24
Kansalliset perusoikeudet.....	26
3 Syitä perusoikeuskirjan sovellettavuuden tarkastamiseen	27
Velvollisuus kunnioittaa, noudattaa ja edistää perusoikeuskirjaa	27
Entistä enemmän ja/tai vahvempia oikeuksia perusoikeuskirjan nojalla.....	27
Kansalliset tuomioistuimet voivat soveltaa perusoikeuskirjaa	33
Euroopan unionin tuomioistuin voi tulkita perusoikeuskirjaa.....	37
Perusoikeuskirjan rikkominen voi johtaa rikkomusmenettelyyn	40
4 Perusoikeuskirjan sovellettavuuden tarkastaminen.....	41
Mistä arviointi pitäisi aloittaa?	41
Perusoikeuskirjan soveltamista koskeva ehdoton vaatimus.....	42
Vähimmäisvaatimuksena yhteys Euroopan unionin oikeuteen	42

5	Missä tilanteissa perusoikeuskirjaa sovelletaan?	44
	Kun jäsenvaltiot toimivat Euroopan unionin asiamiehinä	44
	Kun jäsenvaltion on vedottava Euroopan unionin oikeuden mukaiseen lupaan	46
6	Perusoikeuskirjan soveltaminen.....	48
	Keskeiset tulkinnan työkalut.....	48
	Missä olosuhteissa oikeuksien käyttöä voidaan rajoittaa?.....	49
7	Tarkistuslista perusoikeuskirjan sovellettavuudesta	51
	Valitse reitti lähtökohtasi mukaan.....	51
OSA II: KÄYTÄNNÖN TYÖKALUT		51
	Reitti A: Kansallisen lainsäädännöllisen toimen syynä on EU:n säädös.....	52
	Reitti B: Lainsäädäntöehdotukset, jotka eivät kuulu EU:n säädösten saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä koskevaan prosessiin	64
8	Perusoikeuskirjan noudattamisen tarkastaminen	73
	Vaihe I: Perusoikeuksien rajoitusten määrittäminen	74
	Vaihe II: Arvioidaan, ovatko rajoitukset lainkaan sallittuja.....	75
	Vaihe III: Arvioidaan, voidaanko rajoitukset perustella	79
LIITE: YLEISKATSAUS PERUSOIKEUSKIRJAN OIKEUKSISTA.....		87
INDEX.....		106

Lyhenteet

CAT-sopimus	kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus
CEDAW-sopimus	kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus
CERD-sopimus	rotusyrjinnän poistamista koskeva yleissopimus
perusoikeuskirja	Euroopan unionin perusoikeuskirja
EU:n tuomioistuin	Euroopan unionin tuomioistuin
ihmiskaupan vastainen yleissopimus	Euroopan neuvoston yleissopimus ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta
CRC	yleissopimus lapsen oikeuksista
vammaisyleissopimus (CRPD)	yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista
ECHR	Euroopan ihmisoikeussopimus
ECtHR	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
kidutuksen vastainen sopimus (ECPT)	eurooppalainen yleissopimus kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi
EU	Euroopan unioni
ESC	Euroopan sosiaalinen peruskirja
ESC 96	Euroopan sosiaalinen peruskirja (tarkistettu vuonna 1996)
FRA	Euroopan unionin perusoikeusvirasto
KP-sopimus	kansalaisyhteisöjä ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus

kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus (ICERD)	kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus
TSS-sopimus	taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus
ILO	Kansainvälinen työjärjestö
CAT-sopimuksen valinnainen pöytäkirja	kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen YK:n yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja
lapsen oikeuksien sopimuksen valinnainen pöytäkirja (OPCRC – SC)	lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta
KP-sopimuksen toinen valinnainen pöytäkirja (OPICCPR – DP)	kansalaisyhteisöjä ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen liittyvä toinen valinnainen pöytäkirja kuolemanrangaistuksen poistamisesta
P	pöytäkirja (Euroopan ihmisoikeussopimuksen)
SEU-sopimus	sopimus Euroopan unionista
SEUT-sopimus	sopimus Euroopan unionin toiminnasta
UDHR	ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus
YK	Yhdistyneet kansakunnat
UNCAT	kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen YK:n yleissopimus
UN GA	Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous

Johdanto

Tässä käsikirjassa annetaan ohjeita EU:n perusoikeuskirjan käytöstä kansallisella tasolla. Perusoikeuskirjan 51 artiklan mukaan, ja toisin kuin kansainvälisissä ja kansallisissa ihmisoikeusvälineissä, perusoikeuskirjan ”soveltamisala” rajoittuu EU:n oikeuden soveltamisalaan kuuluviin aloihin. Sillä ei ole tarkoitus laajentaa unionin oikeuden soveltamisalaa. Kuten Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä kuitenkin käy ilmi, perusoikeuskirja on erittäin tärkeä väline oikeusalan toimijoille, myös niille, jotka työskentelevät lainsäädännön ja päätöksenteon parissa.

Tästä käsikirjasta saa käytännön ohjeita perusoikeuskirjan soveltamisalasta. Siinä ei pyritä käsittelemään kaikkia yksityiskohtia tai antamaan täydellistä kuvaa. Se perustuu EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, mutta sillä ei voida korvata tapauskohtaista arviointia eikä sitä, että tarvittaessa on kuultava oikeudellisia yksiköitä.

Perusoikeuskirjan defensiivinen luonne

Vaikka perusoikeuskirja on laadittu toimivallan kannalta neutraalilla kielellä, sitä ei sovelleta aloihin, joilla EU:lla ei ole sananvaltaa. EU:n primaarioikeuden eri säännöksissä korostetaan lisäksi, että perusoikeuskirjan tarkoituksena ei ole siirtää toimivaltaa jäsenvaltioiden kustannuksella:

”Unionin toimivaltuuksien laajentamisen suhteessa jäsenvaltioihin sulkemiseksi pois perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa määrätään erityisesti, että

- *perusoikeuskirjan soveltaminen ei rajoita toissijaisuusperiaatetta (51 artiklan 1 kohdan ensimmäinen virke),*

- *jäsenvaltiot ovat sidottuja perusoikeuskirjaan ainoastaan soveltaessaan unionin oikeutta (51 artiklan 1 kohdan ensimmäinen virke),*
- *perusoikeuskirjan kunnioittaminen ja soveltaminen toteutuu unionille perussopimuksissa määriteltyjen toimivaltuuksien rajoissa (51 artiklan 1 kohdan toinen virke).¹*

Perusoikeuskirjan 51 artikla – soveltamisala

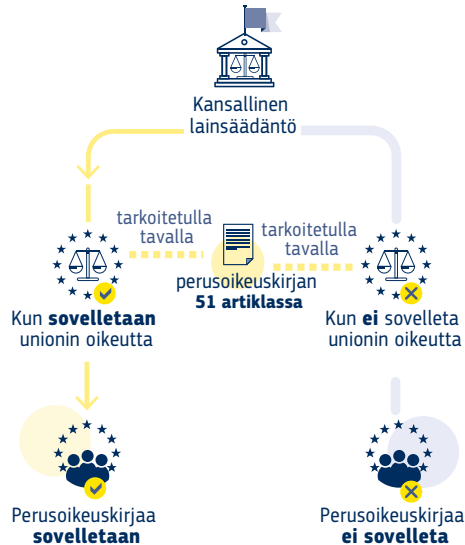
1. Tämän perusoikeuskirjan määräykset koskevat unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia toissijaisuusperiaatteen mukaisesti sekä jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun viimeksi mainitut soveltavat unionin oikeutta. Tämän vuoksi ne kunnioittavat tämän perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia, noudattavat sen sisältämiä periaatteita ja edistävät niiden soveltamista kukin toimivaltansa mukaisesti ja unionille perussopimuksissa annetun toimivallan rajoja noudattaen.
2. Tällä perusoikeuskirjalla ei uloteta unionin oikeuden soveltamisalaa unionin toimivaltaa laajemmaksi eikä luoda unionille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä eikä muuteta perussopimuksissa määriteltyjä toimivaltuuksia ja tehtäviä.

Kenelle käsikirja on tarkoitettu?

Käsikirja on pääasiassa tarkoitettu henkilöille, jotka osallistuvat lainsäädännön ja politiikan laatimiseen kansallisella tasolla. Nämä prosessit ovat olennaisen tärkeitä, jotta perusoikeuksia kunnioitettaisiin ja edistettäisiin Euroopan unionissa. Ensisijaisena kohderyhmänä ovat siis kaikki kansallisissa lainsäädännöllisissä ja hallinnollisissa viranomaisissa mukana olevat, muun muassa hallitukset, parlamentit, alue- ja paikallisviranomaiset. Käsikirja on kuitenkin tärkeä myös EU:n jäsenvaltioiden tuomioistuimissa ja ihmisoikeusinstituutioissa työskenteleville ihmisille.

1 Julkisasiamies Trestnjakin 22 päivänä syyskuuta 2011 antaman ratkaisuehdotuksen 72 kohta asiassa Euroopan unionin tuomioistuin, C-411/10, *N. S. vastaan Secretary of State for the Home Department*, ja asia C-493/10, *M. E., A. S. M., M. T., K. P., E. H., vastaan Refugee Applications Commissioner ja Minister for Justice, Equality and Law Reform* [suuri jaosto], yhdistetyt asiat C-411/10 ja 493/10, 21. joulukuuta 2011.

Kuva 1: Perusoikeuskirjan soveltamisala (joka on Euroopan ihmisoikeussopimusta rajoittuneempi)

Lähde: FRA, 2018

Mikä on sinun tehtäväsi perusoikeuskirjan takeiden toteuttamisessa käytännössä?

Ihmisoikeuksia sovelletaan ennen kaikkea kansallisella ja paikallisella tasolla. Siellä oikeuksilla on todellista vaikutusta. EU:n oikeus pannaan tavallisesti täytäntöön kansallisella tasolla. EU:n perusoikeuskirjan velvoitteilla on siten erityistä merkitystä kansallisille päätöksentekijöille. EU:n lainsäädännössä jätetään tavallisesti kansallisille lainsäädäntöelimille harkintavaltaa EU:n oikeuden saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanossa. Tätä liikkumavaraa on käytettävä perusoikeuskirjan kanssa yhdenmukaisesti. Kansalliset päätöksentekijät ja lainsäätäjät saavat tämän velvoitteen myötä suuren vastuun.

Kansallisille parlamenteille ja/tai viranomaisille työskentelevillä oikeusalan toimijoilla on EU:n perusoikeuskirjan nojalla keskeinen asema lainsäädäntöä ja/tai toimintalinjoja laadittaessa, koska heidän on vastattava kolmesta olennaisesta tehtävästä: heidän tulee vahvistaa,

- sovelletaanko perusoikeuskirjaa kyseessä olevaan (lainsäädäntö) ehdotukseen
- mitä perusoikeuskirja tarkoittaa kansalliselle lainsäädäntöelimelle / kansalliselle hallinnolle perusoikeuskirjan rikkomusten välttämistä koskevien positiivisten ja negatiivisten velvoitteiden osalta
- onko tietyssä lainsäädäntö- ja/tai päätöksentekoelemessä mahdollisuuksia noudattaa perusoikeuskirjaa ja myös edistää sitä aktiivisesti perusoikeuskirjan 51 artiklan vaatimuksen mukaisesti.

Kansalliset toimijat keskeisinä ”perusoikeuskirjan asiamiehinä”

EU tunnustaa kansallisten toimijoiden suuren merkityksen perusoikeuskirjan täytäntöönpanossa. Esimerkiksi Euroopan parlamentti on korostanut, että ”kansalliset viranomaiset (oikeusviranomaiset sekä lainvalvonta- ja hallinto- viranomaiset) ovat tärkeimpiä toimijoita huolehdittaessa perusoikeuskirjaan kirjattujen oikeuksien ja vapauksien toteutumisesta käytännössä”.*

Euroopan unionin neuvosto korostaa, että perusoikeuskirjaa on tärkeä soveltaa osana laajempaa sovellettavien perusoikeusvälineiden kokonaisuutta kansallisessa kontekstissa. Se korostaa ”tarvetta määritellä perusoikeuskirjan sovellettavuus yksittäisissä tilanteissa” sekä sitä, ”että kansallisten viranomaisten on kiinnitettävä erityistä huomiota niihin perusoikeuskirjan määräyksiin, joiden tarkoitusta ja soveltamisalaa ei määritellä ECHR:n vastaavissa määräyksissä, jotta perusoikeuskirjaa sovellettaisiin tehokkaasti”.**

Neuvosto myös suhtautuu myönteisesti aloitteisiin, joiden tarkoituksena on lisätä tietoisuutta ja parantaa perusoikeuskirjan soveltamista päätöksentekijöiden ja oikeusalan toimijoiden keskuudessa.*** Tämä käsikirja on juuri tällainen aloite. Sen toivotaan auttavan ”perusoikeuskirjan henkiin herättämisen” tiellä olevan yhden ”keskeisen haasteen” ratkaisemisessa eli sen soveltamisalan selkeyttämisessä.***

*Lähteet: *Euroopan parlamentti (2015), päätöslauselma perusoikeuksien tilanteesta Euroopan unionissa (2013–2014) 2014/2254(INI), Strasbourg, 8. syyskuuta 2015, 20 kohta*

***Euroopan unionin neuvosto (2016), neuvoston päätelmät perusoikeuskirjan soveltamisesta vuonna 2015, neuvoston asiakirjan liite 10005/16, 9. kesäkuuta 2016, 6 kohta*

****Euroopan unionin neuvosto (2017), neuvoston päätelmät perusoikeuskirjan soveltamisesta vuonna 2016, neuvoston asiakirjan liite 11546/17, 28. heinäkuuta 2017, 5 kohta*

***** FRA (2012), Bringing the Charter to life – opportunities and challenges of putting the EU Charter of Fundamental Rights into practice; katso myös FRA (2018), Challenges and opportunities for the implementation of the Charter of Fundamental Rights, Euroopan unionin perusoikeusviraston lausunto, Wien, 04/2018*

Miten käsikirjaa käytetään?

- Käsikirjassa on kahdenlaisia tekstejä. Tavallisen mustan leipätekstin tarkoituksena on antaa nopea yleiskatsaus lukijan ymmärryksen lisäämiseksi. Esimerkit ja lisätiedot esitetään harmaalla tekstillä.
- Käsikirjassa on kaksi osaa ja liite.
- **Osassa I** on ”yleiset ohjeet”, joissa esitellään perusoikeuskirja kaikkien kohderyhmien kannalta ja keskitytään
 - perusoikeuksien suojelua koskevaan EU:n järjestelmään (luku 1)
 - perusoikeuskirjan suhteeseen muihin perusoikeusvälineisiin (luku 2)
 - perusoikeuskirjan soveltamissyihin (luku 3)
 - perusoikeuskirjan soveltamisalaan (luku 4)
 - tilanteisiin, joissa perusoikeuskirjaa sovelletaan (luku 5)
 - perusoikeuskirjan oikeuksien tulkintaan ja rajoituksiin (luku 6).
- Lukijoiden, jotka eivät ole vielä perehtyneet hyvin EU:n oikeuteen, on hyödyllistä lukea luvut 1–4. Muut voivat siirtyä suoraan lukuihin 5 ja 6 ja käytännön työkaluihin.
- **Osassa II** esitellään ”käytännön työkaluja”. Siinä esitetään kaksi tarkistuslistaa, jotka on tarkoitettu kansallisen tason lainsäädäntö- ja päätöksentekoprosesseihin osallistuville henkilöille:
 - Tarkistuslista, jolla arvioidaan perusoikeuskirjan sovellettavuutta kansallisen lainsäädännön ja päätöksenteon osalta (luku 7): tässä tarkistuslistassa keskitytään pääosin kansallisiin lainsäädäntö- ja päätöksentekoprosesseihin. Siinä lähestytään perusoikeuskirjan sovellettavuutta eri tilanteiden kautta, jotta ohjeet olisivat käytännöllisempiä.
 - Tarkistuslista, jonka avulla saadaan alustava käsitys siitä, onko kansallinen säädös (tai sen luonnos) perusoikeuskirjan mukainen (luku 8).
- **Liitteessä** tehdään lyhyt yhteenveto perusoikeuskirjan oikeuksista ja siitä, miten ne liittyvät muihin ihmisoikeusluotteluihin, ja osoitetaan siten perusoikeuskirjan tuoma lisäarvo.

Käsikirjassa käytettävä terminologia

- Käsikirjassa viitataan usein kansallisiin ”lainsäädäntöehdotuksiin” tai ”lainsäädäntöön”, mutta sitä sovelletaan samalla tavalla kaikenlaisiin kansallisiin säädöksiin.

- Käsikirjassa viitataan pääosin vain perusoikeuskirjaan, mutta sitä sovelletaan samalla tavalla EU:n perusoikeuksiin EU:n yleisinä oikeusperiaatteina (katso luku 1).
- Perusoikeuskirjan säännöksiin viitattaessa käsikirjassa ei välttämättä tehdä eroa perusoikeuskirjan oikeuksien ja perusoikeuskirjan periaatteiden välillä. Molemmat perusoikeuskirjan säännöslajit ovat sitovia, mutta niiden oikeusvaikutukset ovat erilaisia (lisätietoa on perusoikeuskirjan 51 artiklan 5 kohdassa ja tämän käsikirjan luvun 1 kohdassa [Perusoikeuskirjan periaatteet ja oikeudet](#)).

Käsikirjassa käytetään ilmaisua ”unionin yleiset oikeusperiaatteet” viittaamaan oikeuskäytäntöön kuuluviin kirjoittamattomiin tuomioistuinten laatimiin yleisiin periaatteisiin, joihin voidaan vedota tuomioistuimissa oikeudellisen tarkastelun perusteina. Tähän oikeuden lähteeseen kuuluvat muut periaatteet kuin perusoikeudet, kuten oikeusvarmuuden periaate, oikeutettujen odotusten periaate ja suhteellisuusperiaate. Käsikirjassa käytetty ilmaisu ”unionin yleiset oikeusperiaatteet” ei viittaa institutionaalisiin periaatteisiin, kuten toissijaisuusperiaatteeseen tai toimielinten välistä tasapainoa koskevaan periaatteeseen.

Osa I: Yleiset ohjeet

1 Euroopan unionin perusoikeuksien järjestelmä

Kaksi perusoikeuksien lähdettä

- Perusoikeuksien kaksi keskeistä lähtökohtaa EU:n oikeudessa ovat i) (kirjoittamattomat) yleiset oikeusperiaatteet ja ii) perusoikeuskirja². Sekä yleiset periaatteet että perusoikeuskirjan säännökset kuuluvat EU:n primaarioikeuteen, ja ne ovat päällekkäisiä. Molempia sovelletaan EU:n oikeuden alalla, ja niillä on siten sama soveltamisala.³
- EU:n perusoikeuksia on myös perussopimusten säännöksissä⁴ ja EU:n johdetussa oikeudessa.⁵ Käsikirjassa keskitytään ainoastaan perusoikeuksiin EU:n oikeuden ja perusoikeuskirjan mukaisina yleisinä periaatteina.

2 Euroopan yhteisö (2012), konsolidoitu versio Euroopan unionista tehdystä sopimuksesta (SEU), EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 6 artikla.

3 Perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan ("soveltamisala") selityksissä täsmennetään, että tämä säännös on kooste Euroopan unionin tuomioistuimen yleisten periaatteiden soveltamisalaa koskevasta oikeuskäytännöstä. Tällä hetkellä Euroopan unionin tuomioistuin käyttää perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohtaa samalla tavoin yleisiä oikeusperiaatteita varten. Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-406/15, *Petya Milkova vastaan Izpalnitelen direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen control*, 9. marraskuuta 2017, 50 ja 54 kohta.

4 Euroopan yhteisö (2012), konsolidoitu versio Euroopan unionin toiminnasta tehdystä sopimuksesta (SEUT), EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 157 artikla.

5 Katso esimerkiksi neuvoston direktiivi 2000/78/EY, annettu 27 päivänä marraskuuta 2000, yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista, EYVL L 303, 2. joulukuuta 2000, s. 16–22.

Kuva 2: Kaksi perusoikeuksien lähdettä

Lähde: FRA, 2018

Euroopan unionin yleiset oikeusperiaatteet

- Nämä ovat Euroopan unionin tuomioistuimen määrittämiä kirjoittamattomia periaatteita.
- Ne ovat olleet olemassa 1960-luvun lopulta lähtien⁶, ja ne voivat määrittää muiden EU:n primaarioikeuden lähteiden tapaan "johdettuun oikeuteen kuuluvan oikeustoimen pätevyyden tai kansallisen oikeussäännön sovellettavuuden"⁷.
- Perussopimuksen asiaankuuluva säännös on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 6 artiklan 3 kohta.

6 Euroopan unionin tuomioistuin, asia 29/69, *Erich Stauder vastaan City of Ulm – Sozialamt*, 12. marraskuuta 1969; Euroopan unionin tuomioistuin, asia 11/70, *Internationale Handelsgesellschaft mbH vastaan Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, 17. joulukuuta 1970; Euroopan unionin tuomioistuin, asia 4/73, *J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung vastaan Euroopan yhteisöjen komissio*, 14. toukokuuta 1974.

7 Julkisasiamies Colomerin 24 päivänä tammikuuta 2008 antaman ratkaisuehdotuksen 19 kohta asiassa Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat, C-55/07 ja C-56/07, *Othmar Michaeler (C-55/07 ja C-56/07)*, *Subito GmbH (C-55/07 ja C-56/07)* ja *Ruth Volgger (C-56/07) vastaan Amt für sozialen Arbeitsschutz ja Autonome Provinz Bozen*, 24. huhtikuuta 2008.

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 3 kohta

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa taatut ja jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuvat perusoikeudet ovat yleisinä periaatteina osa unionin oikeutta.

Euroopan unionin perusoikeuskirja

- Perusoikeuskirja on 50 perusoikeuden ja periaatteen nykyaikainen luettelo. Perusoikeuskirjan neljä muuta artiklaa koskevat näiden 50 säännöksen tulkintaa ja soveltamista. Kaikista perusoikeuskirjassa vahvistetuista oikeuksista on yleiskatsaus [liitteessä](#).
- Perusoikeuskirjassa on seitsemän lukua: ihmisarvo (5 artiklaa), vapaudet (14 artiklaa), tasa-arvo (7 artiklaa), yhteisvastuu (12 artiklaa), kansalaisten oikeudet (8 artiklaa), lainkäyttö (4 artiklaa) ja yleiset määräykset (4 artiklaa).
- Perusoikeuskirjan laati Eurooppa-valmistelukunta, jossa oli jäseniä parlamenteista (sekä kansallisista parlamenteista että Euroopan parlamentista) ja hallituksista, ja myös kansalaisyhteiskunta antoi siihen panoksensa⁸.
- Siitä annettiin julistus vuonna 2000, ja se on ollut oikeudellisesti sitova siitä lähtien, kun Lissabonin sopimus tuli voimaan 1. joulukuuta 2009⁹.
- Perussopimuksen asiaankuuluva säännös on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 1 kohta.

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 1 kohta

Unioni tunnustaa oikeudet, vapaudet ja periaatteet, jotka esitetään [...] Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, jolla on sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla.

8 Valmistelukunnassa oli 15 valtion ja hallitusten päämiesten edustajaa silloisesta 15:stä EU:n jäsenvaltiosta, 30 kansallisten parlamenttien edustajaa, 16 Euroopan parlamentin edustajaa ja yksi Euroopan komission edustaja.

9 Katso *Euroopan unionin virallinen lehti*, EUVL C 83, 30. maaliskuuta 2010, s. 389–403.

Soveltamisala

Perusoikeuskirjan 51 artikla – soveltamisala

1. Tämän perusoikeuskirjan määräykset koskevat unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia [...] sekä jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun viimeksi mainitut soveltavat unionin oikeutta.

- EU:n perusoikeuksia sovelletaan kansallisella tasolla ainoastaan silloin, kun jäsenvaltiot ”soveltavat unionin oikeutta”. Se on kuitenkin sangen laaja käsite. ”Jäsenvaltioiden osalta yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä johtuu selvästi”, että tämä vaatimus koskee jäsenvaltioita ”silloin, kun ne toimivat unionin oikeuden alalla”¹⁰. [Luvussa 5](#) on lisätietoa tästä.
- Siksi EU:n perusoikeudet voivat olla tärkeitä monilla eri aloilla, myös niillä, joihin sovelletaan ensisijaisesti kansallista lainsäädäntöä¹¹.

Perusoikeuskirjaa voidaan soveltaa useisiin aiheisiin. Niitä ovat esimerkiksi oikeusapu¹², rangaistukset tullirikkomuksista¹³, kartellit¹⁴, paikallispoliisien työhön-otto¹⁵, verenluovutus¹⁶, peliautomaattien käyttö¹⁷, maaseudun kehityksen tuke-

10 Selitys 51 artiklaan – Soveltamisala; katso Euroopan unioni (EU) (2007), Euroopan unionin perusoikeuskirjan selitykset, EUVL C 303, 14. toukokuuta 2007, s. 17–37.

11 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-276/12, *Jiří Sabou vastaan Finanční ředitelství pro hlavní město Prahu* [suuri jaosto], 22. lokakuuta 2013.

12 Euroopan unionin tuomioistuin, C-279/09, *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH vastaan Bundesrepublik Deutschland*, 22. joulukuuta 2010.

13 Euroopan unionin tuomioistuin, C-546/09, *Aurubis Bulgaria AD vastaan Nachalnik na Mitnitsa Stolichna*, 31. maaliskuuta 2011.

14 Euroopan unionin tuomioistuin, C-17/10, *Toshiba Corporation ym. vastaan Úřad pro ochranu hospodářské soutěže* [suuri jaosto], 14. helmikuuta 2012.

15 Euroopan unionin tuomioistuin, C-416/13, *Mario Vital Pérez vastaan Ayuntamiento de Oviedo*, 13. marraskuuta 2014.

16 Euroopan unionin tuomioistuin, C-528/13, *Geoffrey Léger vastaan Ministre des Affaires sociales, de la Santé et des Droits des femmes and Etablissement français du sang*, 29. huhtikuuta 2015.

17 Euroopan unionin tuomioistuin, C-390/12, *Robert Pflieger ym.*, 30. huhtikuuta 2014.

minen¹⁸, televisiomainonta¹⁹, kirjanpitoasiakirjojen julkistaminen²⁰, velvollisuus antaa sormenjäljet passiin²¹ ja eläkeikä²².

- Perusoikeuskirjan käyttö Euroopan unionin tuomioistuimessa osoittaa, että tietyillä politiikanaloilla esitetään erityisen alttiisti perusoikeuskirjaan perustuvia perusteluita²³.

Euroopan unionin tuomioistuimessa perusoikeuskirjaa käytetään usein seuraavilla aloilla: sosiaalipolitiikka (esim. työllisyys ja työehdot, maksukyvyttömyys, yrityksen siirto, vanhempainvapaa), turvapaikka-asiat ja muuttoliike, kuluttajansuoja, oikeudellinen yhteistyö siviiliasioissa (esim. oikeudenkäyttöalue ja avioliittoon liittyviä asioita koskevien tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano sekä vanhempainvastuuta koskevat asiat), verotus (arvonlisävero), henkinen omaisuus, maatalous, ympäristö, tietosuoja ja oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa (eurooppalainen pidätysmääräys).

Vaikka kansallisella tasolla ei olekaan saatavilla täydellistä otosta kaikista tuomioistuinten päätöksistä, joissa viitataan perusoikeuskirjaan, virasto on viime vuosina analysoinut kutakin jäsenvaltiota kohti vuosittain enintään kolme merkittävää tuomioistuimen päätöstä, joissa käytetään perusoikeuskirjaa. Useimmat näistä päätöksistä liittyvät rajatarkastuksiin, turvapaikka-asioihin ja muuttoliikkeeseen sekä oikeudelliseen yhteistyöhön rikosasioissa mutta myös työllisyyteen, syrjimättömyyteen ja tietosuojaan²⁴.

Mikä on perusoikeuskirjan 51 artiklan tavoite?

- Perusoikeuksien suojelua koskevan EU:n järjestelmän lähtökohtana on unionin velvollisuus kunnioittaa SEU-sopimuksen 6 artiklassa säädettyjä perusoikeuksia.
- Koska unionin oikeutta pannaan täytäntöön ja sovelletaan suurelta osin kansallisesti, unionin velvollisuus ulottuu väistämättä kansallisten viranomaisten antamiin säädöksiin, kun kyseisten säädösten voidaan sanoa edistävän unionin

18 Euroopan unionin tuomioistuin, C-401/11, *Blanka Soukupová vastaan Ministerstvo zemědělství*, 11. huhtikuuta 2013.

19 Euroopan unionin tuomioistuin, C-234/12, *Sky Italia Srl vastaan Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni*, 18. heinäkuuta 2013.

20 Euroopan unionin tuomioistuin, C-418/11, *Texdata Software GmbH*, 26. syyskuuta 2013.

21 Euroopan unionin tuomioistuin, C-291/12, *Michael Schwarz vastaan Stadt Bochum*, 17. lokakuuta 2013.

22 Euroopan unionin tuomioistuin, C-401/11, *Blanka Soukupová vastaan Ministerstvo zemědělství*, 11. huhtikuuta 2013.

23 Vuoden 2014 tammikuun 1. päivästä vuoden 2017 syyskuun 1. päivään.

24 Katso luvut perusoikeuskirjan käytöstä viraston viiden viime vuoden perusoikeusraporteista.

oikeuden täytäntöönpanoa. Jos näin ei olisi, perusoikeuskirjaa ei sovellettaisi moniin EU:n oikeuteen kuuluviin tilanteisiin, jolloin perusoikeuksien suojelussa EU:n oikeudessa olisi puutteita.

- Siksi jäsenvaltioiden velvollisuus noudattaa perusoikeuskirjaa on väistämätön seuraus EU:n perusoikeuksia koskevista velvoitteista. Sillä täydennetään perusoikeuksia koskevia velvoitteita, joita jäsenvaltioilla on omien perustuslakiansa ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten nojalla.

”Koska perusoikeuskirjassa taattuja perusoikeuksia on [...] noudatettava silloin, kun kansallinen lainsäädäntö kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan, sellaisia unionin oikeuden alaan kuuluvia tilanteita ei voi olla, joihin kyseisiä perusoikeuksia ei sovellettaisi. Unionin oikeuden sovellettavuus merkitsee perusoikeuskirjassa taattujen perusoikeuksien sovellettavuutta.” Euroopan unionin tuomioistuin, C-617/10, *Åklagaren vastaan Hans Åkerberg, Fransson* [suuri jaosto], 26. helmikuuta 2013, 21 kohta.

”Lisäksi on otettava huomioon unionin oikeuden mukainen perusoikeuksien suojan tavoite, joka on sen valvominen, ettei näitä oikeuksia loukata unionin toiminnan aloilla tai kun jäsenvaltiot soveltavat unionin oikeutta.” Euroopan unionin tuomioistuin, C-206/13, *Cruciano Siragusa vastaan Regione Sicilia – Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo*, 6. maaliskuuta 2014, 31 kohta.

Edunsaajat

- Kun perusoikeuskirjaa sovelletaan, ihmiset voivat vedota sen säännöksiin. Oikeuden ja kyseessä olevien olosuhteiden mukaan tämä koskee myös yksityisiä oikeushenkilöitä, kuten yrityksiä ja muita vastaavia oikeudellisia tahoja²⁵.
- Ne voivat vedota perusoikeuskirjaan suhteissaan EU:hun ja/tai jäsenvaltioon (jäsenvaltioihin). Perusoikeuskirjan rajoitetusta sovellettavuudesta yksityishenkilöiden välillä (”horisontaalinen vaikutus”) on lisätietoa jäljempänä.

²⁵ Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-279/09, *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH vastaan Saksan valtio*, 22. joulukuuta 2010, 52 kohta.

- Näyttää siltä, että myös julkiset elimet voivat vedota perusoikeuskirjaan tietyissä olosuhteissa.²⁶

Perusoikeuskirjan periaatteet ja perusoikeuskirjan oikeudet

- Perusoikeuskirjan 52 artiklan 5 kohdassa erotetaan toisistaan ”oikeudet” ja ”periaatteet”. Perusoikeuskirjassa on kahdentyyppisiä säännöksiä (tätä ei pidä sekoittaa eron EU:n perusoikeuksien kahden lähteen eli perusoikeuskirjan ja EU:n yleisten oikeusperiaatteiden välillä).
- Perusoikeuskirjan molemmantyyppiset säännökset ovat sitovia. Perusoikeuskirjan oikeuksia on kuitenkin ”kunnioitettava” ja perusoikeuskirjan periaatteita ”noudatettava”²⁷. Ihmiset voivat vedota oikeuksiin suoraan kansallisissa tuomioistuimissa, mutta periaatteita tämä ei koske.
- Euroopan unionin perusoikeuskirjan selityksissä (tulkinta-asiakirja, joka laadittiin alun perin perusoikeuskirjan laatineen valmistelukunnan puheenjohtajiston johdolla)²⁸ määritetään yksiselitteisesti tietyt säännökset perusoikeuskirjan periaatteiksi. Muiden perusoikeuskirjan säännösten osalta on edelleen epäselvää, ovatko ne oikeuksia vai periaatteita perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdan nojalla. Euroopan unionin tuomioistuimen myöhemmästä oikeuskäytännöstä saadaan asiaan lisäselvyyttä. Joka tapauksessa olisi väärin olettaa, että esimerkiksi kaikki luvussa IV (yhteisvastuu) luetellut säännökset olisivat asemaltaan periaatteita.

Esimerkki: Perusoikeuskirjan periaatteet

Jotkin säännökset määritetään perusoikeuskirjan selityksissä yksiselitteisesti perusoikeuskirjan periaatteiksi: 25 artikla (ikäntyneiden henkilöiden oikeudet), 26 artikla (vammaisten sopeutuminen yhteiskuntaan) ja 37 artikla (ympäristönsuojelu). Jotkin säännökset määritetään selityksissä säännöksiksi, joilla on

-
- 26 Euroopan unionin tuomioistuin, C-610/10, *Euroopan komissio vastaan Espanjan kuningaskunta*, 11. joulukuuta 2012, 48–52 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-176/13 P, *Bank Mellat*, 18. helmikuuta 2016, 49 ja 52 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-200/13 P, *Bank Saderat Iran*, 21. huhtikuuta 2016, 47 kohta; julkisasiamies Sharpstonin 26. helmikuuta 2015 antaman ratkaisuehdotuksen 43 kohta asiassa Euroopan unionin tuomioistuin, C-176/13 P, *Euroopan unionin neuvosto vastaan Bank Mellat*, 18. helmikuuta 2016, ja C-200/13 P, *Euroopan unionin neuvosto vastaan Bank Saderat Iran*, 21. huhtikuuta 2016.
- 27 Euroopan unioni (EU) (2012), Euroopan unionin perusoikeuskirja, EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 51 artiklan 1 kohta.
- 28 Euroopan unioni (EU) (2007), Euroopan unionin perusoikeuskirjan selitykset, EUVL C 303, 14. joulukuuta 2007, s. 17–37.

”merkitystä sekä oikeuden että periaatteen ilmentäjinä”: 23 artikla (naisten ja miesten välinen tasa-arvo), 33 artikla (perhe- ja työelämä) ja 34 artikla (sosiaaliturva ja toimeentuloturva).

EU:n perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohta

Tämän perusoikeuskirjan periaatteita sisältävät määräykset voidaan panna täytäntöön unionin toimielinten, elinten tai laitosten oman toimivaltansa puitteissa hyväksymillä lainsäätämisyksikössä hyväksyttävillä säädöksillä, täytäntöönpanosäädöksillä sekä säädöksillä, joita jäsenvaltiot antavat unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi. Ne voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistaviksi vain sikäli kuin on kyse tällaisten säädösten tulkinnasta tai niiden laillisuuden valvonnasta.

- Perusoikeuskirjan periaatteet voidaan panna täytäntöön unionin lainsäätämisyksikössä hyväksyttävillä säädöksillä, täytäntöönpanosäädöksillä sekä säädöksillä, joita jäsenvaltiot antavat unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi.²⁹ Perusoikeuskirjan periaatteet ”voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistaviksi” vain sikäli kuin on kyse täytäntöönpanosäädösten tulkinnasta ja niiden pätevyyden arvioinnista peruskirjan vaatimusten perusteella eli peruskirjan periaatteeseen voidaan vedota kansallisessa tuomioistuimessa vain kyseisissä olosuhteissa³⁰. Toisin sanoen perusoikeuskirjan periaatteiden perusteella ei voida kuitenkaan vaatia positiivista toimintaa unionin toimielimiltä tai jäsenvaltioiden viranomaisilta: niihin voidaan vedota vain yhdessä EU:n tai kansallisten viranomaisten antaman täytäntöönpanosäädöksen kanssa³¹.

29 (EU) (2012), Euroopan unionin perusoikeuskirja, EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 52 artiklan 5 kohta.

30 *Katso edellinen alaviite.*

31 Julkisasiames Cruz Villalónin 18. heinäkuuta 2013 antaman ratkaisuehdotuksen 49 ja 50 kohta asiassa Euroopan unionin tuomioistuin, C-176/12, *Association de médiation sociale vastaan Union locale des syndicats CGT ym.*, 15. tammikuuta 2014.

2 Perusoikeuskirjan suhde kansallisiin ja kansainvälisiin perusoikeuksien välineisiin

Euroopan ihmisoikeussopimus

EU:n perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohta

Siltä osin kuin tämän perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa yleissopimuksessa. Tämä määräys ei estä unionia myöntämästä tätä laajempaa suojaa.

- Euroopan ihmisoikeussopimuksessa vahvistetaan suojan vähimmäistaso. Unionin oikeudessa suojaa voidaan laajentaa.
- Niin kauan kuin Euroopan unioni ei ole liittynyt ihmisoikeussopimukseen, sitä ei voida pitää muodollisesti unionin oikeusjärjestykseen sisältyvänä oikeudellisenä välineenä³².
- SEU-sopimuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti unioni liittyy ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen. Euroopan unionin tuomioistuin totesi kuitenkin lausunnossaan 2/13, että liittymisen ehdotetun liittymissopimuksen mukaisesti ei olisi EU:n primaarioikeuden mukaista. Ihmisoikeussopimus ei ole siten EU:n oikeuden lähde, ja Euroopan unionin tuomioistuin tulkitsee EU:n oikeutta itsenäisesti.
- Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tunnustetut perusoikeudet ovat kuitenkin EU:n yleisiä oikeusperiaatteita, ja niillä on siten ratkaisevan tärkeä asema EU:n oikeusjärjestelmässä.³³

32 Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-203/15 ja C-698/15, *Tele2 Sverige AB vastaan Post- och telestyrelsen ja Secretary of State for the Home Department vastaan Tom Watson ym.* [suuri jaosto], 21. joulukuuta 2016, 127 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-601/15 PPU, *J. N. vastaan Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* [suuri jaosto], 15. helmikuuta 2016, 45 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-501/11 P, *Schindler Holding Ltd ym. vastaan Euroopan komissio*, 18. heinäkuuta 2013, 32 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-571/10, *Servet Kamberaj vastaan Istituto per l'Edilizia Sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) ym.* [suuri jaosto], 24. huhtikuuta 2012, 59–62 kohta.

33 Vertaa Euroopan yhteisö (2012), konsolidoitu versio Euroopan unionista tehdystä sopimuksesta (SEU), EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 6 artiklan 3 kohta.

- Perusoikeuskirja ja unionin yleiset oikeusperiaatteet ovat ensisijaisia perusoikeusvälineitä, kun arvioidaan EU:n oikeutta ja kansallisia toimenpiteitä EU:n oikeuden soveltamisalalla³⁴.
- Perusoikeuskirjassa on ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia vastaavia oikeuksia (kuvassa 2 ja liitteessä on katsaus vastaavista oikeuksista). Perusoikeuskirjan vastaavien oikeuksien merkityksen ja soveltamisalan (sekä ulottuvuuden, johon ne voidaan rajoittaa) on määrä olla sama kuin ihmisoikeussopimuksessa mainittujen³⁵.
- Viittaus Euroopan ihmisoikeussopimukseen tarkoittaa sekä itse yleissopimusta että sen lisäpöytäkirjoja. Taattujen oikeuksien merkitys ja soveltamisala määritetään kyseisten välineiden tekstin lisäksi myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella³⁶.
- Kuvassa 3 esitetään perusoikeuskirjan lisäarvo verrattuna ihmisoikeussopimukseen, erityisesti sosiaalis-taloudellisen oikeuden osalta. Kannattaa kuitenkin panna merkille, että ihmisoikeussopimuksen tosiasiallinen soveltamisala on ihmisoikeussopimuksen tekstin sanamuotoa laajempi, koska ihmisoikeussopimus on ”elävä väline” ja sen säännöksiä on tulkittu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä.

Muita kansainvälisiä ihmisoikeusvälineitä

Perusoikeuskirjan 53 artikla – suojan taso

Tämän perusoikeuskirjan määräyksiä ei saa tulkita siten, että ne rajoittaisivat tai loukkaisivat niitä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, jotka asianomaisella soveltamisalalla tunnustetaan unionin oikeudessa, kansainvälisessä oikeudessa ja niissä kansainvälisissä yleissopimuksissa, joiden osapuolina unioni tai kaikki jäsenvaltiot ovat, ja erityisesti ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa, sekä jäsenvaltioiden valtiosäännöissä.

- Muita kansainvälisiä oikeusvälineitä voidaan myös käyttää vähimmäisvaatimuksina ja joka tapauksessa tulkinnan lähteenä. Sellaisissa ihmisoikeusvälineissä säädetty suojan taso, ”joiden osapuolina unioni tai kaikki

34 Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-203/15 ja C-698/15, *Tele2 Sverige AB vastaan Post- och telestyrelsen ja Secretary of State for the Home Department vastaan Tom Watson ym.* [suuri jaosto], 21. joulukuuta 2016, 128 kohta.

35 (EU) (2012), Euroopan unionin perusoikeuskirja, EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 52 artiklan 3 kohta.

36 EU (2007), Perusoikeuskirjan selitykset, EUVL C 303, 14. joulukuuta 2007, s. 17–37, sivulla 33.

sen jäsenvaltiot ovat”, olisi säilytettävä³⁷. Euroopan unionin tuomioistuin ottaa kyseiset välineet huomioon soveltaessaan EU:n perusoikeuksia.

- Erittäin merkittäviä kansainvälisiä yleissopimuksia ovat kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (KP-sopimus)³⁸, taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (TSS-sopimus)³⁹, kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (CEDAW-sopimus)⁴⁰, rotusyrjinnän poistamista käsittelevä yleissopimus (CERD)⁴¹, kidutuksen vastainen YK:n yleissopimus (UNCAT)⁴² ja lapsen oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (CRC)⁴³ sekä näiden välineiden valinnaiset pöytäkirjat⁴⁴. Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (CRPD)⁴⁵ on erityisen tärkeä, koska EU on itse tämän Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen osapuoli.
- Monet perusoikeuskirjan artikkelit perustuvat kansainvälisissä ihmisoikeusvälineissä vahvistettuihin säännöksiin, jotka ovat siten tärkeitä tiettyjen perusoikeuskirjan säännösten tulkinnassa. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 78 artiklassa viitataan nimenomaisesti Geneven yleissopimukseen (turvapaikka-asioita sekä toissijaista ja tilapäistä suojelua koskevan yhteisen politiikan osalta) ja SEUT-sopimuksen 151 artiklassa Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan (sosiaalipolitiikka). **Liitteessä** on yleiskatsaus vertailukelpoisista oikeuksista. Eurooppalaisista välineistä EU on myös nauti

37 (EU) (2012), Euroopan unionin perusoikeuskirja, 53 artikla, EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012.

38 Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous (1966), kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus, 16. joulukuuta 1966.

39 Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous (1966), taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus, 16. joulukuuta 1966.

40 Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous (1979), kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva YK:n yleissopimus, 18. joulukuuta 1979.

41 Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous (1965), kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus, 21. joulukuuta 1965.

42 Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous (1984), kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus, 10. joulukuuta 1984.

43 Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous (1989), yleissopimus lapsen oikeuksista, 20. marraskuuta 1989; katso myös Euroopan unionin tuomioistuin, C-540/03, *Euroopan parlamentti vastaan Euroopan unionin neuvosto* [suuri jaosto], 27. kesäkuuta 2006, 37 kohta.

44 Kaikista YK:n ihmisoikeusvälineistä ja valinnaisista pöytäkirjoista on yleiskatsaus YK:n ihmisoikeusvaltuutetun verkkosivustolla; ratifiointitilanteesta eri jäsenvaltioissa on yleiskatsaus perusoikeusviraston verkkohakukoneessa (EU:n jäsenvaltiot ja kansainväliset velvoitteet – Yhdistyneet kansakunnat).

45 Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous (2006), yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, 13. joulukuuta 2006.

kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen (Istanbulin sopimuksen) osapuoli⁴⁶.

Kansalliset perusoikeudet

EU:n perusoikeuskirjan 52 artiklan 4 kohta

Siltä osin kuin tässä perusoikeuskirjassa tunnustetaan perusoikeudet sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä, näitä perusoikeuksia on tulkittava mainitun perinteen mukaisesti.

- Kansalliset viranomaiset ja tuomioistuimet voivat edelleen soveltaa vapaasti perusoikeuksien suojaa koskevia kansallisia vaatimuksia. Perusoikeuskirjan suojan tasoa sovelletaan vähimmäisvaatimuksena kansallisissa säädöksissä, joilla pannaan EU:n oikeutta täytäntöön⁴⁷. Jos siis EU:n säädöksessä edellytetään kansallisia täytäntöönpanosäädöksiä, kansalliset viranomaiset ja tuomioistuimet voivat vapaasti soveltaa tiukempia kansallisia vaatimuksia perusoikeuksien suojaan.
- Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tätä sovelletaan vain sillä ehdolla, että ”tämä soveltaminen ei vaaranna suojan tasoa, joka on vahvistettu perusoikeuskirjassa, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä tulkinut, eikä unionin oikeuden ensisijaisuutta, yhtenäisyyttä ja tehokkuutta”⁴⁸. Euroopan unionin tuomioistuin perustaa tämän päätelmän unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteeseen, jonka mukaan kansallisen lainsäädännön – myös perustuslaillisen määräyksen – sääntöjen ei voida antaa heikentää EU:n oikeuden tehokkuutta kyseisen valtion alueella.
- Kansalliset perusoikeudet voivat myös auttaa perusoikeuskirjan oikeuksien tulkinnassa: siltä osin kuin perusoikeuskirjassa tunnustetaan perusoikeudet sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä, näitä perusoikeuksia on tulkittava mainitun perinteen mukaisesti⁴⁹.

46 Euroopan neuvosto (2011), Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta, Euroopan neuvoston sopimussarja nro 210, Istanbul, 11. toukokuuta 2011. Ratifiointitilanteesta EU:n jäsenvaltioissa saa yleiskatsauksen perusoikeusviraston verkkohakuvälineestä (EU:n jäsenvaltiot ja kansainväliset velvoitteet – Euroopan neuvosto).

47 EU (2012), Euroopan unionin perusoikeuskirja, EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 53 artikla

48 Euroopan unionin tuomioistuin, C-399/11, *Stefano Melloni vastaan Ministero Fiscale* [suuri jaosto], 26. helmikuuta 2013, 60 kohta.

49 (EU) (2012), Euroopan unionin perusoikeuskirja, EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 52 artiklan 4 kohta.

3 Syitä perusoikeuskirjan sovellettavuuden tarkastamiseen

Velvollisuus kunnioittaa, noudattaa ja edistää perusoikeuskirjaa

- Perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on kunnioitettava perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia, noudatettava sen sisältämiä periaatteita ja edistettävä niiden soveltamista.
- Jäsenvaltioiden on siis kunnioitettava perusoikeuskirjaa ja edistettävä sen soveltamista, kun ne panevat täytäntöön EU:n oikeutta. Tämä velvollisuus koskee kaikkia jäsenvaltioiden elimiä, myös kansallisia lainsäätäjiä, viranomaisia, tuomareita jne.
- Perusoikeuskirjan käyttäminen lainsäädäntöprosessissa on keino varmistaa, että kansallisessa lainsäädännössä noudatetaan perusoikeuskirjaa, ja myös vaikuttaa perusoikeuskirjan edistämiseen. Lisäselityksiä on [luvussa 4](#).

Entistä enemmän ja/tai vahvempia oikeuksia perusoikeuskirjan nojalla

- Perusoikeuskirja tuo lisäarvoa verrattuna muihin välineisiin. Se parantaa oikeuksien näkyvyyttä, lisää joitakin oikeuksia olemassa oleviin luetteloihin ja hyödyntää EU:n oikeuden voimaa.
- Monet perusoikeuskirjassa esitetyistä lisäoikeuksista ovat jo olemassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tai kansallisten tuomioistuinten oikeuskäytännössä. Perusoikeuskirjalla kuitenkin parannetaan oikeuksien ja periaatteiden näkyvyyttä, koska se on uusi nykyaikainen väline, jolla yhdistetään monia EU:n oikeusjärjestyksessä jo tunnustettuja poliittisia oikeuksia, kansalaisoikeuksia, taloudellisia ja sosiaalisia oikeuksia ja periaatteita yhteen ainoaan välineeseen.
- Lisäksi siinä on vain EU:ta koskevia oikeuksia, kuten useat EU:n perussopimusten nojalla unionin kansalaisille annetut oikeudet (liitteessä on yleiskatsaus).

Esimerkki: oikeudet, jotka ovat olemassa perusoikeuskirjassa mutta harvoin kansallisissa perustuslaeissa tai ihmisoikeusvälineissä

Työntekijöiden oikeus saada tietoja ja tulla kuulluksi yrityksessä (perusoikeuskirjan 27 artikla), suoja perusteettoman irtisanomisen yhteydessä (perusoikeuskirjan 30 artikla), lapsityövoiman käytön kieltö ja nuorten suojele työssä (perusoikeuskirjan 32 artikla), mahdollisuus käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja (perusoikeuskirjan 36 artikla), kuluttajansuoja (perusoikeuskirjan 38 artikla).

Kuva 3: Perusoikeuskirjan ja ECHR:n tekstien vertailu

Perusoikeuskirjan artiklat ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen teksti: erot kattavuudessa ja vastaavuudessa

- Ei vastaavaa ihmisoikeussopimuksessa
- Kattavampi kuin ihmisoikeussopimus
- Ihmisoikeussopimusta vastaava suoja
- EU:ta koskeva

1–5 artikla
Ihmisarvo

- 1 Ihmisarvo
- 2 Oikeus elämään
- 3 Oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen
- 4 Kidutuksen sekä epäinhimillisen tai halventavan rangaistuksen ja kohtelun kieltö
- 5 Orjuuden ja pakotytön kieltö

6–19 artikla
Vapaudet

- 6 Vapaus ja turvallisuus
- 7 Yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen
- 8 Henkilötietojen suoja
- 9 Oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe
- 10 Ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus
- 11 Sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus
- 12 Kokoon-tumis- ja yhdistymisvapaus
- 13 Taiteen ja tutkimuksen vapaus
- 14 Oikeus koulutukseen
- 15 Ammatillinen vapaus ja oikeus tehdä työtä
- 16 Elinkeinovapaus
- 17 Omistusoikeus
- 18 Oikeus turvapaikkaan
- 19 Suoja palauttamis-, karkottamis- ja luovuttamistapauksissa

20–26 artikla
Tasa-arvo

- 20 Yhdenvertaisuus lain edessä
- 21 Syrjintäkieltö
- 22 Kulttuurinen, uskonnollinen ja kielellinen monimuotoisuus
- 23 Naisten ja miesten välinen tasa-arvo
- 24 Lapsen oikeudet
- 25 Ikääntyneiden henkilöiden oikeudet
- 26 Vammaisten sopeutuminen yhteiskuntaan

27–38 artikla
Yhteisvastuu

- 27 Työntekijöiden oikeus saada tietoja ja tulla kuulluksi yrityksessä
- 28 Neuvotteluoikeus ja oikeus työtaistelutoimiin
- 29 Oikeus työnvälityspalveluihin
- 30 Suoja perusteettoman irtisanomisen yhteydessä
- 31 Oikeudenmukaiset ja kohtuulliset työolot ja työehdot
- 32 Lapsityövoiman käytön kieltö ja nuorten suojele työssä
- 33 Perhe- ja työelämä
- 34 Sosiaaliturva ja toimeentuloturva
- 35 Terveyden suojele
- 36 Mahdollisuus käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja
- 37 Ympäristönsuojele
- 38 Kuluttajansuoja

39–46 artikla
Kansalaisten oikeudet

- 39 Äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa
- 40 Äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa
- 41 Oikeus hyvään hallintoon
- 42 Oikeus tutustua asiakirjoihin
- 43 Euroopan oikeusasiamies
- 44 Oikeus esittää vetoamus (Euroopan parlamenttiin)
- 45 Liikkumis- ja oleskeluvapaus
- 46 Diplomaatti- ja konsuliviranomaisten antama suojele

47–50 artikla
Lainkäyttö

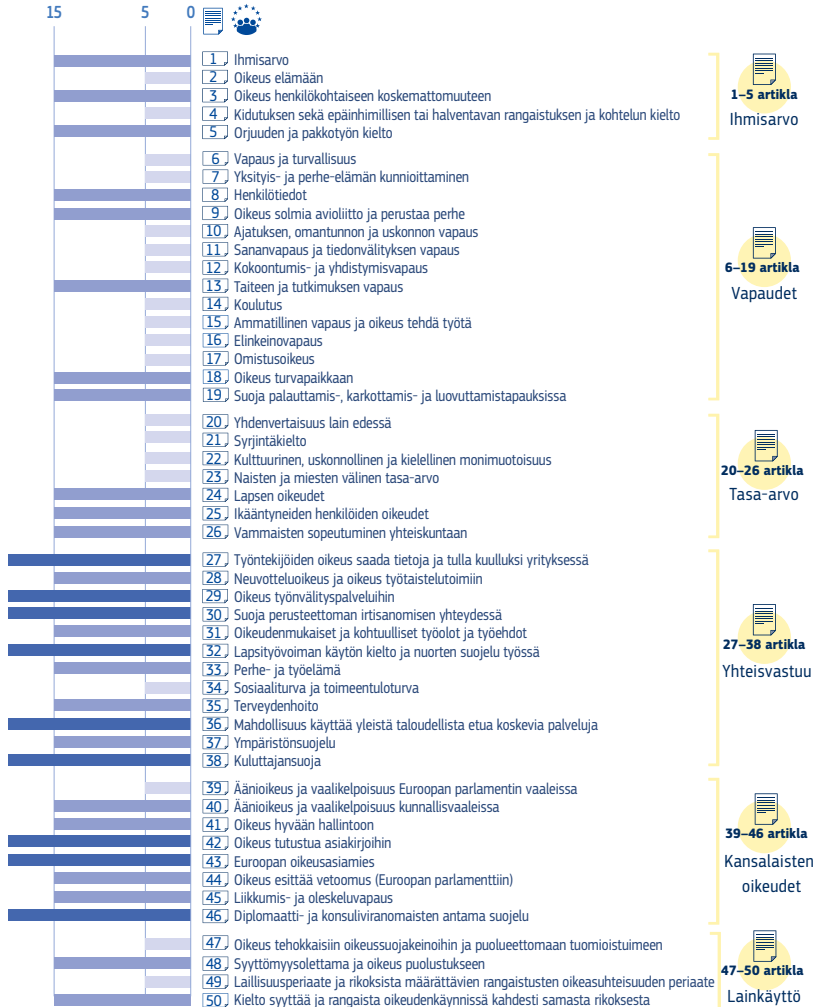
- 47 Oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen
- 48 Syyttömysolettama ja oikeus puolustukseen
- 49 Laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate
- 50 Kieltö syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta

Huomautus: Kuva perustuu perusoikeuskirjan selityksiin ja kahden asiakirjan tekstin vertailuun. Sen tarkoituksena on esittää, miten perusoikeuskirja parantaa oikeuksien näkyvyyttä (jotkin oikeuksista, jotka eivät kuulu nimenomaisesti ihmisoikeussopimukseen, kuuluvat oikeuskäytäntöön, joka ei ole kuitenkaan niin näkyvä maallikoiden kannalta).

Lähde: FRA, 2018

Kuva 4: Perusoikeuskirjan oikeudet, joita ei useinkaan ole nimenomaisesti mainittu kansallisissa perustuslaeissa

Niiden EU:n jäsenvaltioiden määrä perusoikeuskirjan artiklaa kohti, joiden perustuslaillisissa teksteissä ei ole vastaavia ja nimenomaisia säännöksiä.

Huomautus: Kuva perustuu perusoikeuskirjan ja EU:n jäsenvaltioiden kirjallisen perustuslain tekstien vertailuun. Sen tarkoituksena on osoittaa, mitkä perusoikeuskirjan säännökset parantavat todennäköisesti oikeuksien näkyvyyttä. EU:ta koskevien oikeuksien (kuvassa 3 harmaalla merkityt perusoikeuskirjan säännökset) katsottiin näkyvän kansallisissa perustuslaeissa, jos pystyttiin määrittämään vastaava säännös (esimerkiksi oikeusasiamiestä koskeva perustuslain säännös).

Lähde: FRA, 2018

- Jos perusoikeuskirjassa on kansainvälisiin tai muihin eurooppalaisiin välineisiin, kuten Euroopan ihmisoikeussopimukseen, perustuvia oikeuksia, se laajentaa joskus kyseisten oikeuksien ulottuvuutta.

Esimerkkejä: perusoikeuskirjan oikeudet, joiden soveltamisala on laajempi kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisten samanlaisten oikeuksien

- Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa taataan oikeus oikeudenkäyntiin ja oikeus puolustautua vain siviilikanteissa ja rikossyyt-teissä. Perusoikeuskirjan 47 artiklassa mennään pidemmälle: EU:n oikeuden puitteissa siinä taataan oikeus tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen kaikilla aloilla, myös hallinnollisissa menette-lyissä, kuten turvapaikka- ja muuttoliikeasioissa sekä verolainsäädännössä.
- Perusoikeuskirjan 20 artiklassa säädetään yhdenvertaisuudesta lain edessä. Lisäksi perusoikeuskirjan 21 artiklassa on syrjimättömyydelle yksityiskohtai-set, laajat ja nimenomaiset perustelut – muun muassa ikä, vammaisuus ja sukupuoli suuntautuminen – joita ei lueta aiemman sukupolven perin-teisemmissä kansainvälisissä ihmisoikeusvälineissä. (Näissä välineissä on tavallisesti avoin luettelo kielletyistä syrjintäperusteista, esimerkkinä Euroo-pan ihmisoikeussopimuksen 14 artikla.) Tätä syrjimättömyysvaatimusta täydennetään erityisillä säännöksillä, kuten perusoikeuskirjan 23 artiklan säännöksellä, jonka mukaan naisten ja miesten välinen tasa-arvo on varmis-tettava kaikilla aloilla, työelämä ja palkkaus mukaan lukien (huomaa, että 23 artiklan säännöksillä on ”merkitystä sekä oikeuden että periaatteen ilmen-täjinä”)⁵⁰. Perusoikeuskirjan 24 artiklalla kodifioitiin lapsen oikeuksia koske-vassa yleissopimuksessa vahvistetut lasten oikeudet. Perusoikeuskirjan 25 artiklassa viitataan ”ikäntyneiden henkilöiden oikeuksiin” ja 26 artiklassa ”vammaisten sopeutumiseen yhteiskuntaan”.
- Perusoikeuskirjan 14 artikla (oikeus koulutukseen) perustuu jäsenvaltioiden yhteisiin valtiosääntöperinteisiin ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisä-pöytäkirjan 2 artiklaan, ja sen soveltamisala on laajempi kuin ihmisoikeussopi-muksen säännöksen. Se sisältää myös oikeuden ammatilliseen koulutukseen sekä jatko- ja täydennyskoulutukseen, maksuttoman oppivelvollisuuskoulu-tuksen periaatteen ja vapauden perustaa yksityisiä oppilaitoksia.
- Euroopan unionin tuomioistuimen tiettyjen perusoikeuksien tulkinnat EU:n oikeudellisen järjestyksen nimenomaisissa puitteissa voivat joskus tuottaa

⁵⁰ EU (2007), Euroopan unionin perusoikeuskirjan selitykset, EUVL C 303, 14. joulukuuta 2007, s. 17–35, sivulla 35.

erilaisia tuloksia kuin mahdollisesti tapahtuisi muissa järjestelmissä. Senkin takia on tarkastettava, sovelletaanko EU:n oikeutta ihmisoikeusasioihin.

Esimerkki: erilainen tulos

Asiassa *Soukupová* Euroopan unionin tuomioistuimen piti tutkia Tšekin eläkevakuutuslakia, jossa määritetään eläkeikä maatalouden varhaiseläkkeen myöntämiselle EU:n asetuksen perusteella⁵¹. Tässä Tšekin eläkelaisia määritetty eläkeikä vaihteli hakijan sukupuolen ja naisten osalta kasvatettujen lasten lukumäärän mukaan. Euroopan unionin tuomioistuin totesi, että ei ole unionin syrjintäkiellon yleisten periaatteiden mukaista, että ”yleinen eläkeikä” määritetään eri tavalla EU:n maatalouden varhaiseläketuen hakijan sukupuolen perusteella ja naispuolisten hakijoiden osalta asianomaisen kasvattamien lasten lukumäärän perusteella.

Aikaisemmassa tapauksessa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin oli todennut, että Tšekin eläkelaki oli yhteensopiva 14 artiklan kanssa, kun se yhdistettiin Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artiklaan omaisuudensuojasta⁵². Asia *Soukupová* osoittaa, että kansallinen lainsäädäntö voi olla yhteensopiva syrjimättömyystakeen kanssa käytettäessä Euroopan ihmisoikeussopimuksen oikeuksia (14 artikla yhdessä ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artiklan kanssa), ja kuitenkin se voidaan havaita yhteensopimattomaksi EU:n oikeusjärjestyksessä taattujen yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä koskevien periaatteiden kanssa tietyssä tilanteessa.

- Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdassa ja perusoikeuskirjan selityksissä vahvistetaan, että ihmisoikeussopimuksen pöytäkirjoista (myös niistä, joita kyseessä oleva jäsenvaltio ei ole vielä ratifioinut) voi saada tulkinta-apua⁵³.

51 Euroopan unionin tuomioistuin, C-401/11, *Blanka Soukupová vastaan Ministerstvo zemědělství*, 11. huhtikuuta 2013.

52 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (ECtHR), *Andrle vastaan Tšekin tasavalta*, nro 6268/08, 20. kesäkuuta 2011.

53 Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaan ”[s]iiltä osin kuin tämän perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa yleissopimuksessa”. Tämä koskee myös luvan saaneita rajoituksia. Perusoikeuskirjan 52 artiklan selityksessä todetaan tämän osalta, että ”[v]iittauksella Euroopan ihmisoikeussopimukseen tarkoitetaan sekä yleissopimusta että sen lisäpöytäkirjoja”.

Kansalliset tuomioistuimet voivat soveltaa perusoikeuskirjaa

- Perusoikeuskirjan vaikutus kansallisessa lainsäädännössä ei riipu jäsenvaltioiden perustuslaista (esimerkiksi siitä, mikä on sen suhde kansainväliseen lainsäädäntöön tai monismiin ja dualismiin välisestä kirjosta) vaan siinä noudatetaan EU:n oikeutta ja se perustuu siksi suoran oikeusvaikutuksen ja ensisijaisuuden periaatteisiin.
- Kansallisten tuomioistuinten on tulkittava kansallisia säädöksiä sopusoinnussa perusoikeuskirjan kanssa aina, kun ne kuuluvat EU:n oikeuden soveltamisalaan (kuten Euroopan unionin tuomioistuin on tulkinut)⁵⁴.
- Kansallisia säädöksiä voidaan tarkastella uudelleen perusoikeuskirjan perusteella aina, kun ne kuuluvat EU:n oikeuden soveltamisalaan. Jos perusoikeuskirjan säännökset ovat riittävän täsmällisiä ja ehdottomia, niillä voi olla suora oikeusvaikutus⁵⁵. Tämä tarkoittaa, että perusoikeuskirjan kanssa ristiriidassa olevat kansalliset vaatimukset eivät ole sovellettavissa.
- Suoran oikeusvaikutuksen nojalla ihmiset voivat vedota perusoikeuskirjaan kansallisten tuomioistuinten käsittelyssä. Perusoikeuskirjan suora oikeusvaikutus voi myös johtaa sellaisten oikeuksien luomiseen, joita ei ole olemassa kansallisessa lainsäädännössä.

Esimerkki: velvollisuus taata lykkäävä vaikutus

Asia *Abdida* koski Belgian turvapaikkalainsäädäntöä ja on esimerkki perusoikeuskirjan 47 artiklasta (oikeus tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen), jonka nojalla myönnetään tietyissä olosuhteissa oikeus muutoksenhakuun, jolla on lykkäävä vaikutus⁵⁶. Euroopan unionin tuomioistuin totesi tuomiossaan, että palauttamispäätöstä koskevan muutoksenhaun piti sisältää väliaikainen suoja, koska palauttamispäätöksen täytäntöönpano olisi saattanut altistaa kyseessä olevan kolmannen maan kansalaisen

54 Euroopan unionin tuomioistuin, C-426/11, *Mark Alemo-Herron ym. vastaan Parkwood Leisure Ltd*, 18. heinäkuuta 2013, 30 ja 36 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-169/14, *Juan Carlos Sánchez Morcillo ja María del Carmen Abril García vastaan Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA*, 17. heinäkuuta 2014, 50 ja 51 kohta.

55 Euroopan unionin tuomioistuin, C-26/62, *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos vastaan Netherlands Inland Revenue Administration*, 5. helmikuuta 1963.

56 Euroopan unionin tuomioistuin, C-562/13, *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-La-Neuve vastaan Moussa Abdida*, 18. joulukuuta 2014, 52 ja 53 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-239/14, *Abdoulaye Amadou Tall vastaan Centre public d'action sociale de Huy (CPAS de Huy)*, 17. joulukuuta 2016, 58 kohta.

kuolemanrangaistuksen tai julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vaaraan.

- Kun on havaittu EU:n oikeuden vastaista syrjintää ja kun ei ole toteutettu toimenpiteitä yhdenvertaisen kohtelun palauttamiseksi, kansallisen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta syrjivä kansallinen säännös. Sen ei tarvitse pyytää tai odottaa, että lainsäätäjät sitä ennen kumoaisi kyseisen säännöksen, ja sen on sovellettava epäedullisessa asemassa olevan ryhmän jäseniin samaa järjestelmää kuin muihin työntekijöihin⁵⁷.

Esimerkki: velvollisuus myöntää etuuksia epäedullisessa asemassa olevalle ryhmälle

Asiassa *Milkova* oli kyse Bulgarian työlaista. Laissa säädettiin oikeudellisesta kehyksestä, jolla annetaan erityistä ennakkosuojelua, jos vammaisia työntekijöitä irtisanotaan, mutta kyseinen tae ei ulottunut virkamiehiin, joilla oli samat vammat. Euroopan unionin tuomioistuin katsoi, että jos asiaa käsittelevä tuomioistuin havaitsisi, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ei ollut noudatettu, tuomioistuimen pitäisi palauttaa yhdenvertainen kohtelu myöntämällä vammaisille virkamiehille, jotka olivat nykyisessä järjestelmässä epäedullisessa asemassa, samat etuudet kuin järjestelmän etuuksia saaville vammaisille työntekijöille. Näin ollen velvollisuus noudattaa EU:n oikeutta edellyttäisi, että työntekijöitä, joilla on erityinen vamma, suojaavien kansallisten sääntöjen soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että kyseiset suojaavat säännöt koskisivat myös virkamiehiä, joilla on sama vamma.

- Tietyissä olosuhteissa perusoikeuskirjan oikeuksilla voi olla myös horisontaalinen vaikutus eli ne voivat aiheuttaa yksityisten osapuolten välisiä velvoitteita. Euroopan unionin tuomioistuimen merkittävimpiä asioita, jotka havainnollistavat unionin perusoikeuksien horisontaalista vaikutusta, ovat asiat *Mangold* ja *Kücükdeveci*.⁵⁸ Näissä asioissa Euroopan unionin tuomioistuimen mukaan kansallisten tuomioistuinten oli jätettävä soveltamatta kansallisen lainsäädännön säännöksiä, jotka olivat vastoin ikään perustuvan syrjinnän kiellon yleistä periaatetta. Jos perusoikeuskirjan oikeudet ovat sovellettavissa välittömästi, perusoikeuskirjaa

57 Euroopan unionin tuomioistuin, C-442/00, *Ángel Rodríguez Caballero vastaan Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 12. joulukuuta 2002, 42 ja 43 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-399/09, *Marie Landtová vastaan Česká správa socialního zabezpečení*, 22. kesäkuuta 2011, 51 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-482/16, *Georg Stollwitzer vastaan ÖBB Personenverkehr AG*, 14. maaliskuuta 2018, 30 ja 45 kohta.

58 Euroopan unionin tuomioistuin, C-144/04, *Werner Mangold vastaan Rüdiger Helm* [suuri jaosto], 22. marraskuuta 2005; Euroopan unionin tuomioistuin, C-555/07, *Seda Küçükdeveci vastaan Swedex GmbH & Co. KG*, 19. tammikuuta 2010.

voidaan soveltaa yksityisten osapuolten välisissä kiistoissa (horisontaalinen suora oikeusvaikutus).

Esimerkki: ikään perustuvan syrjinnän kieltämisen horisontaalinen suora oikeusvaikutus

Saksassa alkanut asia *Kücükdeveci* koski työntekijän ja yksityisen työnantajan kiistaa irtisanomiseen sovellettavan irtisanomisajan laskemisesta. Irtisanomisaika oli laskettu työntekijän palveluajan pituuden perusteella. Saksan lainsäädännön mukaan ei ollut kuitenkaan otettu huomioon ennen työntekijän 25 vuoden ikää täyttyneitä työskentelykausia. Euroopan unionin tuomioistuin katsoi, että tämä poikkeus on vastoin ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatetta. Siksi kansallisen tuomioistuimen oli jätettävä soveltamatta tätä poikkeusta.

- Asiassa *Egenberger* Euroopan unionin tuomioistuin katsoi, että perusoikeuskirjan 21 artiklan pakottava vaikutus ei periaatteessa erotu muista perussopimusten määräyksistä, joissa kielletään eri syihin perustuva syrjintä silloinkin, kun tällainen syrjintä johtuu oikeussubjektien välillä tehdyistä sopimuksista⁵⁹. Näin ollen yksityisten oikeussubjektien välisessä kiistassa kansallisella tuomioistuimella on velvollisuus varmistaa toimivaltansa rajoissa yksityisille oikeussubjekteille perusoikeuskirjan 21 (syrjintäkielto)⁶⁰ ja 47 artiklasta (oikeus tehokkaiisiin oikeussuojakeinoin ja puolueettomaan tuomioistuimeen) johtuva oikeus tehokkaiisiin oikeussuojakeinoin ja taata näiden artiklojen tehokas vaikutus jättämällä tarpeen vaatiessa soveltamatta niiden kanssa ristiriidassa olevia kansallisia säännöksiä.
- Asiassa *AMS* Euroopan unionin tuomioistuin selvensi, että myös muilla perusoikeuksilla – syrjintäkiellon lisäksi – voi olla tällainen horisontaalinen suora oikeusvaikutus ja että asian *Mangold/Kücükdeveci* lähestymistapaa sovelletaan

59 Euroopan unionin tuomioistuin, C-414/16, *Vera Egenberger vastaan Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung e.V.*, 17. huhtikuuta 2018, 76, 77 ja 79 kohta. Euroopan unionin tuomioistuin teki samat päätelmät asioissa *Defrenne* (Euroopan unionin tuomioistuin, asia 43/75, 8. huhtikuuta 1976, 39 kohta), *Angonese* (Euroopan unionin tuomioistuin, C-281/98, 6. kesäkuuta 2000, 33–36 kohta), *Ferlini* (Euroopan unionin tuomioistuin, C-411/98, 3. lokakuuta 2000, 50 kohta) ja *International Transport Workers' Federation and Finnish Seamen's Union* (Euroopan unionin tuomioistuin, C-438/05, 11. joulukuuta 2007, 57–61 kohta). Katso myös Euroopan unionin tuomioistuin, C-68/17, IR vastaan JQ, 11. syyskuuta 2017, 69–71 kohta.

60 "Kielletään kaikenlainen syrjintä, joka perustuu sukupuoleen, rotuun, ihonväriin tai etniseen taikka yhteiskunnalliseen alkuperään, geneettisiin ominaisuuksiin, kieleen, uskontoon tai vakaumukseen, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen tai muihin sellaiseen seikkaan."

periaatteessa sekä unionin yleisiin oikeusperiaatteisiin että perusoikeuskirjan mukaisiin perusoikeuksiin⁶¹.

- Jäsenvaltioita voidaan myös pitää vastuussa perusoikeuskirjan rikkomisesta ihmisille aiheutuneista vahingoista. Jäsenvaltion on näin ollen vastattava vahingonkorvauksista, kun
 - o rikotun säädöksen tarkoituksena oli antaa oikeuksia yksityisille,
 - o rikkomus on riittävän vakava (kyseessä oleva jäsenvaltio on jättänyt selkeästi ja vakavasti huomiotta harkintavaltansa rajat), ja
 - o jäsenvaltiolle kuuluvan velvoitteen täyttämättä jättämisen ja yksityisille aiheutuneen vahingon välillä on syy-yhteys⁶².

Jäsenvaltion vastuu voi syntyä myös kansallisen oikeuden väljempien edellytysten perusteella.⁶³

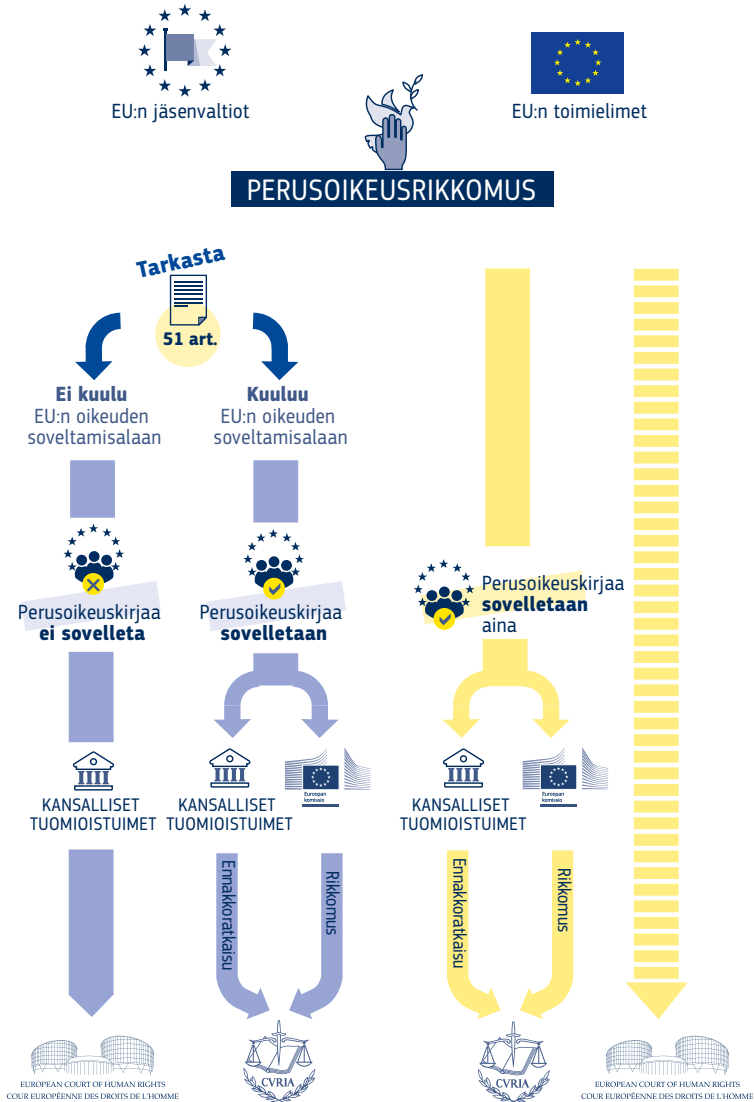
61 Euroopan unionin tuomioistuin, C-176/12, *Association de médiation sociale vastaan Union locale des syndicats CGT ym.*, 15. tammikuuta 2014, 47 kohta.

62 Katso Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-6/90 ja C-9/90, *Andrea Francovich ja Danila Bonifaci ym. vastaan Italian tasavalta*, 19. marraskuuta 1991. Perusoikeuksien rikkomista koskevasta erityistapauksesta katso Euroopan unionin tuomioistuin, C-300/04, *M. G. Eman ja O. B. Sevinger vastaan College van burgemeester en wethouders van Den Haag* [suuri jaosto], 12. syyskuuta 2006, 69 kohta.

63 Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asia C-46/93 ja C-48/93, *Brasserie du Pêcheur SA vastaan Bundesrepublik Deutschland ja The Queen vastaan Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd ym.*, 5. maaliskuuta 1996, 66 kohta.

Euroopan unionin tuomioistuin voi tulkita perusoikeuskirjaa

Kuva 5: Perusoikeuskirja ja mahdollisuus saattaa asia Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi

Lähde: FRA, 2018

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta antaa ennakkoratkaisu

(a) perussopimusten tulkinnasta

(b) unionin toimielimen, elimen tai laitoksen säädöksen pätevyyydestä ja tulkinnasta.

Jos tällainen kysymys tulee esille jäsenvaltion tuomioistuimessa, tämä tuomioistuin voi, jos se katsoo, että kysymys on ratkaistava, jotta se voisi tehdä päätöksen, pyytää Euroopan unionin tuomioistuinta ratkaisemaan sen.

Jos tällainen kysymys tulee esille sellaisessa jäsenvaltion tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa, jonka päätöksiin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta, tämän tuomioistuimen on saatettava kysymys Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Jos tällainen kysymys tulee esille jäsenvaltion tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa, joka koskee pidätettyä henkilöä, Euroopan unionin tuomioistuin tekee ratkaisunsa mahdollisimman pian.

- Kansalliset tuomioistuimet voivat pyytää Euroopan unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua⁶⁴. Mahdollisuus pyytää ennakkoratkaisua tai velvollisuus saattaa kysymys tuomioistuimeen perustuu yhteistyöhön, joka on luotu sen varmistamiseksi, että EU:n oikeutta, myös perusoikeuskirjaa, sovelletaan asianmukaisesti ja tulkitaan yhtenäisesti.
- Kansallisen tuomioistuimen on päätettävä ennakkoratkaisun pyytämisestä Euroopan unionin tuomioistuimesta. Ennakkoratkaisun pyytämisen avulla oikeus-suojaa saa usein nopeammin ja se on laajempaa kuin silloin, jos tehdään valitus Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen. Euroopan unionin tuomioistuimella on yksinomainen toimivalta julistaa EU:n säädökset mitättömiksi. Jos ja kun kansallisilla tuomioistuimilla siis on epäilyjä kyseisen säädöksen pätevyyydestä, niiden on saatettava asia EU:n tuomioistuimeen ja esitettävä syyt, joiden vuoksi ne katsovat, että säädös on mitätön. Lisäksi kansallisilla tuomioistuimilla, joiden päätöksiin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta, on oikeudellinen velvoite saattaa niille EU:n oikeudesta esitetty kysymys Euroopan unionin tuomioistuimeen. Tästä ei ole kyse, kun tuomioistuin katsoo, että "kysymys on vailla merkitystä" tai "tuomioistuin on jo tulkinnut" säännöstä tai että se, miten säännöstä "on sovellettava, on niin ilmeistä, ettei tästä ole mitään

⁶⁴ Katso Euroopan unionin tuomioistuin, Suositukset kansallisille tuomioistuimille ennakkoratkaisupyyntöjen tekemisestä, EUVL C 257, 20. heinäkuuta 2018. Katso myös tuomioistuimen tietokooste Euroopan unionin perusoikeuskirjan soveltamisalasta, joulukuu 2017.

perusteltua epäilystä”. Tutkittaessa, onko epäilystä olemassa, tuomioistuimen on otettava huomioon EU:n oikeuden ”ominaispiirteet”, ”sen tulkintaan liittyvät erityiset vaikeudet sekä vaara oikeuskäytäntöjen eroavaisuuksien syntymisestä” EU:n alueella⁶⁵.

Esimerkki: kansallisen tuomarin erilainen tilanne suhteessa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen

EU:n oikeuden mukaisen ennakkoratkaisun ansiosta kansallisilla tuomioistuimilla on suora pääsy Euroopan unionin tuomioistuimeen, mutta tilanne on (tällä hetkellä) erilainen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen osalta. Ennen kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen voidaan tehdä hakemus, on pitänyt käyttää kaikki kansalliset oikeussuojakeinot ja on noudatettava muita käsiteltäväksi ottamista koskevia ehtoja. Näitä esteitä ei ole Euroopan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisumenettelyssä. Euroopan unionin tuomioistuimen oikeudenkäynnit ovat myös paljon nopeampia. Menettelyt kestävät keskimäärin 16,3 kuukautta⁶⁶.

Kannattaa kuitenkin panna merkkeille, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen kuudestoista lisäpöytäkirja tuli voimaan 1. lokakuuta 2018. Sen nojalla korkeimmat kansalliset tuomioistuimet voivat pyytää Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta neuvoa-antavia lausuntoja periaatekysymyksistä, jotka liittyvät yleissopimuksessa tai sen lisäpöytäkirjoissa määritettyjen oikeuksien ja vapauksien tulkintaan ja soveltamiseen, niiden käsiteltävinä olevissa asioissa. Siinä mielessä uusi menettely muistuttaa tietyssä määrin Euroopan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisumenettelyä⁶⁷.

65 Euroopan unionin tuomioistuin, C-283/81, *Srl CILFIT ja Lanificio di Gavardo SpA vastaan Ministry of Health*, 6. lokakuuta 1982, 21 kohta.

66 Euroopan unionin tuomioistuin (2018), *Vuosikertomus 2017*, Luxemburg, 2018, s. 14.

67 Vain viisi EU:n jäsenvaltiota oli ratifioinut välineen 1. elokuuta (Liettua, Ranska, Slovenia, Suomi ja Viro).

Perusoikeuskirjan rikkominen voi johtaa rikkomusmenettelyyn

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 258 artikla

Jos komissio katsoo, että jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä sille perussopimusten mukaan kuuluvan velvollisuuden, komissio antaa asiasta lausunnon perusteluineen varattuaan ensin sille valtiolle, jota asia koskee, tilaisuuden esittää huomautuksensa.

Jos valtio, jota asia koskee, ei noudata lausuntoa komission asettamassa määräajassa, komissio voi saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

- Euroopan komissio valvoo perussopimusten soveltamista. Aina, kun ”komissio katsoo, että jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä sille perussopimusten mukaan kuuluvan velvollisuuden”, se voi käynnistää rikkomusmenettelyn (virallinen ilmoitus, perusteltu lausunto ja asian saattaminen Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi).⁶⁸
- Perusoikeuskirja kuuluu EU:n primaarioikeuteen, ja Euroopan komissio voi käynnistää rikkomusmenettelyn, jos jäsenvaltio on rikkonut perusoikeuskirjaa, mikäli perusoikeuskirjaa sovelletaan (eli väitetty ihmisoikeusrikkomus tapahtui EU:n oikeuden soveltamisalalla, katso luku 4)⁶⁹.

Esimerkki: perusoikeuskirja ja rikkomusmenettelyt

Ajankohtainen esimerkki tällaisesta komission toimenpiteestä on kansallista turvapaikkalainsäädäntöä vastaan käynnistetty rikkomusmenettely, jossa komissio katsoi, että lainsäädäntö ei noudattanut EU:n lainsäädäntöä (direktiivi 2013/32/EU turvapaikkamenettelyistä, direktiivi 2008/115/EY palauttamisesta, direktiivi 2013/33/EU vastaanotto-olosuhteista) eikä useita perusoikeuskirjan säännöksiä⁷⁰. Toinen esimerkki (joka on edelleen käsiteltävänä tämän kirjoittamisen aikana) koskee oikeuslaitoksen uudistamisesta annettua lakia, jonka seurauksena huomattava osa korkeimmasta oikeudesta joutuisi eläkkeelle. Komissio katsoo, että uudistuksen osat heikentävät oikeuslaitoksen riippumattomuutta, muun muassa

68 Euroopan yhteisöt (2012), konsolidoitu versio Euroopan unionin toiminnasta tehdystä sopimuksesta (SEUT), EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 258 artikla.

69 Rikkomusmenettelystä ja sen käytön optimoinnista perusoikeuksien yhteydessä on tietoa teoksessa de Schutter, O. (2017), *Infringement proceedings as a tool for the enforcement of fundamental rights in the European Union*, Open Society Institute, lokakuu 2017.

70 Rikkomus nro 20152201.

tuomarien erottamattomuutta, ja että ne ovat siksi vastoin Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 19 artiklan 1 artiklan velvoitteita, joita luetaan yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa⁷¹.

4 Perusoikeuskirjan sovellettavuuden tarkastaminen

Mistä arviointi pitäisi aloittaa?

- Perusoikeuskirjan 51 artikla on lähtökohta kaikelle perusoikeuskirjan sovellettavuuden arvioinnille. Siinä kodifioidaan Euroopan unionin tuomioistuinten oikeuskäytäntö EU:n yleisten oikeuseriaatteiden soveltamisesta⁷². Katso luvun 1 osat [Soveltamisala](#) ja [Mikä on perusoikeuskirjan 51 artiklan tavoite?](#)
- EU:n oikeuden rikkomisen välttämiseksi kansallisessa päätöksentekoprosessissa (myös erityisissä lainsäädäntömenettelyissä) olisi järjestelmällisesti tutkittava, sovelletaanko EU:n perusoikeuskirjaa vai ei. Arviointi olisi tehtävä kaikkien suunniteltujen lainsäädäntö- tai päätöksentekoaloitteiden erittäin varhaisessa valmisteluvaiheessa. Jos tietyt lainsäädännön tai päätöksenteon luokat vapautetaan jo alusta alkaen kaikesta perusoikeuskirjaan liittyvästä valvonnasta, riskinä on, että myöhemmissä ehdotuksen vaikutustenarvioinneissa tai oikeudellisessa valvonnassa ei oteta perusoikeuskirjan säännöksiä huomioon, vaikka perusoikeuskirjaa sovelletaan – vaikka liian usein oletetaankin, että EU:n oikeutta ei sovelleta.
- Perusoikeuskirjan 51 artiklan ehtojen täyttymistä koskeva järjestelmällinen tarkastus on tärkeä työkalu, jolla voidaan varmistaa perusoikeuskirjan soveltamisen edistäminen. Säännöllinen ”51 artiklan mukainen arviointi” lisää näkyvyyttä, tietoisuutta ja tietämystä perusoikeuskirjan sovellettavuudesta.

⁷¹ Rikkomus nro 20172121.

⁷² Katso perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan selitykset, EUVL C 303, 14. joulukuuta 2007, s. 17–37. Katso myös julkisasiamies Villalónin 12. kesäkuuta 2012 antaman ratkaisuehdotuksen 25 kohta asiassa Euroopan unionin tuomioistuin, C-617/10, *Åklagaren vastaan Hans Åkerberg Fransson* [suuri jaosto], 26. helmikuuta 2013. Yleisistä oikeuseriaateista ja perusoikeuskirjan 51 artiklasta katso alaviite 8.

Perusoikeuskirjan soveltamista koskeva ehdoton vaatimus

- Perusoikeuskirja sitoo aina unionin elimiä – silloinkin, ”kun ne toimivat unionin oikeusjärjestyksen ulkopuolella”⁷³ – mutta jäsenvaltioita vain silloin, kun ne ”soveltavat unionin oikeutta”.
- Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan ”unionin oikeuden soveltamisen” merkitys on laaja, ja se kattaa kaiken unionin oikeuden täytäntönnäpon (*mise en œuvre*) ja soveltamisen jäsenvaltioissa⁷⁴. Se tarkoittaa samaa kuin ”toimiminen unionin oikeuden soveltamisalalla” ja koskee kaikkia tilanteita, joihin sovelletaan unionin oikeutta.
- Siksi perusoikeuskirjan soveltaminen kansalliseen säädökseen edellyttää, että se on (mahdollisesti) katsottava perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi unionin oikeuden täytäntönnäponosäädökseksi eli sen on oltava EU:n oikeuden soveltamisalalla.

Vähimmäisvaatimuksena yhteys Euroopan unionin oikeuteen

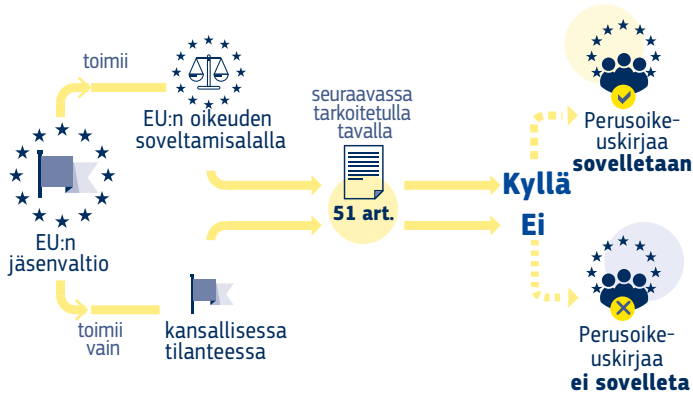
- Jos yhteyttä EU:n oikeuteen ei voida määrittää, EU:n jäsenvaltioihin ei sovelleta EU:n perusoikeusvelvoitetta eli perusoikeuskirjaa ei sovelleta.
- EU:n perusoikeuksia sovelletaan vain yhdessä EU:n oikeuden säännösten kanssa. EU:n perusoikeuksien soveltamisen vähimmäisvaatimuksena on se, että muuhun unionin oikeuteen kuin perusoikeuskirjaan on oltava riittävä yhteys⁷⁵.

73 Katso Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-8/15 P–C-10/15 P, *Ledra Advertising Ltd ym. vastaan Euroopan komissio ja Euroopan keskuspankki (EKP)* [suuri jaosto], 20. syyskuuta 2016, 67 kohta.

74 Euroopan unionin tuomioistuin, C-419/14, *WebMindLicenses kft vastaan Nemzeti Adó- és Vámhivatal Kiemelt Adó- és Vám Főigazgatóság*, 17. joulukuuta 2015, 66 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-650/13, *Thierry Delvigne vastaan Commune de Lesparre Médoc ja Préfet de la Gironde* [suuri jaosto], 6. lokakuuta 2015, 25–27 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-418/11, *Texdata Software GmbH*, 26. syyskuuta 2013, 73 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-265/13, *Emiliano Torralba Marcos vastaan Korota SA ja Fondo de Garantía Salarial*, 27. maaliskuuta 2014, 29 ja 30 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-617/10, *Åklagaren vastaan Hans Åkerberg Fransson* [suuri jaosto], 26. helmikuuta 2013, 19 kohta.

75 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-92/14, *Liliana Tudoran ym. vastaan SC Suport Colect SRL*, 3. heinäkuuta 2014, 43–48 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-483/12, *Pelckmans Turnhout NV vastaan Walter Van Gastel Balen NV ym.*, 8. toukokuuta 2014, 20 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-457/09, *Claude Chartry vastaan Belgian valtio*, 11. maaliskuuta 2011, 22–25 kohta.

Kuva 6: Perusoikeuskirjan sovellettavuuden tarkistaminen

Lähde: FRA 2018

- Mikä tahansa yhteys EU:n oikeuteen ei välttämättä tarkoita, että EU:n perusoikeuksia sovelletaan, eivätkä kaikki yhteydet unionin oikeuteen käynnistä EU:n perusoikeuksien soveltamista⁷⁶.

Esimerkkejä: ”riittämättömät” yhteydet EU:hun

- (Unionin oikeussäännön ja kyseessä olevan kansallisen toimenpiteen) välinen yhteys perustuu ”pelkästään kyseisten alojen läheisyyteen tai niiden välisiin epäsuoriin vaikutuksiin”⁷⁷ (katso luku 7, tilanne B.1).

76 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-20/10, *Vino Cosimo Damiano vastaan Poste Italiane SpA*, 11. marraskuuta 2010, 53, 54, 56, 57 ja 64 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-161/11, *Vino Cosimo Damiano vastaan Poste Italiane SpA*, 22. kesäkuuta 2011, 38 ja 39 kohta.

77 Euroopan unionin tuomioistuin, C-198/13, *Victor Manuel Julian Hernández ym. vastaan Espanjan valtio (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) ym.*, 10. heinäkuuta 2014, 34–36 kohta. Katso myös Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-483/09 ja C-1/10, *Rikosoikeudenkäynti Magatte Gueyeta (C-483/09) ja Valentín Salmerón Sánchezia (C-1/10) vastaan*, 15. syyskuuta 2011.

- Pelkästään se, että kansallista säädöstä sovelletaan alalla, jolla EU:lla on toimivaltaa⁷⁸ (katso luku 7, tilanne B.6).
- Kansallinen säädös katsotaan ”kansalliseksi tiukemmaksi suojoimenpiteeksi” (säädökset, jotka ylittävät unionin säätämät vähimmäisvaatimukset)⁷⁹ (katso luku 7, tilanne A.3).
- Kansallisessa lainsäädännössä on vapaaehtoisia viittauksia unionin oikeuteen⁸⁰ (katso luku 7, tilanne B.5).
- Yhteyden EU:n oikeuteen olisi oltava riittävän konkreettinen, jotta sitä voitaisiin pitää ”unionin oikeuden soveltamisena”. Yhteys on riittävän konkreettinen, jos jäsenvaltiot toimivat EU:n asiamiehinä tai niiden on turvaututtava jonkinlaiseen EU:n oikeuden mukaiseen lupaan (katso luku 5).

5 Missä tilanteissa perusoikeuskirjaa sovelletaan?

Kun jäsenvaltiot toimivat Euroopan unionin asiamiehinä

- Jäsenvaltio toimii EU:n ”asiamiehenä” tai ”edustajana”, jos se toimii unionin puolesta. Kaikki jäsenvaltion viranomaiset ja oikeuslaitos voivat toimia siten.
- ”Asiamiestilanne” koskee kaikkia sellaisia säädösten täytäntöönpanoja tai saattamisia osaksi kansallista lainsäädäntöä, jotka Euroopan unionin toimielimet, elimet tai laitokset toteuttavat⁸¹. Se voi koskea sellaisia säädöksiä kuin

78 Euroopan unionin tuomioistuin, C-206/13, *Cruciano Siragusa vastaan Regione Sicilia – Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo*, 6. maaliskuuta 2014; Euroopan unionin tuomioistuin, C-198/13, *Víctor Manuel Julian Hernández ym. vastaan Espanjan valtio (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) ym.*, 10. heinäkuuta 2014, 24, 27, 34–36 ja 46 kohta. Katso myös Euroopan unionin tuomioistuin, C-309/96, *Daniele Annibaldi vastaan Sindaco del Comune di Guidonia ja Presidente Regione Lazio*, 18. joulukuuta 1997.

79 Euroopan unionin tuomioistuin, C-6/03, *Deponiezweckverband Eiterköpfe vastaan Land Rheinland-Pfalz*, 14. huhtikuuta 2005, 58–64 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-2/97, *Società italiana petroli SpA (IP) vastaan Borsana Srl*, 17. joulukuuta 1998.

80 Euroopan unionin tuomioistuin, C-482/10, *Teresa Cicala vastaan Regione Siciliana*, 21. joulukuuta 2011.

81 Euroopan unionin tuomioistuin, C-587/15, *Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuras vastaan Gintaras Dockeyvičius ja Jurgita Dockeyvičienė*, 15. kesäkuuta 2017, 36 ja 44 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-258/14, *Eugenia Florescu ym. vastaan Casa Județeană de Pensii Sibiu ym.*, 13. kesäkuuta 2017, 35 kohta.

asetukset⁸², direktiivit⁸³, ulkoiset sopimukset (EU:n tekemät kansainväliset sopimukset)⁸⁴ ja erityisesti perussopimusten säännökset⁸⁵. ”Unionin oikeuden soveltamista” asiamiehenä voi tapahtua erilaisissa tilanteissa, joissa kansallisilla säädöksillä (tai niiden luonnoksilla) on merkitystä. EU:n perusoikeuksien sovellettavuutta koskevan Euroopan unionin tuomioistuimen kattavan oikeuskäytännön perusteella voidaan määrittää useita asiamiestilanteita⁸⁶.

- o Unionin säädösten saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä⁸⁷: tässä usein toistuvassa tilanteessa kansallisilla säädöksillä on määrä saattaa tietty unionin säädösten pakolliset vaatimukset osaksi kansallista lainsäädäntöä – esimerkiksi panemalla direktiivi täytäntöön. Lisäselityksiä on luvussa 7, tilanne A.1 ja tilanne A.2.
- o Unionin oikeuden nojalla siirretyn toimivallan perusteella annetut kansalliset säädökset⁸⁸: tässä jäsenvaltio käyttää harkintavaltaa EU:n oikeuden nojalla. Tästä olisivat esimerkkinä päätökset, joita jäsenvaltiot tekevät harkintavallan perusteella, tai jäsenvaltioiden saatavilla unionin säädöksen nojalla oleva poikkeus. Lisätietoa on luvussa 7, tilanne A.3.

-
- 82 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-384/05, *Johan Piek vastaan Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 11. tammikuuta 2007, 32 kohta.
- 83 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-20/00 ja C-64/00, *Booker Aquacultur Ltd (C-20/00) ja Hydro Seafood GSP Ltd (C-64/00) vastaan The Scottish Ministers*, 10. heinäkuuta 2003, 88 kohta.
- 84 Euroopan unionin tuomioistuin, C-7/98, *Krombach*, 28. maaliskuuta 2000, 18–28 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-7/10 ja C-9/10, *Staatssecretaris van Justitie vastaan Tayfun Kahveci ja Osman Inan*, 29. maaliskuuta 2012, 23 kohta. Katso myös Euroopan unionin tuomioistuin, C-370/12, *Pringle*, 27. marraskuuta 2012, 178–181 kohta.
- 85 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-300/04, *M. G. Eman ja O. B. Sevinger vastaan College van burgemeester en wethouders van Den Haag* [suuri jaosto], 12. syyskuuta 2006, 56–61 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-650/13, *Thierry Delvigne vastaan Commune de Lesparre Médoc ja Préfet de la Gironde* [suuri jaosto], 6. lokakuuta 2015, 33 kohta.
- 86 Nämä tilanteet perustuvat osittain julkaisuun De Mol, M. (2014), *De directe werking van de grondrechten van de Europese Unie*, väitöskirja, Maastrichtin yliopisto, Oisterwijk Wolf Legal Publishers. Tuomioistuimen oikeuskäytäntö on selkeästi kehittymässä, eikä luetteloa pidä katsoa tyhjentäväksi tai kiveen hakatuksi.
- 87 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-20/00 ja C-64/00, *Booker Aquacultur Ltd (C-20/00) ja Hydro Seafood GSP Ltd (C-64/00) vastaan The Scottish Ministers*, 10. heinäkuuta 2003; Euroopan unionin tuomioistuin, C-300/04, *Eman ja Sevinger*, 12. syyskuuta 2006.
- 88 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-356/11 ja C-357/1, *O ja S vastaan Maahanmuuttovirasto ja Maahanmuuttovirasto vastaan L*, 6. joulukuuta 2012; Euroopan unionin tuomioistuin, C-276/12, *Jiří Sabou vastaan Finanční ředitelství pro hlavní město Praha*, 22. lokakuuta 2013.

- o Kansalliset lait, joihin kuuluu korjaavia toimenpiteitä, seuraamuksia tai täytäntöönpanoa, jotka voidaan ottaa käyttöön unionin säädöksen tai perussopimuksen säännöksen yhteydessä⁸⁹: SEU-sopimuksen 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua yhteistyön velvollisuuden mukaisesti ja silloin, jos asiaankuuluvia EU:n menettelysääntöjä ei ole, jäsenvaltioiden on varmistettava unionin oikeuteen kuuluvien EU:n oikeuksien ja velvollisuuksien tehokkuus. Vaikka jäsenvaltiot ovat menettelyissä itsenäisiä, niiden on varmistettava menettelyjensä avulla EU:n aineellisten oikeuksien asianmukainen täytäntöönpano (luku 7, tilanne A.4).
- o Kansalliset lait, joihin kuuluu unionin säädöksessä mainittuja oikeudellisia käsitteitä⁹⁰: joskus unionin säädöksissä viitataan kansallisen lainsäädännön käsitteisiin. Tällaisten kansallisten käsitteiden voidaan sanoa edistävän ”EU:n oikeuden soveltamista”, kun niitä käytetään kyseessä olevien EU:n säännösten yhteydessä (luku 7, tilanne A.5).
- o Unionin lainsäädännön (täsmälliseen) soveltamisalaan kuuluvat kansalliset lait ilman nimenomaista täytäntöönpanevaa lainsäädäntöä⁹¹: tämä tilanne koskee pääosin täytäntöönpanon laiminlyöntiä (luku 7, tilanne B.1).

Kun jäsenvaltion on vedottava Euroopan unionin oikeuden mukaiseen lupaan

- Tämä ”unionin oikeuden soveltamisen” muoto koskee EU:n kiellon soveltamisalaan kuuluvia kansallisia lakeja. Jäsenvaltioiden on perusteltava tällaiset kansalliset lait käyttämällä EU:n oikeudessa tarkoitettuja poikkeuksia. Tällaisissa tilanteissa EU:n oikeuden nojalla sallitaan kyseiset kansalliset lait, jotka eivät kuitenkaan saa loukata EU:n perusoikeuksia. Tämän vuoksi sovelletaan perusoikeuskirjaa,

89 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-682/15, *Berlioz Investment Fund SA vastaan Directeur de l'administration des contributions directes* [suuri jaosto], 16. toukokuuta 2017, 40–42 ja 49–52 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-405/10, *Rikosoikeudenkäynti Özlem Garenfeldia vastaan*, 10. marraskuuta 2011; Euroopan unionin tuomioistuin, C-617/10, *Åklagaren vastaan Hans Åkerberg Fransson* [suuri jaosto], 26. helmikuuta 2013; Euroopan unionin tuomioistuin, C-418/11, *Texdata Software GmbH*, 26. syyskuuta 2013.

90 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-442/00, *Ángel Rodríguez Caballero vastaan Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 12. joulukuuta 2002, 29–32 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-520/03, *José Vicente Ojano Valero vastaan Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 16. joulukuuta 2004, 34 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-177/05, *María Cristina Guerrero Pecino vastaan Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 13. joulukuuta 2005, 25 ja 26 kohta.

91 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-555/07, *Seda Küçükdeveci vastaan Swedex GmbH & Co. KG*, 19. tammikuuta 2010.

jotta voitaisiin varmistaa, että jäsenvaltiot eivät pysty EU:n oikeuden nojalla toteuttamaan toimenpiteitä, jotka rikkovat perusoikeuksia.⁹²

Esimerkki: kansallinen säädös, jonka katsotaan rajoittavan vapaata liikkumista (ja joka on siksi perusteltava)

Esimerkkinä on kansallinen lainsäädäntö, jossa kielletään peliautomaattien käyttö kasinoiden ulkopuolella. Tällaisella lainsäädännöllä rajoitetaan SEUT-sopimuksen 56 artiklassa taattua palvelujen tarjoamisen vapautta, ja siksi se voidaan hyväksyä EU:n oikeuden nojalla vain, jos se voidaan perustella yleisen edun mukaisilla pakotavilla syillä. Perusoikeuskirja on tärkeä tutkittaessa, voidaanko kyseistä säädöstä perustella. Kyseessä olevat kansalliset säännöt voidaan katsoa perustelluiksi vain, jos ne ovat yhteensopivia perusoikeuskirjan kanssa.⁹³

- EU:n perusoikeuksien sovellettavuutta koskevan Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella tässä EU:n lupaa koskevassa tilanteessa voidaan erottaa kaksi keskeistä alaluokkaa⁹⁴. Luokista on lisäselityksiä luvussa 7, tilanne B.2.
 - Kansalliset lait, joiden katsotaan rajoittavan henkilöiden, palvelujen, tavaroiden tai pääoman vapaata liikkumista tai sijoittautumisvapautta⁹⁵: tämä tilanne perustuu Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perinteiseen lähestymistapaan.
 - Kansalliset lait, joiden katsotaan olevan SEUT-sopimuksen 20 artiklassa tarkoitetun unionin kansalaisuuden menettämisinä⁹⁶: tämä tilanne koskee Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön viimeaikaisempaa kehitystä.

Erityisohjeet kansallisille lainsäädäntö- ja päätöksentekoprosesseille: tutustu tarkistuslistamme!

Käsikirjan luvussa 7 on ”51 artiklan mukainen tarkistuslista”, jota on tarkoitus käyttää kansallisissa lainsäädäntö- ja päätöksentekoprosesseissa arvioimaan, katsotaanko kansallinen laki (tai sen luonnos) perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi ”unionin oikeuden soveltamiseksi”.

92 Euroopan unionin tuomioistuin, C-260/89, *Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE ja Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou vastaan Dimotiki Etairia Pliroforissis ja Sotirios Kouvelas ja Nicolaos Avdellas ym.*, 18. kesäkuuta 1991, 41–43 kohta. Katso myös Euroopan unionin tuomioistuin, C-390/12, *Robert Pflieger ym.*, 30. huhtikuuta 2014, 30–37 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-145/09, *Land Baden-Württemberg vastaan Panagiotis Tsakouridis* [suuri jaosto], 23. marraskuuta 2010, 52 kohta.

93 Euroopan unionin tuomioistuin, C-98/14, *Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató kft ym. vastaan Magyar Állam*, 11. kesäkuuta 2015.

94 Muitakin voi tietenkin tulla esiin tulevassa oikeuskäytännössä.

95 Euroopan unionin tuomioistuin, C-390/12, *Robert Pflieger ym.*, 30. huhtikuuta 2014, 30–37 kohta.

96 Euroopan unionin tuomioistuin, C-98/14, *Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató kft ym. vastaan Magyar Állam*, 11. kesäkuuta 2015, 74 kohta.

6 Perusoikeuskirjan soveltaminen

Jos kansallisen säädöksen tai toimintalinjan laatimisen tutkimuksessa todetaan, että perusoikeuskirjaa sovelletaan, kyseistä kansallista säädöstä tai toimintalinjaa on tulkittava perusoikeuskirjan mukaisesti ja se on tarvittaessa tarkistettava perusoikeuskirjan nojalla. Tämä edellyttää, että kansalliset toimijat tietävät, miten perusoikeuskirjaa tulkitaan, ja ymmärtävät, voidaanko perusoikeuskirjan oikeuksien käyttämisen laajuutta rajoittaa ja miten paljon sitä voidaan rajoittaa.

Keskeiset tulkinnan työkalut

Perusoikeuskirjan tulkinnassa voidaan käyttää erilaisia työkaluja:

- Perusoikeuskirjan selitykset⁹⁷. Selitykset ovat hyödyllinen lähtökohta ohjaamaan perusoikeuskirjan tulkintaa, ja ne on otettava huomioon perusoikeuskirjan säännösten tulkinnassa⁹⁸.
- Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö⁹⁹.
- Euroopan ihmisoikeussopimus ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö¹⁰⁰.
- Jäsenvaltioiden yhteiset valtiosääntöperinteet¹⁰¹.
- Kansainvälisen oikeuden asiaankuuluvat lähteet (muut kuin Euroopan ihmisoikeussopimus), erityisesti Euroopan sosiaalinen peruskirja, joka on ollut perustana monien EU:n perusoikeuskirjan säännösten laadinnassa. Sekä perusoikeuskirjassa että sen selityksissä mainitaan kansainvälisen oikeuden tiettyjä välineitä, jotka ovat tärkeitä perusoikeuskirjan tulkinnassa¹⁰².
- Asiaankuuluva kansallinen lainsäädäntö. Joissakin perusoikeuskirjan säännöksissä viitataan kansalliseen lainsäädäntöön. Esimerkiksi 9 artiklassa (oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe) todetaan, että "[o]ikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe taataan tämän oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti".

97 Euroopan unionin virallinen lehti, EUVL C 303, 14. joulukuuta 2007, s. 17–35.

98 Euroopan yhteisöt (2012), Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) konsolidoitu versio, EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 6 artiklan 1 kohta, ja EU (2012), Euroopan unionin perusoikeuskirja, EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 52 artiklan 7 kohta.

99 Saatavilla sivustolla Curia tai EUR-Lex.

100 EU (2012), Euroopan unionin perusoikeuskirja, EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 52 artiklan 3 kohta.

101 EU (2012), Euroopan unionin perusoikeuskirja, EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 52 artiklan 4 kohta.

102 Katso tämän käsikirjan liite.

FRA:N TOIMINTA

Perusoikeusviraston tuki: Charterpedia ja käsikirjat

Perusoikeusviraston verkkosivustolla on saatavilla useita aihekohtaisia käsikirjoja, joita perusoikeusvirasto on tuottanut yhdessä Euroopan neuvoston / Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kanssa. Niissä tehdään yleiskatsaus Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen merkittävimpään oikeuskäytäntöön, joka koskee perusoikeuskirjan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen käyttöä, asiaankuuluvilla aloilla ja kaikilla EU:n kielillä.

- *Käsikirja EU:n tietosuojalaista – vuoden 2018 painos, 2018*
- *Käsikirja EU:n syrjimättömyyslaista – vuoden 2018 painos, 2018*
- *Käsikirja oikeussuojan saatavuudesta Euroopan oikeudessa, 2016*
- *Käsikirja Euroopan lapsen oikeuksia koskevasta oikeudesta, 2015*
- *Käsikirja turvapaikkaa, rajoja ja maahanmuuttoa koskevasta eurooppaoikeudesta, 2014*

Perusoikeusviraston Charterpedia on keskitetty palvelupiste, jossa voi tarkastella artiklokohtaisesti perusoikeuskirjaa koskevaa EU:n ja kansallista oikeuskäytäntöä. Charterpediassa esitetään lisäksi kaikkia perusoikeuskirjan säännöksiä koskevat asiaankuuluvat kansallisen perustuslain sekä kansainvälisen ja eurooppalaisen ihmisoikeuslainsäädännön säännökset. Charterpediasta pääsee myös helposti maakohtaisiin perusoikeuskirjaan liittyviin tietoihin (esimerkiksi perusoikeuskirjan maakohtaisiin tietoihin).

Charterpediaan pääsee perusoikeusviraston verkkosivustolta.

Missä olosuhteissa oikeuksien käyttöä voidaan rajoittaa?

Perusoikeuskirjan 52 artikla – oikeuksien ja periaatteiden ulottuvuus ja tulkinta

1. Tässä perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.

- Perusoikeuskirjan 52 artiklassa on yleinen säännös oikeuksien rajoittamisesta.
- Perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttöä voidaan rajoittaa seuraavin ehdoin:

- o siitä on säädetty laissa
 - o siinä on kunnioitettava kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä
 - o siinä on pyrittävä unionin tunnustamiin yleisen edun mukaisiin tavoitteisiin tai siinä on suojattava muiden oikeuksia ja vapauksia (oikeutettu tavoite)
 - o sen on oltava suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tarpeellinen ja siinä on aidosti täytettävä aiotut tavoitteet (suhteellisuusperiaate).
- Lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen oikeutta vastaavan perusoikeuskirjan oikeuden rajoituksen on täytettävä ihmisoikeussopimuksen mukaiset rajoitusta koskevat vaatimukset¹⁰³.

Erityisohjeet: tutustu tarkistuslistaamme!

Käsikirjan luvussa 8 on tarkistuslista, jota voidaan käyttää tarkastamaan, ovatko lainsäädäntöehdotukset perusoikeuskirjan mukaisia.

¹⁰³ EU (2012), Euroopan unionin perusoikeuskirja, EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 52 artiklan 3 kohta.

Osa II: Käytännön työkalut

7 Tarkistuslista perusoikeuskirjan sovellettavuudesta

- Tämä tarkistuslista on työkalu, jolla voidaan arvioida, sovelletaanko EU:n perusoikeuksia kansallisissa lainsäädäntö- ja päätöksentekoprosesseissa ja missä laajuudessa niitä sovelletaan. Se perustuu Euroopan unionin tuomioistuinten perusoikeuskirjaa edeltävään ja sen jälkeiseen oikeuskäytäntöön¹⁰⁴.
- Keskeinen kysymys tällaisessa 51 artiklan mukaisessa arvioinnissa on se, katsotaanko kyseessä oleva kansallinen laki (tai sen luonnos) perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi "unionin oikeuden soveltamiseksi". Johdantotoselitykset ovat luvussa 1, luvussa 4 ja luvussa 5.

Valitse reitti lähtökohtasi mukaan

- Tämä tarkistuslista perustuu kahteen erilaiseen "reittiin" sen mukaan, reagoidaanko kansallisella lainsäädäntö- ja päätöksentekoprosessilla tiettyyn EU:n säädökseen (esim. asetukseen, direktiiviin, ulkoiseen sopimukseen tai tiettyyn perussopimuksen säännökseen) vai ei. Oma tilanteesi (katso luku 5) on erilainen sen mukaan, mikä lähtökohtasi on.

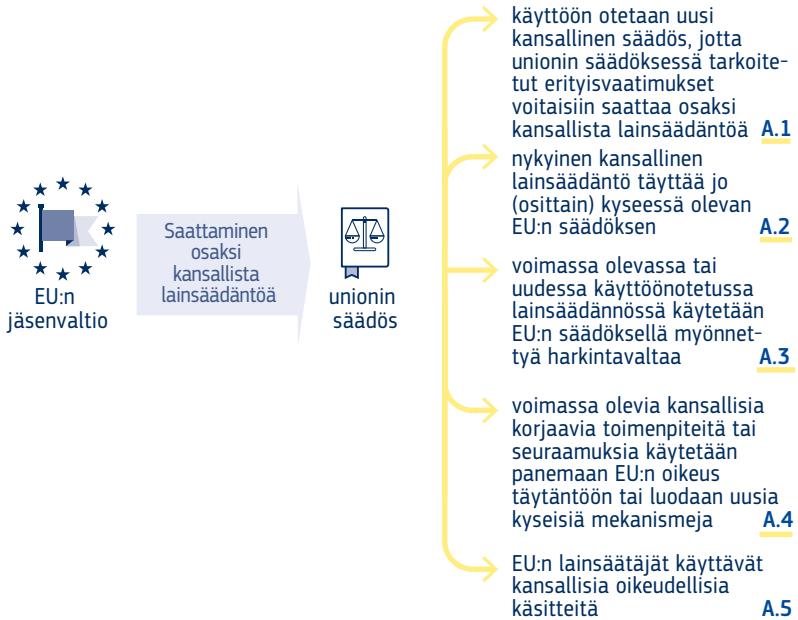
¹⁰⁴ Tarkistuslista perustuu pääosin julkaisuun de Mol, M. (2016), "Article 51 of the EU Charter in the legislative processes of the Member States", *Maastricht Journal of European and Comparative Law (MJ)*, 23(4), s. 640–666.

- Käytä reittiä A, jos kansallisen lainsäädäntö- tai päätöksentekoprosessin tarkoituksena on EU:n säädöksen saattaminen osaksi kansallista oikeusjärjestelmää, sen soveltaminen tai täytäntöönpano.
- Käytä reittiä B, jos kansallisen lainsäädäntö- tai päätöksentekoprosessin kohteena ei ole EU:n säädöstä.

Reitti A: Kansallisen lainsäädännöllisen toimen syynä on EU:n säädös

- Selkein esimerkki ”unionin oikeuden soveltamisesta” on tilanne, jossa jäsenvaltion toimen tarkoituksena on saattaa unionin säädös osaksi kansallista lainsäädäntöä tai panna se täytäntöön. Tässä tilanteessa jäsenvaltiot toimivat EU:n ”asiamiehenä” tai ”edustajina” (”asiamiestilanteesta” on tietoa [luvussa 4](#)). Tällaisessa tilanteessa on selvää, että EU:n perusoikeuksia sovelletaan periaatteessa.

Kuva 7: Tilanteita, joissa perusoikeuskirjaa sovelletaan vastauksena unionin säädökseen

Lähde: FRA, 2018

- Unionin säädökset voivat vaikuttaa kansallisiin säädöksiin monin eri tavoin, jolloin perusoikeuskirjan 51 artiklassa tarkoitettua ”unionin oikeuden soveltamisella” on eri muotoja. Seuraavista tilanteista saadaan yksityiskohtaisempia esimerkkejä siitä, mikä voidaan tässä yhteydessä katsoa ”unionin oikeuden soveltamiseksi”.

Käyttöön otetaan uusi kansallinen säädös, jotta unionin säädöksessä tarkoitettut aineelliset ja/tai menettelylliset erityisvaatimukset voitaisiin saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä (tilanne A.1)

Kyseessä oleva unionin säädös voi edellyttää, että otetaan käyttöön uusi kansallinen säädös, jolla erityisesti aineelliset ja menettelylliset vaatimukset saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä. Nämä kansalliset toimenpiteet katsotaan ”unionin oikeuden soveltamiseksi”¹⁰⁵. EU:n perusoikeuksia sovelletaan periaatteessa.

Erilaisia sitovia unionin säädöksiä

- Perusoikeuskirjan 51 artikla: täytäntöönpano koskee EU:n toimielinten, elinten tai laitosten antamien säädösten täytäntöönpanoja tai saattamisia osaksi kansallista lainsäädäntöä¹⁰⁶.
- Näitä oikeudellisesti sitovia EU:n säädöksiä voivat olla esimerkiksi asetukset¹⁰⁷, direktiivit¹⁰⁸, ulkoiset sopimukset (jotka EU on tehnyt)¹⁰⁹ tai tietyt perussopimusten säännökset¹¹⁰.

105 Euroopan unionin tuomioistuin, asia 5/88, *Hubert Wachauf vastaan Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, 13. heinäkuuta 1989.

106 Euroopan unionin tuomioistuin, C-587/15, *Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuras vastaan Gintaras Dockeyvičius ja Jurgita Dockeyvičienė*, 15. kesäkuuta 2017, 36 ja 44 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-258/14, *Eugenia Florescu ym. vastaan Casa Județeană de Pensii Sibiu ym.* [suuri jaosto], 13. kesäkuuta 2017, 35 kohta.

107 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-384/05, *Johan Piek vastaan Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 11. tammikuuta 2007, 32 kohta.

108 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-20/00 ja C-64/00, *Booker Aquacultur Ltd (C-20/00) ja Hydro Seafood GSP Ltd (C-64/00) vastaan The Scottish Ministers*, 10. heinäkuuta 2003, 88 kohta.

109 Euroopan unionin tuomioistuin, C-7/98, *Dieter Krombach vastaan André Bamberski*, 28. maaliskuuta 2000, 18–28 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-7/10 ja C-9/10, *Staatssecretaris van Justitie vastaan Tayfun Kahveci ja Osman Inan*, 29. maaliskuuta 2012, 23 kohta. Katso myös Euroopan unionin tuomioistuin, C-370/12, *Thomas Pringle vastaan Government of Ireland ym.*, 27. marraskuuta 2012, 178–181 kohta.

110 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-300/04, *M. G. Eman ja O. B. Sevinger vastaan College van burgemeester en wethouders van Den Haag* [suuri jaosto], 12. syyskuuta 2006, 56–61 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-650/13, *Thierry Delvigne vastaan Commune de Lesparre Médoc ja Préfet de la Gironde* [suuri jaosto], 6. lokakuuta 2015, 33 kohta.

Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä uusilla toimenpiteillä

- Uudet kansalliset sääntely- tai lainsäädäntötoimenpiteet, jotka on hyväksyttävä, jotta EU:n säädösten pakolliset vaatimukset voitaisiin sisällyttää kansalliseen oikeusjärjestykseen, katsotaan ”unionin oikeuden soveltamiseksi”.
- ”Unionin oikeuden soveltamista” ovat kaikenlaiset kaikkien jäsenvaltion viranomaisten kansalliset toimenpiteet: siihen kuuluvat kansalliset lainsäädännölliset tai poliittiset toimet keskushallinnolta ja hajautetuilta elimiltä, ylemmiltä ja alemmilla lainsäätäjiltä, hallintoelimiltä jne. Kaikki kansalliset toimenpiteet, jotka voidaan jäljittää EU:n säädöksiin, katsotaan ”unionin oikeuden soveltamiseksi”. Tilanteissa, joissa EU:n säädöksiä saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä kansallisella lainsäädännöllä ja pannaan myöhemmin täytäntöön (kansallisen lainsäädännön perusteella) muunlaisilla lainsäädännöllisillä tai hallinnollisilla toimenpiteillä, kaikki kansallisten toimenpiteiden tasot katsotaan ”unionin oikeuden soveltamiseksi”.

Harkinnanvara

- EU:n säädöksissä annetaan hyvin usein jäsenvaltioille harkinnanvaraa. Selkeintä se on direktiiveissä, joiden osalta jäsenvaltioiden on saavutettava tietty tulos mutta ei sanota, millä keinoin tulos on saavutettava. Muissakin EU:n säädöksissä, kuten asetuksissa, jäsenvaltioille kuitenkin annetaan jonkin verran liikkumavaraa niiden täytäntöönpanossa.
- Kansalliset toimenpiteet, joissa hyödynnetään EU:n lainsäätäjien suoma harkinnanvaraa, katsotaan ”unionin oikeuden soveltamiseksi”¹¹¹.

Esimerkki: palkallinen vuosiloma

Työajan järjestämistä koskevassa EU:n direktiivissä säädetään, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jokainen työntekijä saa vähintään neljän viikon palkallisen vuosiloman tällaisen loman saamiselle ja myöntämiselle kansallisessa lainsäädännössä ja/tai käytännössä vahvistettujen edellytysten mukaisesti. Tässä esimerkissä palkallista neljän viikon vuosilomaa koskevan oikeuden saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä katsotaan ”unionin oikeuden soveltamiseksi”. Lisäksi kyseistä lomaoikeutta ja loman myöntämistä koskevat ehdot katsotaan ”unionin oikeuden soveltamiseksi”,

¹¹¹ Euroopan unionin tuomioistuin, C-384/05, *Johan Piek vastaan Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 11. tammikuuta 2007, 32 kohta.

vaikka EU:n direktiivissä nämä ehdot jätetään jäsenvaltioiden harkittavaksi. Tätä harkintaa käyttäessään jäsenvaltioiden on noudatettava EU:n perusoikeuksia.¹¹²

Nykyisellä kansallisella lainsäädännöllä pannaan EU:n oikeutta täytäntöön siinä määrin kuin se jo (osittain) perustuu kyseessä olevaan EU:n säädökseen (tilanne A.2)

Nykyisessä kansallisessa lainsäädännössä ehkä jo esitetään tiettyjä aineellisia ja menettelyllisiä vaatimuksia, jotka johtuvat kyseessä olevasta unionin säädöksestä. Tässä tapauksessa voimassa olevat kansalliset säännöt, jotka (jo) täyttävät unionin säädöksistä johtuvat aineelliset ja menettelylliset vaatimukset, katsotaan ”unionin oikeuden soveltamiseksi”.¹¹³ EU:n perusoikeuksia sovelletaan periaatteessa.

Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä voimassa olevalla kansallisella lainsäädännöllä

- Joskus on mahdollista varmistaa, että kansallinen säädös noudattaa kyseessä olevaa unionin säädöstä, ennalta voimassa olleiden kansallisten säännösten perusteella. Tässä tapauksessa ei tarvitse luoda uusia kansallisia säännöksiä, joiden tarkoituksena on nimenomaisesti panna unionin säädös täytäntöön.
- Tällaiset ennalta voimassa olevat kansalliset säännökset, joiden nojalla voidaan varmistaa, että kansallinen laki noudattaa kyseessä olevaa unionin säädöstä, katsotaan ”unionin oikeuden soveltamiseksi”. Kun asiaankuuluva EU:n lainsäädäntö tulee voimaan, ne muuttuvat puhtaasti kansallisista säädöksistä ”unionin oikeutta soveltaviksi” säädöksiksi.
- Jos ennalta voimassa olevilla kansallisilla säännöksillä varmistetaan, että kansallinen säädös noudattaa unionin säädöstä, on tarkastettava, noudattavatko kyseiset säännökset kyseessä olevaa unionin säädöstä kokonaisuudessaan, ja tarkastettava niiden yhdenmukaisuus perusoikeuskirjan kanssa.

Voimassa olevassa tai uudessa käyttöön otetussa kansallisessa lainsäädännössä käytetään EU:n säädöksellä myönnettyä harkintavaltaa (tilanne A.3)

EU:n säädösten nojalla myönnetyn harkintavallan käyttö katsotaan periaatteessa ”unionin oikeuden soveltamiseksi”. EU:n perusoikeuksia sovelletaan periaatteessa, mutta sääntöön on poikkeuksia.

¹¹² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/88/EY, annettu 4 päivänä marraskuuta 2003, tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista, EUVL L 299, 18. marraskuuta 2003, 7 artikla, s. 9–19.

¹¹³ Euroopan unionin tuomioistuin, asia 5/88, *Hubert Wachauf vastaan Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, 13. heinäkuuta 1989.

Harkintavalta

- EU:n säädöksissä, näkyvimmin direktiiveissä, jätetään hyvin usein harkintavaltaa jäsenvaltioille.
- Tällaisen jäsenvaltioiden harkintavallan käyttö katsotaan periaatteessa ”unionin oikeuden soveltamiseksi” riippumatta siitä, onko kyseessä harkintavallan pakollinen vai valinnainen käyttö¹¹⁴. Joissakin poikkeustapauksissa harkintavallan käytön ei kuitenkaan katsota olevan EU:n oikeuden soveltamista.

Poikkeus: suotuisimmat tai tiukemmat kansalliset säännökset (ylisääntely)

- EU:n säädöksissä voidaan sallia, että jäsenvaltiot ylittävät EU:n vähimmäisvaatimukset antamalla suotuisampia tai tiukempia kansallisia säännöksiä. Tämän toimivallan käyttöä jäsenvaltioissa ei katsota ”unionin oikeuden soveltamiseksi”, jos suotuisampaa lainsäädäntöä koskeva vaihtoehto tarkoittaa vain sellaisen toimivallan tunnustamista, joka jäsenvaltioilla (jo) on kansallisen lainsäädännön nojalla. EU:n säännöksellä vain vahvistetaan, että valta pysyy asiassa jäsenvaltiolla. Se ei tarkoita, että kyseisen lausekkeen mukainen valtion toiminta kuuluisi EU:n oikeuden soveltamisalaan.¹¹⁵
- Osoitus siitä, että tilanteessa on kyse muustakin kuin vain suotuisampien kansallisten säännösten antamista koskevan voimassa olevan vallan tunnustamisesta, on se, että ”suotuisampia kansallisia säännöksiä” koskeva lauseke on yleisten säännösten ja loppusäännösten luvussa. Toinen osoitus on se, että valta antaa suotuisampia kansallisia säännöksiä perustuu perussopimusten

114 Euroopan unionin tuomioistuin, C-276/12, *Jiří Sabou vastaan Finanční ředitelství pro hlavní město Prahu*, 22. lokakuuta 2013, 41–43 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-406/15, *Petya Milkova vastaan Izpalnitelen direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen control*, 9. maaliskuuta 2017, 52 ja 53 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-411/10 ja 493/10, *N. S. (C-411/10) vastaan Secretary of State for the Home Department ja M. E. ym. (C-493/10) vastaan Refugee Applications Commissioner ja Minister for Justice, Equality and Law Reform* [suuri jaosto], 21. joulukuuta 2011, 64–69 ja 77 kohta.

115 Euroopan unionin tuomioistuin, C-2/97, *Società italiana petroli SpA (IP) vastaan Borsana Srl*, 17. joulukuuta 1998, 40 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-6/03, *Deponiezweckverband Eiterköpfe vastaan Land Rheinland-Pfalz*, 14. huhtikuuta 2005, 62 ja 63 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-282/10, *Maribel Dominguez vastaan Centre informatique du Centre Ouest Atlantique ja Préfet de la région Centre* [suuri jaosto], 24. tammikuuta 2012, 45–50 kohta (epäsuorasti); Euroopan unionin tuomioistuin, C-198/13, *Victor Manuel Julian Hernández ym. vastaan Espanjan valtio (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) ym.*, 10. heinäkuuta 2014, 44 ja 45 kohta.

säännöksiin, kuten SEUT-sopimuksen 153 artiklan 4 kohtaan (sosiaalipolitiikka), 169 artiklan 4 kohtaan (kuluttajansuoja) tai 193 artiklaan (ympäristö).

Esimerkki: suotuisampia kansallisia säännöksiä ei katsota ”unionin oikeuden soveltamiseksi”

Työajan järjestämistä koskevan direktiivin mukaisesti jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jokainen työntekijä saa vähintään neljän viikon palkallisen vuosiloman. Lisäksi direktiivin yhdessä erinäisessä säännöksessä todetaan, että ”[t]ämä direktiivi ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen soveltaa tai ottaa käyttöön lakeja, asetuksia tai hallinnollisia määräyksiä, jotka ovat työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelemisen kannalta suotuisampia”.

Jos jäsenvaltio aikoo myöntää viiden viikon vuosiloman, EU:n perusoikeuksia sovellettaisiin vain EU:n neljän viikon vähimmäisvaatimuksen kansalliseen täytäntöönpanoon eikä kansallisen lainsäätäjän säätämään ylimääräiseen viikkoon. Tämä voisi olla tärkeää esimerkiksi, jos palkallisen vuosiloman viides viikko myönnettäisiin vain vähintään 50-vuotiaille työntekijöille. Unionin ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatetta ei oletettavasti sovellettaisi tähän ikään perustuvaan kohtelueroon, koska viidettä viikkoa ei katsottaisi ”unionin oikeuden soveltamiseksi”.

Kyseessä olevassa unionin säädöksessä voidaan kuitenkin yksiselitteisesti säätää, että kansallinen ylisääntely kuuluu EU:n oikeuden soveltamisalaan ja että siinä on siten noudatettava perusoikeuskirjaa. Tällaisessa tilanteessa on selvää, että EU:n oikeutta, myös EU:n perusoikeuksia, sovelletaan.

Esimerkki: ylisääntely katsotaan ”unionin oikeuden soveltamiseksi”

Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ”[j]äsenvaltiot voivat vaatia, että niiden lainkäyttövaltaan kuuluvat mediapalvelun tarjoajat noudattavat yksityiskohtaisempia tai tiukempia sääntöjä tällä direktiivillä yhteensovitetuilla aloilla *sillä edellytyksellä, että nämä säännöt ovat unionin lainsäädännön mukaisia*” (korostus lisätty)¹¹⁶. Tässä tapauksessa itse direktiivistä seuraa, että kansallisen lainsäädännön

116 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/13/EU, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2010, audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta, EUVL L 95/ 1, 15. huhtikuuta 2010, ja korjaus, EUVL L 263/15, 6. lokakuuta 2010.

tiukemmat suojatoimenpiteet kuuluvat EU:n oikeuden soveltamisalaan. Perusoikeuskirjaa sovelletaan siksi direktiivin vähimmäisvaatimusten lisäksi myös kansalliseen ylisääntelyyn¹¹⁷.

- Kansallisen lainsäädännön tiukemmat suojatoimenpiteet voivat kuulua jonkinlaisen unionin kiellon soveltamisalaan. Siinä tapauksessa perusoikeuskirjaa sovelletaan kansalliseen ylisääntelyyn, koska näihin toimenpiteisiin tarvitaan EU:n lupa mahdollisten perustelujen perusteella. Lisätietoa on [tilanteessa B.2](#).

Poikkeus: standstill-lausekkeet

- Joskus EU:n säädöksissä annetaan jäsenvaltioille lupa säilyttää tietyt aiemman kansallisen lainsäädäntönsä säännökset, jotka olisivat ilman kyseistä lupaa ristiinriidassa unionin säädöksen kanssa.
- Mikäli jäsenvaltio säilyttää kyseiset säännökset, se ei sovelle unionin oikeutta perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Sen sijaan tässä poikkeuksessa tunnustetaan ylisääntelyn tapaan valtuudet, jotka jäsenvaltioilla (jo) oli kansallisen lainsäädännön nojalla.

Esimerkki: standstill-lauseke verolainsäädännön alalla

Jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta 17. toukokuuta 1977 annetussa direktiivissä 77/388/ETY ei säädetty täydellisestä yhdenmukaistamisesta. Tämä johtuu siitä, että tämän niin sanotun kuudennen direktiivin 28 artiklan 3 kohdan b alakohdassa annetaan jäsenvaltioille varaukseton lupa pitää voimassa tiettyjä kansallisen lainsäädäntönsä säännöksiä, jotka olivat voimassa ennen kuudennen direktiivin voimaantuloa ja jotka ilman tätä lupaa olisivat direktiivin vastaisia. Siksi Euroopan unionin tuomioistuin toteaa, että ”jos jäsenvaltio pitää voimassa tällaiset säännökset, se ei pane täytäntöön kuudetta direktiiviä eikä siten riko tämän direktiivin säännöksiä eikä yhteisön oikeuden yleisiä periaatteita, joita jäsenvaltioiden on edellä mainitussa asiassa *Klensch ym.* annettun tuomion mukaan noudatettava yhteisön säännöksiä täytäntöönpannessaan”.¹¹⁸

117 Euroopan unionin tuomioistuin, C-234/12, *Sky Italia Srl vastaan Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni*, 18. heinäkuuta 2013, 14 kohta.

118 Euroopan unionin tuomioistuin, C-36/99, *Idéal tourisme SA vastaan Belgian valtio*, 13. heinäkuuta 2000, 37 ja 38 kohta.

Sellaisten korjaavia toimenpiteitä, seuraamuksia ja täytäntöönpanoa koskevien kansallisten säännösten käyttöönotto ja käyttö, joita sovelletaan kyseessä olevan EU:n säädöksen osalta tai sellaisen kansallisen lainsäädännön osalta, jolla pannaan kyseinen EU:n säädös täytäntöön (tilanne A.4)

Kansalliset toimenpiteet, joita käytetään takaamaan EU:n oikeuden soveltaminen ja tehokkuus (seuraamukset, korjaavat toimenpiteet ja täytäntöönpano), katsotaan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi "unionin oikeuden soveltamiseksi". EU:n perusoikeuksia sovelletaan näihin kansallisiin toimenpiteisiin, jos niitä käytetään tässä yhteydessä. Tätä sääntöä sovelletaan tavallisesti riippumatta siitä, sisältääkö kyseessä oleva unionin säädös erityisiä säännöksiä (velvoitteita) EU:n oikeuden tehokkuudesta (seuraamuksista, korjaavista toimenpiteistä ja täytäntöönpanosta).

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 4 artiklan 3 kohta

Velvoittamien yhteistyön periaatteen mukaisesti unioni ja jäsenvaltiot kunnioittavat ja avustavat toisiaan perussopimuksista johtuvia tehtäviä täyttyessään.

Jäsenvaltiot toteuttavat kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet, joilla voidaan varmistaa perussopimuksista tai unionin toimielinten säädöksistä johtuvien velvoitteiden täyttäminen.

Jäsenvaltiot tukevat unionia sen täyttyessä tehtäviään ja pidättäytyvät kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa unionin tavoitteiden toteutumisen.

Velvollisuus toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet unionin säästöjen tehokkuuden varmistamiseksi

- Jäsenvaltioiden velvollisuuteen panna täytäntöön unionin säästöjen erityiset (aineelliset ja menettelylliset) velvoitteet liittyy velvollisuus toteuttaa omassa oikeusjärjestyksessään kaikki tarvittavat toimenpiteet unionin säästöjen tehokkuuden varmistamiseksi.
- EU:n oikeutta on pantava täytäntöön siten, että yksittäiset osapuolet voivat vedota niille EU:n lainsäädännössä myönnettyihin oikeuksiin. Tämä velvollisuus on olemassa aina, silloinkin, kun EU:n säädöksissä ei ole erityisiä

säännöksiä seuraamuksista, korjaavista toimenpiteistä ja täytäntöönpanosta¹¹⁹. EU:n oikeuden tehokkuutta koskee yleinen velvollisuus, joka perustuu SEUT-sopimuksen 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun vilpittömän yhteistyön periaatteen. Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan siihen kuuluu velvollisuus varmistaa EU:n oikeuden tehokkuus¹²⁰. Tämä periaate ilmaistaan yksityiskohtaisemmin SEUT-sopimuksen 19 artiklan 1 kohdassa ja 325 artiklassa sekä EU:n johdetun oikeuden säännöksissä.

- Kansalliset toimenpiteet, joita käytetään takaamaan EU:n oikeuden soveltaminen ja tehokkuus, katsotaan perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi "EU oikeuden soveltamiseksi"¹²¹. Tällaisia toimenpiteitä ovat muun muassa (rikosoikeudelliset tai hallinnolliset) rangaistukset EU:n oikeuden rikkomisesta, oikeussuojakeinot, joilla varmistetaan yksilöiden oikeuksien oikeudellinen suoja unionin oikeuden nojalla, kyseisiä toimia koskevat menettelysäännöt, EU:n oikeuden vastaisesti perittyjen maksujen takaisinmaksua koskevat toimenpiteet ja toimenpiteet, joilla rangaistaan unionin taloudelliselle edulle haitallisesta toiminnasta.
- Tällaiset toimenpiteet katsotaan "unionin oikeuden soveltamiseksi" riippumatta siitä, onko ne annettu EU:n oikeuden saattamiseksi osaksi kansallista

119 Katso esimerkiksi neuvoston direktiivi 2000/78/EY, annettu 27 päivänä marraskuuta 2000, yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista, EYVL L 303, 2. joulukuuta 2000, 9 artikla, s. 16–22. Esimerkkejä Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä tapauksissa, joissa perusoikeuskirjaa tai unionin yleisiä oikeusperiaatteita sovelletaan, vaikka johdetussa oikeudessa ei olisi nimenomaista velvollisuutta varmistaa EU:n oikeuden tehokkuus (esimerkiksi seuraamuksissa vaatimusten noudattamatta jättämisestä): Euroopan unionin tuomioistuin, C-262/99, *Paraskevas Louloudakis vastaan Elliniko Dimosio*, 12. heinäkuuta 2001, 67 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-430/05, *Ntioni Anonymi Etaireia Emporias H/Y, Logismikou kai Paroxis Ypiresion Michanografisis ja Ioannis Michail Pikoulas vastaan Epitropi Kefalaiagoras*, 5. heinäkuuta 2007, 50, 52 ja 53 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-546/09, *Aurubis Bulgaria AD vastaan Nachalnik na Mitnitsa Stolichna*, 31. maaliskuuta 2011, 41 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-405/10, *Rikosoikeudenkäynti vastaan Özlem Garenfeld*, 10. marraskuuta 2011, 48 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-682/15, *Berlioz Investment Fund SA vastaan Directeur de l'administration des contributions directes* [suuri jaosto], 16. toukokuuta 2017, 41 kohta.

120 Euroopan unionin tuomioistuin, C-177/95, *Ebony Maritime SA ja Loten Navigation Co. Ltd vastaan Prefetto della Provincia di Brindisi ym.*, 27. helmikuuta 1997, 35 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-186/98, *Rikosoikeudenkäynti Maria Amélia Nunesia ja Evangelina de Matosia vastaan*, 8. heinäkuuta 1999, 14 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-432/05, *Unibet (London) Ltd ja Unibet (International) Ltd vastaan Justitiiekanslern* [suuri jaosto], 13. maaliskuuta 2007, 38 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-268/06, *Impact vastaan Minister for Agriculture and Food ym.* [suuri jaosto], 15. huhtikuuta 2008, 44 kohta.

121 Euroopan unionin tuomioistuin, C-617/10, *Åklagaren vastaan Hans Åkerberg Fransson* [suuri jaosto], 26. helmikuuta 2013, 26 ja 27 kohta.

lainsäädäntöä vai ei¹²². Ne voivat olla myös rikosoikeuden tai menettelyoikeuden yleisiä toimenpiteitä, jotka kuuluvat jäsenvaltioiden kansalliseen itsemääräämisoikeuteen, mutta vain, jos niitä käytetään EU:n oikeuden yhteydessä.

Esimerkki: hallinnollinen rangaistus EU:n oikeuden noudattamatta jättämisestä

Arvopaperien ottamisesta viralliselle pörssilistalle sekä siihen liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta annetussa direktiivissä 2001/34 ei nimenomaisesti säädetä seuraamusjärjestelmästä, jos listan tiedot osoittautuvat epätarkoiksi tai harhaanjohtaviksi. Jäsenvaltiot ovat siten toimivaltaisia valitsemaan niistä tarkoituksenmukaisilta vaikuttavat seuraamukset. Asiassa *Ntionik en Pikoulas* Euroopan unionin tuomioistuin totesi, että toimivaltaa on käytettävä yleisten oikeusperiaatteiden mukaisesti.¹²³

Esimerkki: rikosoikeudellinen rangaistus EU:n oikeuden noudattamatta jättämisestä

Toinen esimerkki on asetus (EY) N:o 1013/2006 jätteiden siirrosta¹²⁴. Kansalliset seuraamustoimenpiteet, joilla rangaistaan tämän asetuksen säännösten noudattamatta jättämisestä, katsotaan 51 artiklan soveltamiseksi. Asiassa *Garenfeld* todettiin, että Saksan rikoslaki katsotaan soveltamiseksi tämän asetuksen yhteydessä ja että perusoikeuskirjan 49 artiklan (laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate) 1 kohta sovelletaan.¹²⁵

Euroopan unionin tuomioistuin totesi seuraavaa: ”Kyseinen periaate [laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate], jota jäsenvaltioiden on noudatettava muun muassa silloin, kun ne säättävät rangaistuksen seuraamukseksi unionin oikeuden säännösten ja määräysten rikkomisesta, edellyttää, että laissa määritellään selvästi rikokset ja niistä määrättävät rangaistukset. Tämä edellytys täyttyy vain, kun yksityinen voi tietää kyseessä olevan säännöksen tai määräyksen sanamuodon ja tarvittaessa tuomioistuinten

122 Euroopan unionin tuomioistuin, C-218/15, *Gianpaolo Paoletti ym. vastaan Procura della Repubblica*, 6. lokakuuta 2016, 18 kohta.

123 Euroopan unionin tuomioistuin, C-430/05, *Ntionik Anonymi Etaireia Emporias H/Y, Logismikou kai Paroxis Ypiresion Michanografisis ja Ioannis Michail Pikoulas vastaan Epiteproi Kefalaiaogoras*, 5. heinäkuuta 2007, 50, 52 ja 53 kohta.

124 *Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1013/2006, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2006, jätteiden siirrosta*, EUVL L 190, 12. heinäkuuta 2006, s. 1–98.

125 Euroopan unionin tuomioistuin, C-405/10, *Rikosoikeudenkäynti Özlem Garenfeldia vastaan*, 10. marraskuuta 2011, 48 kohta.

siitä tekemän tulkinnan perusteella, mitkä toimet tai laiminlyönnit synnyttävät sen rikosoikeudellisen vastuun.”

- Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on vielä ratkaistava, sovelletaanko samaa lähestymistapaa siviilioikeudellisiin toimenpiteisiin yksityisiä osapuolia vastaan EU:n oikeuteen perustuvien normien rikkomisesta (esim. yksityisoikeudellinen vastuu). Tällaiset toimenpiteet voitaisiin katsoa ”soveltamistoimenpiteiksi” riippumatta siitä, olisiko ne katsottava toimenpiteiksi, jotka ovat luonteeltaan oikeussuojakeinoja (korvaus) ja/tai rankaisevia¹²⁶ Asia *Miravittles ym.* voisi kuitenkin olla osoitus tuomioistuimen tiukemmasta lähestymistavasta¹²⁷. Tällaiset kansalliset toimet katsotaan tietenkin ”soveltamistoimenpiteiksi”, jos EU:n säädöksissä säädetään niistä yksiselitteisesti.

Esimerkki: siviilioikeudellinen rangaistus EU:n oikeuden noudattamatta jättämisestä

Sivuliikkeiden julkistamisvaatimuksia koskevan yhdenmintoista neuvoston direktiivin 12 artiklassa todetaan, että jäsenvaltioiden on säädettävä asianmukaiset seuraamukset sen varalta, että direktiivissä tarkoitettuja tietoja ei julkisteta¹²⁸. Asiassa *Texdata Software* Euroopan unionin tuomioistuin katsoi, että Itävallan lainsäädäntö, jossa säädetään määräaikaikaisesta seuraamuksesta yhdenmintoista direktiivin julkistamisveloitteen noudattamatta jättämisestä, on perusoikeuskirjan 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua ”unionin oikeuden soveltamista”. Näin ollen Itävallan kauppalain säännösten on noudatettava perusoikeuskirjaa.¹²⁹

126 Julkisasiainministeriö Botin 27. heinäkuuta 2017 antaman ratkaisuehdotuksen 53 kohta asiassa Euroopan unionin tuomioistuin, C-243/16, *Antonio Miravittles Ciurana ym. vastaan Contimark SA ja Jordi Socias Gispert*, 14. joulukuuta 2017.

127 Euroopan unionin tuomioistuin, C-243/16, *Antonio Miravittles Ciurana ym. vastaan Contimark SA ja Jordi Socias Gispert*, 14. joulukuuta 2017, 33 ja 34 kohta.

128 *Yhdestoista neuvoston direktiivi 89/666/ETY, annettu 21 päivänä joulukuuta 1989, julkistamisvaatimuksista, jotka koskevat toisen valtion lainsäädännön alaisten, yhtiömuodoltaan tietynlaisten yhtiöiden jäsenvaltioon avaimia sivuliikkeitä*, EUVL L 395, 30. joulukuuta 1989, s. 36–39.

129 Euroopan unionin tuomioistuin, C-418/11, *Texdata Software GmbH*, 26. syyskuuta 2013, 71–75 kohta.

EU:n säädöksessä viitataan kansallisen lainsäädännön käsitteisiin (tilanne A.5)

Tässä tilanteessa EU:n perusoikeuksia sovelletaan (mahdollisesti ennalta olemassa oleviin) kansallisiin käsitteisiin, jos niitä käytetään yhdessä kyseessä olevan unionin säädöksen tai sellaisen kansallisen lainsäädännön kanssa, jolla kyseinen unionin säädös saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä.

EU:n lainsäätäjän viittaukset kansallisen lainsäädännön käsitteisiin

- Unionin säädösten säännöksissä voidaan viitata kansallisen lainsäädännön käsitteisiin – esimerkiksi, jos EU:n tasolla ei ole tehty yhtenäistämistä. Tällöin EU:n lainsäätäjä ”lainaa” käsitteitä lainsäädännöstä, joka kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan.
- Tuloksena lainsäädäntö- tai päätöksentekotoimet, joissa kyseisiä kansallisia käsitteitä käytetään, voivat johtaa tilanteisiin, joissa jäsenvaltiot panevat EU:n oikeutta täytäntöön 51 artiklassa tarkoitetulla tavalla mutta vain, jos käsitteet perustuvat kyseessä olevien EU:n säännösten kehukseen¹³⁰.
- Kansallisen lainsäätäjän on siksi tarkastettava, ovatko nämä kansalliset käsitteet ”peruskirjan pitäviä”, kun niitä sovelletaan EU:n oikeuden yhteydessä.

Esimerkki: maksukyvyttömyys

Työntekijöiden suojaaja työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevassa direktiivissä todetaan, että direktiivillä ei vaikuteta siihen, miten kansallisessa lainsäädännössä määritellään käsitteet ”työntekijä”, ”työnantaja” ja ”palkka”. Direktiivillä viitataan siten kansalliseen lainsäädäntöön, ja nämä termit on täsmennettävä ja määritettävä kansallisessa lainsäädännössä. Jos näitä kansallisia oikeudellisia käsitteitä käytetään kyseisen direktiivin yhteydessä, EU:n perusoikeuksia sovelletaan riippumatta siitä, onko kyseiset käsitteet otettu käyttöön uudessa kansallisessa lainsäädännössä, jonka tarkoituksena nimenomaisesti on saattaa direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöä, vai ovatko ne voimassa olevia kansallisia oikeudellisia käsitteitä (esim. työlaissa).¹³¹

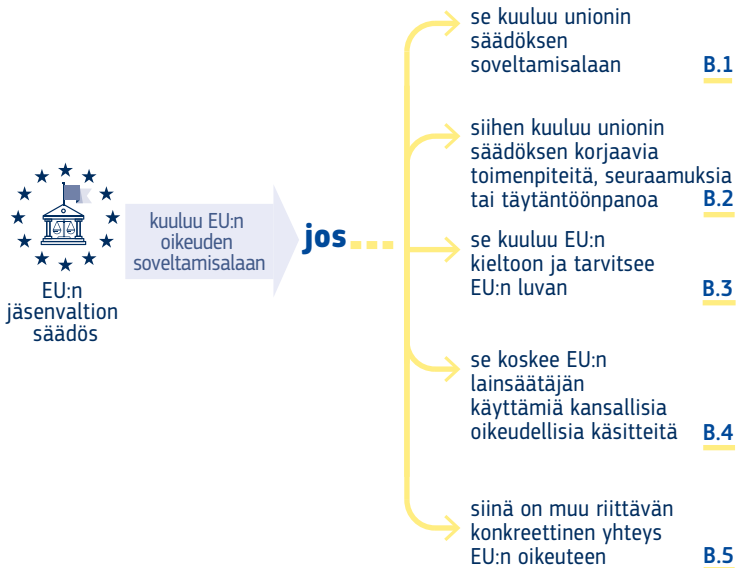
¹³⁰ Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-442/00, *Ángel Rodríguez Caballero vastaan Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 12. joulukuuta 2002, 29–32 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-177/05, *María Cristina Guerrero Pecino vastaan Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 13. joulukuuta 2005, 25 ja 26 kohta.

¹³¹ Euroopan unionin tuomioistuin, C-520/03, *José Vicente Ojano Valero vastaan Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 16. joulukuuta 2004, 4 ja 34 kohta.

Reitti B: Lainsäädäntöehdotukset, jotka eivät kuulu EU:n säädösten saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä koskevaan prosessiin

- Kansallinen lainsäädäntö, jota ei ole annettu EU:n oikeuden täytäntöönpanemiseksi ja joka on siten puhtaasti kansallista alkuperää, voi sisältää ”unionin oikeuden soveltamista” useissa tilanteissa (katso kuva 8).
- Puhtaasti kansallista alkuperää olevien lainsäädäntöehdotusten osalta, joita ei ole aloitettu unionin säädösten perusteella, voidaan olla vain vähän tai ei lainkaan tietoisia perusoikeuskirjan mahdollisesta sitovuudesta.
- Niissäkin tilanteissa, joissa jäsenvaltiot antavat lainsäädäntöä toimivaltansa nojalla tai antavat lainsäädäntöä aikomatta saattaa EU:n lainsäädäntöä osaksi kansallista lainsäädäntöä, perusoikeuskirjaa voidaan kuitenkin soveltaa.

Kuva 8: Tilanteita, joissa perusoikeuskirjaa sovelletaan EU:n säädösten täytäntöönpanoprosessin ulkopuolella

Lähde: FRA, 2018

Kansallinen lainsäädäntötoimenpide kuuluu EU:n säädöksen soveltamisalaan (tilanne B.1)

Unioni säädösten aineelliseen, henkilölliseen ja ajalliseen soveltamisalaan kuuluvat kansalliset toimenpiteet katsotaan 51 artiklan soveltamiseksi, vaikka niiden tarkoituksena ei olisi kyseisen oikeuden täytäntöönpano¹³².

Soveltamatta jättäminen perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna soveltamisena¹³²

- Pohjimmiltaan tällaiseksi ”unionin oikeuden soveltamiseksi” voidaan katsoa soveltamatta jättäminen. Kansallinen lainsäätäjät ei aio soveltaa EU:n oikeutta, vaikka sen pitäisi tehdä niin.

Esimerkki: Saksan siviililakiin liittyvä asia

Asiassa *Kücükdeveci* kyseessä ollut kansallinen lainsäädäntö oli Saksan siviililaki (*Bürgerliches Gesetzbuch*), jossa on säännöksiä irtisanomisajasta¹³³. Tätä lainsäädäntöä ei ollut annettu EU:n oikeuden panemiseksi täytäntöön. Euroopan unionin tuomioistuimien kuitenkin katsoi, että tämä tietty Saksan lainsäädännön tapaus kuului unionin oikeuden soveltamisalaan, koska irtisanomisehtoja säännellään direktiivillä 2000/78¹³⁴. Siksi direktiivi toi kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön unionin oikeuden soveltamisalaan. Näin ollen sovellettiin yleistä periaatetta ikään perustuvan syrjinnän kiellosta.

Pelkkä vuorovaikutus EU:n säädösten kanssa ei riitä

- Kyseessä olevan lainsäädännön pitäisi kuulua tosiasiallisesti tietyn unionin säädöksen soveltamisalaan sen henkilöllisen soveltamisalan (ketä se koskee?), sen aineellisen soveltamisalan (mitä tilanteita se koskee?) tai sen ajallisen soveltamisen osalta. Pelkkä kansallisen lainsäädännön aiheen vuorovaikutus unionin säädöksen kanssa ei riitä tuomaan kansallista lainsäädäntöä EU:n oikeuden soveltamisalaan¹³⁵.

132 Euroopan unionin tuomioistuin, C-555/07, *Seda Küçükdeveci vastaan Swedex GmbH & Co. KG*, 19. tammikuuta 2010, 25 kohta.

133 Euroopan unionin tuomioistuin, C-555/07, *Seda Küçükdeveci vastaan Swedex GmbH & Co. KG*, 19. tammikuuta 2010.

134 *Neuvoston direktiivi 2000/78/EY, annettu 27 päivänä marraskuuta 2000, yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista*, EYVL L 303, 2. joulukuuta 2000, s. 16–22.

135 Euroopan unionin tuomioistuin, C-206/13, *Cruciano Siragusa vastaan Regione Sicilia – Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo*, 6. maaliskuuta 2014, 24 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-198/13, *Victor Manuel Julian Hernández ym. vastaan Espanjan valtio (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) ym.*, 10. heinäkuuta 2014, 25 ja 37 kohta.

Esimerkki: Espanjan rikoslakiin liittyvä asia

Asiassa *Gueye ja Sanchez* oli kysymys siitä, sovelletaanko perusoikeuskirjan 7 artiklaa (yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen) Espanjan rikoslain (*Código Penal*) säännökseen, joka koskee sellaisen liitännäisseuraamuksen vaikutuksia, jossa vaaditaan rikoksenteekijää pysymään poissa ja erityisesti kielletään tätä lähestymästä uhriaan¹³⁶. Euroopan unionin tuomioistuin katsoi, että kyseessä olevaa aineellista kansallista lainsäädäntöä ei voitu arvioida perusoikeuskirjan säännösten valossa. Erityisesti uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä tehdyllä puittepäätöksellä¹³⁷ ei ollut sellaista vaikutusta, että kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö olisi tuotu EU:n soveltamisalaan. Puitepäätöksen tavoitteena oli vain, että rikosten uhrien suojaamiseksi laaditaan vähimmäisvaatimukset rikosoikeudenkäynneissä ja että uhreille annetaan korkeatasoinen suoja, erityisesti heidän oikeussuojakeinojensa saatavuuden osalta. Lisäksi on pidettävä mielessä, että jos jäsenvaltio varmistaa lain soveltamista koskevia valtuuksiaan käyttäessään, että rikoslain säännöksillä tarjotaan suoja lähisuuhdeväkivallalta, tavoitteena on suojella uhrin etuja sellaisina kuin hän ne käsittää ja lisäksi suojella yleisemmin yhteiskunnan etuja.

Kansallinen lainsäädäntötoimenpide kuuluu EU:n oikeuden mukaisen kiellon soveltamisalaan ja edellyttää siten lupaa (perustelua, poikkeusta) EU:n oikeuden nojalla (tilanne B.2)

Kansalliset toimenpiteet, jotka kuuluvat EU:n oikeuden mukaisen kiellon soveltamisalaan ja edellyttävät perustelua EU:n oikeuden nojalla, katsotaan ”unionin lain soveltamiseksi”¹³⁸.

Kielto ja lupa

- Soveltamisen käsitettä ei sovelleta ainoastaan tilanteissa, joissa jäsenvaltio toimii EU:n asiamiehenä (katso luku 4). Toista soveltamistapaa käytetään tilanteissa, joissa jäsenvaltio käyttää EU:n oikeudessa säädettyä poikkeusta sellaisen kansallisen lain perustelemiseksi, joka muutoin olisi kielletty EU:n oikeuden nojalla. Nämä kansalliset toimenpiteet tarvitsevat EU:n oikeuden nojalla luvan, ja siksi sovelletaan EU:n perusoikeuksia. Tämän soveltamistavan perustana on se, että EU:n oikeudessa

136 Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-483/09 ja C-1/10, *Rikosoikeudenkäynti Magatte Gueyeta (C-483/09) ja Valentín Salmerón Sánchezia (C-1/10) vastaan*, 15. syyskuuta 2011, 69 kohta. Katso myös Euroopan unionin tuomioistuin, C-117/14, *Grima Janet Nisttahuz Poclava vastaan Jose María Ariza Toledano (Taberna del Marqués)*, 5. helmikuuta 2015, 30–38 kohta ja 40–42 kohta.

137 *Neuvoston puitepäätös 2001/220/YOS, tehty 15 päivänä maaliskuuta 2001, uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä*, EUVL L 82, 22. maaliskuuta 2001, s. 1–4.

138 Euroopan unionin tuomioistuin, C-260/89, *Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE ja Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou vastaan Dimotiki Etairia Pliroforissis ja Sotirios Kouvelas ja Nicolaos Avdellas ym.*, 18. kesäkuuta 1991, 41–43 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-201/15, *Anonymi Geniki Etairia Tsimenton Iraklis (AGET Iraklis) vastaan Ypourgos Ergasias, Koinonikis Asfalisis kai Koinonikis Allilengyis* [suuri jaosto], 21. joulukuuta 2016, 62–64 kohta.

ei voida antaa jäsenvaltioille lupaa toteuttaa toimenpiteitä, jotka ovat ristiriidassa perusoikeuskirjan kanssa¹³⁹.

- Tähän mennessä kehittyneen asiaankuuluvan oikeuskäytännön mukaan tämä tilanne toteutuu, kun kansalliset toimenpiteet
 - katsotaan kansallisuuteen perustuvaksi syrjinnäksi SEUT-sopimuksen 18 artiklan nojalla
 - katsotaan unionin kansalaisten (SEUT-sopimuksen 21 artikla), henkilöiden (SEUT-sopimuksen 45 ja 49 artikla), palvelujen (SEUT-sopimuksen 56 artikla) tai pääoman (SEUT-sopimuksen 63 artikla) vapaan liikkuvuuden rajoittamiseksi tai tuonnin ja viennin (SEUT-sopimuksen 34 ja 35 artikla) määrällisiksi rajoituksiksi (vaikutukseltaan vastaava toimenpide)
 - vievät (tai voivat viedä) unionin kansalaisilta aidon mahdollisuuden käyttää heille unionin kansalaisuuden nojalla annettuja oikeuksia (SEUT-sopimuksen 20 artikla).
- Jotta voitaisiin arvioida, kuuluuko lainsäädäntöehdotukseen tällaista ”unionin oikeuden soveltamista”, ensin on arvioitava, kuuluuko kansallinen lainsäädäntöehdotus jonkinlaisen EU:n oikeuden mukaisen kiellon soveltamisalaan¹⁴⁰.

Esimerkki: kauppojen sulkemista koskevat kansalliset säännöt

Asia *Pelckmans* koski Belgian lainsäädäntöä kauppojen, käsiteollisten yritysten ja palvelualan yritysten aukioloajoista¹⁴¹. Euroopan unionin tuomioistuimen mukaan perusoikeuskirjaa ei sovelleta, koska kauppojen sulkemista koskevia kansallisia sääntöjä ei tavallisesti katsota tavaroiden vapaan liikkumisen (SEUT-sopimuksen 34 ja 36 artikla) rajoituksiksi, jos kyseiset säännöt ovat täytäntöönpanokelpoisia kaikkien maan alueella toimivien talouden toimijoiden osalta ja jos niillä on oikeudellisesti ja tosiasiallisesti sama vaikutus sekä kotimaisten tuotteiden että muista jäsenvaltioista peräisin olevien tuotteiden markkinointiin.

139 Euroopan unionin tuomioistuin, C-235/14, *Safe Interenvios, SA vastaan Liberbank, SA ym.*, 10. maaliskuuta 2016, 109 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-260/89, *Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE ja Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou vastaan Dimotiki Etairia Pliroforissis ja Sotirios Kouvelas ja Nicolaos Avdellas ym.*, 18. kesäkuuta 1991, 41–43 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-390/12, *Robert Pflieger ym.*, 30. huhtikuuta 2014, 30–37 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-145/09, *Land Baden-Württemberg vastaan Panagiotis Tsakouridis* [suuri jaosto], 23. marraskuuta 2010, 52 kohta.

140 Euroopan unionin tuomioistuin, C-159/90, *The Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd vastaan Stephen Grogan ym.*, 4. lokakuuta 1991, 27 ja 31 kohta.

141 Euroopan unionin tuomioistuin, C-483/12, *Pelckmans Turnhout NV vastaan Walter Van Gastel Balen NV ym.*, 8. toukokuuta 2014, 24 ja 25 kohta.

Vapaa liikkuvuuden rajoitukset

- Kansalliset toimenpiteet, jotka katsotaan kansallisuuteen perustuvaksi syrjinnäksi SEUT-sopimuksen 18 artiklan nojalla, unionin kansalaisten (SEUT-sopimuksen 21 artikla), henkilöiden (SEUT-sopimuksen 45 artikla), palvelujen (SEUT-sopimuksen 56 artikla) tai pääoman (SEUT-sopimuksen 63 artikla) vapaan liikkuvuuden tai sijoittautumisvapauden (SEUT-sopimuksen 49 artikla) rajoituksiksi tai tuonnin ja viennin määrällisiksi rajoituksiksi (vaikutukseltaan vastaava toimenpide) (SEUT-sopimuksen 34 ja 35 artikla), ovat periaatteessa kiellettyjä, ellei jäsenvaltio pysty perustelevaan kyseessä olevaa rajoitusta.
- Vapaan liikkuvuuden rajoitus on perusteltavissa, jos se on välttämätön yleistä etua koskevan oikeutetun tavoitteen saavuttamiseksi. Arvioitaessa, onko kyseessä oleva lainsäädäntöehdotus perusteltavissa EU:n oikeuden nojalla, on otettava perusoikeuskirja huomioon: kansallisille säännöille, jotka katsotaan vapaan liikkuvuuden rajoituksiksi, voidaan myöntää EU:n poikkeuksia/peruste-luja vain, jos ne ovat yhdenmukaisia unionin perusoikeuksien kanssa.¹⁴²
- Kansallisten säädösten, jotka katsotaan vapaan liikkuvuuden rajoituksiksi, on oltava yhdenmukaisia perusoikeuskirjan kanssa, vaikka ne koskevat jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia aloja.

Esimerkki: ristisanatehtävien kieltö

Asiassa *Familiapress* oli kyse vilpillisestä kilpailusta annetusta Itävallan laista (*Gesetz über unlauteren Wettbewerb, UWG*)¹⁴³. UGW:ssä kielletään yleisesti lupaamasta kuluttajille vastikkeetta kylkiäisiä tavaroiden myynnin tai palvelujen suorituksen yhteydessä. Tämä kieltö koski myös aikakauslehtien kustantajia, jotka kehottivat kuluttajia osallistumaan palkintoarvontoihin. Saksaan sijoittautunut sanomalehtien kustantamo kyseenalaisti tämän kiellon lainmukaisuuden. Se halusi myydä Itävallassa julkaisujaan, joissa tarjottiin lukijoille mahdollisuus osallistua peleihin (ristisanojen ratkaisuun), joista voi voittaa palkintoja. Euroopan unionin tuomioistuimien katsoi, että kieltö oli tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoitus (vaikutukseltaan vastaava toimenpide). Siksi Itävallan piti löytää sille perustelut.

142 Euroopan unionin tuomioistuin, C-98/14, *Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató kft ym. vastaan Magyar Állam*, 11. kesäkuuta 2015, 74 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-201/15, *Anonymi Geniki Etairia Tsimenton Iraklis (AGET Iraklis) vastaan Ypourgos Ergasias, Koinonikis Asfalis kai Koinonikis Allilengyis* [suuri jaosto], 21. joulukuuta 2016, 63 kohta.

143 Euroopan unionin tuomioistuin, C-368/95, *Vereinigte Familiapress Zeitungsverlags- und vertriebs GmbH vastaan Heinrich Bauer Verlag*, 26. kesäkuuta 1997.

Itävallan hallitus väitti, että kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön tavoitteena oli turvata lehdistön moniarvoisuus. Jotta Euroopan unionin tuomioistuin pystyisi päättämään, oliko kyseessä oleva rajoitus perusteltu, se arvioi, voisiko lehdistön moniarvoisuuden turvaaminen olla pakottava vaatimus, joka oikeuttaisi tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoittamisen, ja noudatettiinko suhteellisuusperiaatetta. Lisäksi sovellettiin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklaa (sananvapaus) unionin yleisenä oikeusperiaatteena. Euroopan unionin tuomioistuin katsoi, että kyseessä oleva kielto voisi heikentää oikeutta sananvapauteen. Siksi kiellon piti täyttää Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan vaatimukset (eli että siitä on säädetty laissa ja että se on välttämätön demokraattisessa yhteiskunnassa), jotta se olisi perusteltu EU:n oikeuden nojalla.

EU:n kansalaisuus oikeuksien pääosan menettäminen

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 artikla

Otetaan käyttöön unionin kansalaisuus. Unionin kansalainen on jokainen, jolla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus. Unionin kansalaisuus täydentää mutta ei korvaa jäsenvaltion kansalaisuutta. [...]

Näitä oikeuksia käytetään perussopimuksissa ja niiden soveltamiseksi hyväksytyissä toimenpiteissä määritellyin edellytyksin ja rajoituksin.

- Kansalliset toimenpiteet, jotka vievät unionin kansalaisilta aidon mahdollisuuden käyttää heille unionin kansalaisuuden nojalla annettuja oikeuksia, ovat periaatteessa kiellettyjä SEUT-sopimuksen 20 artiklan nojalla¹⁴⁴. Vapaata liikkuvuutta koskevien säännösten tavoin SEUT-sopimuksen 20 artiklan nojalla on myös mahdollista perustella poikkeus.
- Jäsenvaltiot voivat käyttää poikkeusta, joka liittyy erityisesti yleistä järjestystä koskevien vaatimusten ylläpitoon ja yleisen turvallisuuden turvaamiseen.
- Arvioitaessa, onko kyseessä oleva lainsäädäntöehdotus perusteltavissa EU:n oikeuden nojalla, on otettava perusoikeuskirja huomioon: kansalliselle ehdotukselle voidaan myöntää EU:n poikkeuksia/perusteluja vain, jos niissä otetaan unionin perusoikeudet huomioon¹⁴⁵.

144 Euroopan unionin tuomioistuin, C-34/09, *Gerardo Ruiz Zambrano vastaan Office national de l'emploi (ONEm)* [suuri jaosto], 8. maaliskuuta 2011; Euroopan unionin tuomioistuin, C-87/12, *Kreshnik Ymeraga ym. vastaan Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, 8. toukokuuta 2013.

145 Euroopan unionin tuomioistuin, C-304/14, *Secretary of State for the Home Department vastaan CS* [suuri jaosto], 13. syyskuuta 2016, 36 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-165/14, *Alfredo Rendón Marín vastaan Administración del Estado* [suuri jaosto], 13. syyskuuta 2016, 81 kohta.

Esimerkki: EU:n kansalaisen isän oleskelulupa

Kolumbian kansalainen Rendón Marín oli lastensa yksinhuoltaja Espanjassa. Hänellä oli kuitenkin rikosrekisteri, minkä vuoksi häneltä evättiin oleskelulupa ja hänen olisi pitänyt lähteä Espanjan ja siten EU:n alueelta kahden huollettavanaan olevan alaikäisen lapsen kanssa. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin ei ollut varma SEUT-sopimuksen 20 artiklan perusteella, voitaisiinko tällaisessa tilanteessa kieltää oleskeluluvan myöntäminen kansallisen lainsäädännön nojalla ilman poikkeamismahdollisuutta. Euroopan unionin tuomioistuin myönsi, että SEUT-sopimuksen 20 artikla ei estä jäsenvaltioita vetoamasta yleiseen turvallisuuteen, mutta se korosti, että perusoikeuskirjan 7 artiklaa (yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen) luettuna yhdessä 24 artiklan 2 kohdassa tunnustetun lapsen edun huomioon ottamista koskevan velvoitteen kanssa on kunnioitettava¹⁴⁶.

Kansallisiin lainsäädäntötoimenpiteisiin kuuluu korjaavia toimenpiteitä, seuraamuksia tai täytäntöönpanoa, jotka voidaan ottaa käyttöön EU:n säädösten yhteydessä (tilanne B.3)

Kansalliset toimenpiteet, joita käytetään takaamaan EU:n oikeuden soveltaminen ja tehokkuus (seuraamukset, korjaavat toimenpiteet ja täytäntöönpano), katsotaan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi "unionin oikeuden soveltamiseksi". EU:n perusoikeuksia sovelletaan näihin kansallisiin toimenpiteisiin, jos niitä käytetään tässä yhteydessä.

Lisätietoa ja erityisiä huomioon otettavia seikkoja kyseisistä toimenpiteistä on [tilanteen A.4](#) selityksessä.

Kansalliseen lainsäädäntötoimenpiteeseen kuuluu oikeudellinen käsite, jota on käytetty EU:n säädöksessä (tilanne B.4)

Joskus unionin säädöksessä viitataan kansallinen lainsäädännön käsitteisiin. EU:n perusoikeuksia sovelletaan näihin kansallisiin käsitteisiin, jos niitä käytetään yhdessä kyseessä olevan unionin säädöksen tai sellaisen kansallisen lainsäädännön kanssa, jolla kyseinen unionin säädös saataan osaksi kansallista lainsäädäntöä¹⁴⁷.

¹⁴⁶ Euroopan unionin tuomioistuin, C-165/14, *Alfredo Rendón Marín vastaan Administración del Estado* [suuri jaosto], 13. syyskuuta 2016, 66 ja 81 kohta.

Lisätietoa ja erityisiä huomioon otettavia seikkoja kyseisistä toimenpiteistä on tilanteen A.5 selityksessä.

Kansalliseen lainsäädäntötoimenpiteeseen kuuluu vapaaehtoisia viittauksia EU:n oikeuteen (tai sen käsitteisiin) (tilanne B.5)

Perusoikeuskirjaa ei sovelleta olosuhteissa, joissa kansallinen lainsäätäjät – joka sääntelee puhtaasti sisäisiä tilanteita – viittaa vapaaehtoisesti unionin oikeuden säännöksiin tai käsitteisiin.

Vapaaehtoista viittausta EU:n oikeuteen ei katsota ”unionin oikeuden soveltamiseksi”

- Pelkkä viittaus unionin oikeuden käsitteisiin ei tuo kansallisia toimenpiteitä EU:n oikeuden soveltamisalaan¹⁴⁸.
- Siksi jäsenvaltioilla ei ole unionin oikeuden nojalla velvollisuutta kunnioittaa EU:n perusoikeuksia tässä tapauksessa.

Huomautus Euroopan unionin tuomioistuimen toimivallasta

- Kannattaa panna merkille, että Euroopan unionin tuomioistuimella on tietyissä olosuhteissa SEUT-sopimuksen 267 artiklan nojalla (alustava ennakkoratkaisu) toimivalta tulkita unionin oikeuden säännöksiä ja käsitteitä, vaikka unionin oikeus ei suoraan koske kyseessä olevaa tilannetta (esim. jos kansallinen viittaus EU:n oikeuteen on ”suora ja ehdoton”).
- Tämän lähestymistavan perustana on se, että on unionin oikeusjärjestyksen etujen mukaista estää unionin oikeudesta otettujen säännösten tai käsitteiden tulevat tulkintaerot, koska niitä pitäisi tulkita yhdenmukaisesti riippumatta olosuhteista, joissa niitä on määrä soveltaa¹⁴⁹. Unionin säännöksiä tulkittaessa perusoikeuskirjaa voidaan käyttää tulkintavälineenä¹⁵⁰.

147 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-442/00, *Ángel Rodríguez Caballero vastaan Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 12. joulukuuta 2002, 29–32 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-520/03, *José Vicente Olaso Valero vastaan Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 16. joulukuuta 2004, 34 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-177/05, *María Cristina Guerrero Pecino vastaan Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 13. joulukuuta 2005, 25 ja 26 kohta.

148 Euroopan unionin tuomioistuin, C-482/10, *Teresa Cicala vastaan Regione Siciliana*, 21. joulukuuta 2011, 17 kohta ja tuomio.

149 Euroopan unionin tuomioistuin, C-28/95, *A. Leur-Bloem vastaan Inspecteur der Belastingdienst/Ondernemingen Amsterdam 2*, 17. heinäkuuta 1997, 34 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-482/10, *Teresa Cicala vastaan Regione Siciliana*, 21. joulukuuta 2011, 17–20 kohta.

150 Tämä käy selväksi myös kansallisen lainsäädännön osalta. Katso FRA (2018), *Challenges and opportunities for the implementation of the Charter of Fundamental Rights*, Euroopan unionin perusoikeusviraston lausunto, Wien, 4/2018.

EU:n toimivalta ei sellaisenaan riitä¹⁵¹

- Pelkästään se, että kansallisen lainsäädäntöehdotuksen aihe kuuluu alalle, jolla unionilla on valtuuksia, ei johda siihen, että perusoikeudet tulevat sovellettavaksi¹⁵².

Kansallinen lainsäädäntöehdotus kuuluu alaan, jolla EU:lla on toimivaltaa (tilanne B.6)

Pelkästään se, että kansallinen lainsäädäntöehdotus kuuluu alalle, jolla unionilla on toimivaltaa, ei johda siihen, että perusoikeudet tulevat sovellettavaksi¹⁵¹.

Esimerkki: Espanjan työlaki

Asia *Poclava* koski Espanjan lainsäädäntöä yrittäjiä tukevan toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen tekemisestä ja sääntelystä ja yhden vuoden koeajasta¹⁵³. Euroopan unionin tuomioistuin totesi, että vaikka työntekijöiden suoja työsopimuksen irtisanomisen tilanteessa on yksi keinoista saavuttaa SEUT-sopimuksen 151 artiklassa asetetut tavoitteet ja vaikka unionin lainsäätäjät on toimivaltainen tällä alalla, SEUT-sopimuksen 153 artiklan 2 kohdassa vahvistettujen edellytysten mukaan tilanteet, jotka eivät ole olleet mainittujen artiklojen nojalla toteutettavien toimenpiteiden kohteena, eivät kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan.

- EU:n toimivallasta asiaankuuluvalla alalla tulee merkityksellistä vain, jos kaksi seuraavaa ehtoa täyttyvät:
 - EU on käyttänyt toimivaltaansa antamalla lainsäädäntötoimenpiteitä
 - Kansallinen toimenpide kuuluu näiden EU:n lainsäädäntötoimenpiteiden täsmälliseen soveltamisalaan (lisätietoa on [tilanteessa B.1](#)).

Kansallisen lainsäädäntöehdotuksen ja EU:n oikeuden säännösten välillä on toisenlainen yhteys (tilanne B.7)

EU:n perusoikeuksia sovelletaan vain, jos tämä yhteys unionin oikeuteen tarkoittaa, että kansalliseen ehdotukseen kuuluu EU:n oikeuden soveltamista.

151 Euroopan unionin tuomioistuin, C-198/13, *Victor Manuel Julian Hernández ym. vastaan Espanjan valtio (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) ym.*, 10. heinäkuuta 2014, 46 kohta.

152 *Katso edellinen alaviite.* Katso kuitenkin julkisasiamies Sharpstonin kauaskantoinen ehdotus hänen 30. syyskuuta 2010 asiassa C-34/09 antamansa ratkaisuehdotuksen 163 kohdasta.

153 Euroopan unionin tuomioistuin, C-117/14, *Grima Janet Nisttahuz Poclava vastaan Jose María Ariza Toledano (Taberna del Marqués)*, 5. helmikuuta 2015, 41 kohta.

Muiden EU:n yhteyksien arviointi perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan tavoitteen valossa

- Jos edellä mainittujen tilanteiden perusteella ei pystytä toteamaan, että EU:n perusoikeuksia sovelletaan, silloin on todennäköistä, että niitä ei sovelleta.
- Jos on kuitenkin havaittu jokin muunlainen EU:n yhteys, ei voida sulkea pois, että kyseinen yhteys voisi käynnistää EU:n perusoikeuksien soveltamisen.
- Lopullisessa arvioinnissa on pidettävä mielessä perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan tavoite, joka on sen varmistaminen, ettei EU:n perusoikeuksia loukata unionin toiminnan aloilla riippumatta siitä, onko kyse EU:n tason toiminnasta vai siitä, kun jäsenvaltiot soveltavat unionin oikeutta (katso luku 4)¹⁵⁴.

8 Perusoikeuskirjan noudattamisen tarkastaminen

- Tässä luvussa esitetään 11 kysymystä, joilla voidaan tarkastaa, noudattavatko kansalliset lainsäädäntöehdotukset perusoikeuksia.
- Siinä keskitytään EU:n perusoikeuksiin EU:n oikeuden tai perusoikeuskirjan mukaisina yleisinä periaatteina. EU:n perusoikeuksia voi ilmaista myös perussopimusten säännöksissä¹⁵⁵ ja EU:n johdetussa oikeudessa¹⁵⁶. Jos lainsäädäntöehdotus kuuluu sellaisten EU:n oikeuden säännösten soveltamisalaan, on otettava huomioon myös näiden säännösten erityisvaatimukset.
- Lainopillisessa teoriassa ja käytännössä toteutettavien vaiheiden ja kysyttävien kysymysten järjestys ja täsmällinen soveltamisala vaihtelevat, kun arvioidaan ihmisoikeuksien noudattamista. Myöskään oikeuskäytäntö ei ole tämän osalta täysin johdonmukaista. Tämän tarkistuslistan tarkoituksena ei ole toimia minään ”mallina”, vaan sillä pyritään pikemminkin antamaan käyttäjälle apua arvioitaessa asiaankuuluvia ihmisoikeuslottuvuusia tietyn lainsäädäntöehdotuksen osalta.

154 Euroopan unionin tuomioistuin, C-206/13, *Cruciano Siragusa vastaan Regione Sicilia – Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo*, 6. maaliskuuta 2014, 31 kohta.

155 Katso konsolidoitu versio Euroopan unionin toiminnasta tehdystä sopimuksesta (SEUT), EUVL C 326, 26. lokakuuta 2012, 157 artikla.

156 Katso esimerkiksi neuvoston direktiivi 2000/78/EY, annettu 27 päivänä marraskuuta 2000, yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista, EYVL L 303, 2. joulukuuta 2000, s. 16–22.

Vaihe I: Perusoikeuksien rajoitusten määrittäminen

EU:n perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohta

Tässä perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla ja kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.

1. Rajoittaako ehdotus EU:n perusoikeuksia?

- Vaikuttaako ehdotettu kansallinen toimenpide oikeuksiin?
- Tarkasta asiaankuuluvien perusoikeuksien täsmällinen sisältö [luvussa 6](#) mainittujen tulkintalähteiden avulla. Tämä auttaa ymmärtämään, rajoittaako ehdotus perusoikeuskirjassa tunnustettujen perusoikeuksien käyttöä vai ei.

Esimerkkejä: Oikeuksille määrätyt rajoitukset

Esimerkkinä perusoikeuskirjan 15 artiklan 1 kohdan (kaikkien ammatillinen vapaus ja oikeus tehdä työtä) rajoituksesta on lentämisen jatkamisen kieltö, kun lentäjä täyttää 65 vuotta. Tällainen kieltö on myös ikään perustuvaa syrjintää (perusoikeuskirjan 21 artiklan 1 kohta)¹⁵⁷.

Esimerkkinä äänioikeuden (perusoikeuskirjan 39 artiklan 2 kohta) rajoittamisesta on kansallinen lainsäädäntö, jossa säädetään äänioikeuden menettämisestä rikostuomion vuoksi¹⁵⁸.

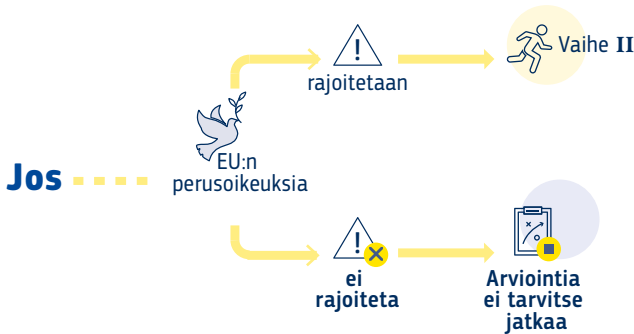
Esimerkkinä yksityiselämän kunnioittamisen (perusoikeuskirjan 7 artikla) rajoittamisesta on hakijan seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvän psykologin asiantuntijalausunnon laatiminen ja käyttö kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen yhteydessä.¹⁵⁹ Näin tehtiin, vaikka asiantuntijalausunnon perustana olevien psykologisten testien tekeminen edellyttää muodollisesti kyseessä olevan henkilön suostumusta. Euroopan unionin tuomioistuimen mukaan

157 Euroopan unionin tuomioistuin, C-190/16, *Werner Fries vastaan Lufthansa CityLine GmbH*, 5. heinäkuuta 2017, 34 ja 71 kohta.

158 Euroopan unionin tuomioistuin, C-650/13, *Thierry Delvigne vastaan Commune de Lesparre Médoc ja Préfet de la Gironde* [suuri jaosto], 6. lokakuuta 2015, 45 kohta.

159 Euroopan unionin tuomioistuin, C-473/16, *F vastaan Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, 25. tammikuuta 2018, 52–54 kohta.

turvapaikkamenettelyn yhteydessä on katsottava, ettei suostumusta ole välttämättä annettu vapaasti, vaan todellisuudessa se on jouduttu antamaan niiden olosuhteiden pakottamana, joissa kansainvälistä suojelua hakevat ovat.

Esimerkkinä elinkeinovapauden (perusoikeuskirjan 16 artikla) rajoittamisesta on tiettyjen verovelvollisten velvollisuus asettaa vakuus (joka voi olla jopa 500 000 euroa) alv-rekisteröintiä varten. Euroopan unionin tuomioistuin katsoi asiassa *BB Construct*, että se on rasite, joka rajoittaa yrityksen käytössä olevien taloudellisten resurssien vapaata käyttöä ja loukkaa näin ollen sen elinkeinovapautta¹⁶⁰.

Vaihe II: Arvioidaan, ovatko rajoitukset lainkaan sallittuja.

2. Voidaanko perusoikeuksille, joihin ehdotus vaikuttaa, asettaa rajoituksia?

- Tarkasta, onko kyseessä absoluuttinen perusoikeuskirjan oikeus.
- Perusoikeuskirjassa ei määritetä yksiselitteisesti, mitkä oikeudet ovat absoluuttisia. Perusoikeuskirjan selitysten¹⁶¹, Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja eurooppalaisten tuomioistuinten oikeuskäytännön perusteella katsotaan,

¹⁶⁰ Euroopan unionin tuomioistuin, C-534/16, *Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky vastaan BB construct s.r.o.*, 26. lokakuuta 2017, 38 kohta.

¹⁶¹ Perusoikeuskirjan selitysten mukaan perusoikeuskirjan 4 artiklalla, 5 artiklan 1 ja 2 kohdalla, 10 artiklan 1 kohdalla, 48 artiklalla ja 49 artiklan 1 kohdalla on sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen (ECHR) vastaavilla artikloilla.

että ihmisarvo (perusoikeuskirjan 1 artikla)¹⁶², kidutuksen sekä epäinhimillisen tai halventavan rangaistuksen ja kohtelun kieltä (perusoikeuskirjan 4 artikla)¹⁶³, orjuuden ja pakkotyön kieltä (perusoikeuskirjan 5 artiklan 1 ja 2 kohta)¹⁶⁴, ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus (perusoikeuskirjan 10 artiklan 1 kohta)¹⁶⁵, syyttömyysolettama ja oikeus puolustukseen (perusoikeuskirjan 48 artikla)¹⁶⁶, laillisuusperiaate (perusoikeuskirjan 49 artiklan 1 kohta)¹⁶⁷ ja kieltä syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta (perusoikeuskirjan 50 artikla)¹⁶⁸ voidaan katsoa absoluuttisiksi oikeuksiksi.

- 162 Selitysten mukaan mitään perusoikeuskirjassa vahvistetuista oikeuksista ei voi käyttää toisen ihmisen arvon loukkaamiseen ja ihmisarvo kuuluu perusoikeuskirjassa vahvistettuihin olennaisiin oikeuksiin. Näin ollen sitä ei saa loukata myöskään silloin, kun jotain oikeutta rajoitetaan.
- 163 Vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklaa. Tässä säännöksessä ei ole rajoituslauseketta. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 15 artiklan 2 kohdassa lisäksi todetaan yksiselitteisesti, että siitä ei voida poiketa (15 artikla käsittelee sopimusvelvoitteista poikkeamista hätätilan aikana).
- 164 Vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 4 artiklaa. Tässä säännöksessä ei ole rajoituslauseketta. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 15 artiklan 2 kohdassa lisäksi todetaan yksiselitteisesti, että siitä ei voida poiketa.
- 165 Vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklan 1 kohtaa. Tämän säännöksen mukaisesti vain henkilön vapaudelle tunnustaa uskontoaan tai uskoaan voidaan asettaa tietyissä olosuhteissa rajoituksia. On kuitenkin huomattava, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 15 artiklassa ei mainita, että 9 artiklan 1 kohdasta ei voida poiketa.
- 166 Vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohtaa. Näissä säännöksissä ei ole rajoituslausekkeita. On kuitenkin huomattava, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 15 artiklassa ei mainita, että 6 artiklan 2 ja 3 kohdasta ei voida poiketa.
- 167 Vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artiklan 1 kohtaa. Tässä säännöksessä ei ole rajoituslauseketta. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 15 artiklan 2 kohdassa lisäksi todetaan yksiselitteisesti, että siitä ei voida poiketa.
- 168 Kuten 50 artiklan selityksissä todetaan, Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisäpöytäkirjan N:o 7 4 artiklan mukaan *ne bis in idem* -säännöstä ei saa poiketa.

3. Säädetäänkö rajoituksista laissa?

- Tarkasta, säädetäänkö rajoituksista laissa. Kyse voi olla kansallisesta lainsäädännöstä¹⁶⁹ tai EU:n säädöksistä¹⁷⁰.
- Tarkasta, ovatko rajoitukset riittävän saatavia ja ennakoitavia. Ennakoitavuus on keskeinen kriteeri säädösten laadinnassa, ja sitä on käsitelty melko yksityiskoh- taisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä.

Esimerkki: saatavuus ja ennakoitavuus

Säädös on saatavissa, jos se on julkaistu asianmukaisesti (esimerkiksi EU:n lainsäädäntö julkaistaan EU:n virallisessa lehdessä). Ennakoitavuus edellyttää, että säädös muotoillaan riittävän täsmällisesti, jotta kansalaiset voisivat mukauttaa toimintaansa sen mukaan. Kansalaisten on pystyttävä ennakoimaan kohtuullisesti, mitä seurauksia lailla on. Laissa on myös osoitettava riittävän selkeästi lakia sovelta-ville toimivaltaisille viranomaisille mahdollisesti annetun harkinnanvaran laajuus¹⁷¹.

4. Onko kyseessä olevan perusoikeuden keskeisen sisällön kunnioittaminen taattu?

- Tarkasta, vaikuttaako ehdotus kyseessä olevan oikeuden keskeiseen sisältöön¹⁷². Asetetaanko rajoituksessa kyseenalaiseksi itse oikeus? Kunnioitetaanko rajoi- tuksessa kyseessä olevan oikeuden pääsisältöä?

169 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-650/13, *Thierry Delvigne vastaan Commune de Lesparre Médoc ja Préfet de la Gironde* [suuri jaosto], 6. lokakuuta 2015, 47 kohta.

170 Esimerkiksi EU:n asetus tai EU:n direktiivi: Euroopan unionin tuomioistuin, C-190/16, *Werner Fries vastaan Lufthansa CityLine GmbH*, 5. heinäkuuta 2017, 37 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-601/15 PPU, *J. N. vastaan Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* [suuri jaosto], 15. helmikuuta 2016, 51 kohta.

171 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, *Sunday Times vastaan Yhdistynyt kuningaskunta*, nro 6538/74, 26. huhtikuuta 1979, 49 kohta; Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, *Malone vastaan Yhdistynyt kuningaskunta*, nro 8691/79, 2. elokuuta 1984, 68 kohta.

172 Euroopan unionin tuomioistuin käyttää myös ilmaisuja ”pääsisältö”, ”keskeinen sisältö” ja ”periaate”. Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat, C-379/08 ja 380/08, *Raffinerie Mediterranée (ERG) SpA, Polimeri Europa SpA ja Syndial SpA vastaan Ministero dello Sviluppo economico ym. (C-379/08) ja ENI SpA vastaan Ministero Ambiente e Tutela del Territorio e del Mare ym. (C-380/08)* [suuri jaosto], 9. maaliskuuta 2010, 88 kohta.

- On todennäköistä, että rajoituksessa ei aseteta kyseenalaiseksi itse oikeutta, jos sen käyttö rajoitetaan tarkasti määritellyissä ja rajatuissa olosuhteissa¹⁷³.

Esimerkki: oikeus yksityiselämän kunnioittamiseen (perusoikeuskirjan 7 artikla)

Asioissa *Schrems* ja *Digital Rights* Euroopan unionin tuomioistuin katsoi, että säännöstöllä, jonka nojalla viranomaiset pääsevät yleisesti sähköisen viestinnän sisältöön, loukataan yksityiselämän kunnioitusta koskevan perusoikeuden, sellaisena kuin se taataan perusoikeuskirjan 7 artiklassa, keskeistä sisältöä¹⁷⁴.

Esimerkki: oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin (perusoikeuskirjan 47 artikla)

Asiassa *Schrems* Euroopan unionin tuomioistuin katsoi, että säännöstö, jossa yksityisille ei anneta mitään mahdollisuutta käyttää oikeussuojakeinoja, jotta he saisivat tutustua henkilötietoihinsa tai voisivat saada tällaiset tiedot oikaistuiksi tai poistetuiksi, ei ole tehokasta oikeussuojaa ja puolueetonta tuomioistuinta koskevan oikeuden, sellaisena kuin se vahvistetaan perusoikeuskirjan 47 artiklassa, keskeisen sisällön mukainen¹⁷⁵.

Esimerkki: unionin kansalaisen oikeus äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa (perusoikeuskirjan 39 artiklan 2 kohta)

Asia *Delvigne* koski kansallista lainsäädäntöä, jossa säädetään äänioikeuden menettämisestä rikostuomion vuoksi¹⁷⁶. Euroopan unionin tuomioistuin katsoi, että tässä rajoituksessa kunnioitettiin perusoikeuskirjan 39 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun oikeuden käyttämisen keskeistä sisältöä. Kyseisellä rajoituksella ei nimittäin kyseenalaisteta äänioikeutta sellaisenaan, koska sen vaikutuksesta tietyt henkilöt jätetään erityisten edellytysten mukaisesti oman käyttäytymisensä vuoksi ilman oikeutta äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa, jos kyseiset edellytykset täyttyvät.

173 Katso esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuin, C-258/14, *Eugenia Florescu ym. vastaan Casa Județeană de Pensii Sibiu ym.*, 13. kesäkuuta 2017, 55 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-190/16, *Werner Fries vastaan Lufthansa CityLine GmbH*, 5. heinäkuuta 2017, 38 ja 75 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-524/15, *Rikosoikeudenkäynti Luca Mencia vastaan* [suuri jaosto], 20. maaliskuuta 2018, 43 kohta.

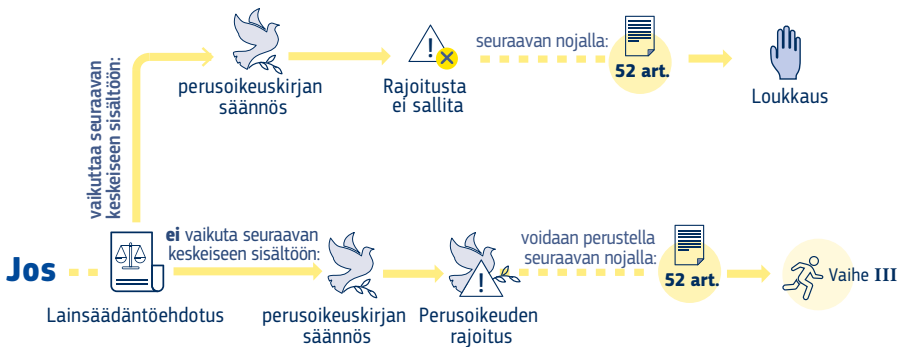
174 Euroopan unionin tuomioistuin, C-362/14, *Maximilian Schrems vastaan Data Protection Commissioner* [suuri jaosto], 6. lokakuuta 2015, 94 kohta.

175 Edellinen alaviite, 95 kohta.

176 Euroopan unionin tuomioistuin, C-650/13, *Thierry Delvigne vastaan Commune de Lesparre Médoc ja Préfet de la Gironde* [suuri jaosto], 6. lokakuuta 2015, 48 kohta.

Esimerkki: kaikkien ammatillinen vapaus ja oikeus tehdä työtä (perusoikeuskirjan 15 artiklan 1 kohta)

Asiassa *Fries* Euroopan unionin tuomioistuin arvioi sellaisen EU:n asetuksen lainmukaisuutta, joka sisältää ammatillisen vapauden rajoituksen 65 vuotta täyttäneille lentolupakirjan haltijoille, koska nämä eivät voi enää 65. syntymäpäivästään lähtien toimia liikelentojen lentäjinä¹⁷⁷ Rajoitus ei vaikuttanut ammatillisen vapauden keskeiseen sisältöön, koska siinä vain asetettiin tiettyjä rajoituksia 65 vuotta täyttäneiden lentolupakirjan haltijoiden ammatilliselle toiminnalle.

Vaihe III: Arvioidaan, voidaanko rajoitukset perustella

5. Onko rajoituksilla oikeutettu tavoite?

- Mikä on rajoituksen tavoite?
- Tarkasta, onko tavoite oikeutettu. Täyttääkö se unionin tunnustamat yleisen edun mukaiset tavoitteet vai onko sillä suojattava muiden oikeuksia ja vapauksia?

¹⁷⁷ Euroopan unionin tuomioistuin, C-190/16, *Werner Fries vastaan Lufthansa CityLine GmbH*, 5. heinäkuuta 2017, 38 kohta.

Euroopan unionin lähestymistapa tavoitteen oikeutuksen määrittämisessä on ollut sangen väljä¹⁷⁸.

- Se, että yhtä aikaa on olemassa useampia tavoitteita, ei ole esteenä sille, etteikö kyse voisi olla oikeutetusta tavoitteesta¹⁷⁹.
- Tarkasta, voivatko tuomioistuimet määrittää oikeutetun tavoitteen uudelleentarkastelua varten: tavoitellun päämäärän on käytävä selväksi joko itse toimenpiteestä tai muista kyseessä olevan toimenpiteen yleisistä tekijöistä.

Esimerkki: oikeus yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen (perusoikeuskirjan 7 artikla)

Turvapaikkahakemuksen yhteydessä puuttumista hakijan yksityiselämään voidaan perustella sellaisten tietojen hakemisella, joiden perusteella hänen kansainvälisen suojelun tarpeensa voidaan arvioida. Tässä tapauksessa puuttuminen koski sellaisten lausuntojen arviointia, jotka kansainvälisen suojelun hakija oli tehnyt seksuaalisesta suuntautumisestaan¹⁸⁰.

Esimerkki: elinkeinovapaus (perusoikeuskirjan 16 artikla)

Arvonlisäveron yhteydessä puuttumista henkilön elinkeinovapauteen voidaan perustella oikeutetuilla tavoitteilla sen varmistamisesta, että kyseinen vero kannetaan oikein ja estetään veronkierto.¹⁸¹ Tässä tapauksessa puuttuminen liittyi vaatimukseen asettaa vakuus alv-velvolliseksi rekisteröitymisestä.

-
- 178 Esimerkiksi seuraavat tavoitteet on katsottu "oikeutetuiksi": yhteisen markkinajärjestelyn luominen (Euroopan unionin tuomioistuin, asia 44/79, *Liselotte Hauer vastaan Land Rheinland-Pfalz*, 13. joulukuuta 1979); kansanterveyden ja yleisen turvallisuuden suojelu (Euroopan unionin tuomioistuin, C-293/97, *The Queen vastaan Secretary of State for the Environment, Minister of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte: H. A. Standley ym.*, 29. huhtikuuta 1999); ja kansainvälistä turvallisuutta koskevat vaatimukset (Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-402/05 P ja C-415/05 P, *Yassin Abdullah Kadi ja Al Barakaat International Foundation vastaan Euroopan unionin neuvosto ja Euroopan yhteisöjen komissio* [suuri jaosto], 3. syyskuuta 2008). Puhtaasti kaupallisilla perusteluilla, kuten kansallisen talouden edistämisellä tai sen moitteettomalla toiminnalla, ei kuitenkaan voida perustella EU:n lainsäädännöllä kiellettyjä esteitä (Euroopan unionin tuomioistuin, C-201/15, *Anonymi Geniki Etairia Tsimenton Iraklis (AGET Iraklis) vastaan Ypourgos Ergasias, Koinonikis Asfalis kai Koinonikis Allilengyis* [suuri jaosto], 21. joulukuuta 2016, 72 kohta).
- 179 Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-159/10 ja C-160/10, *Gerhard Fuchs (C-159/10) ja Peter Köhler (C-160/10) vastaan Land Hessen*, 21. heinäkuuta 2011, 44 kohta.
- 180 Euroopan unionin tuomioistuin, C-473/16, *F vastaan Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, 25. tammikuuta 2018, 58 kohta.
- 181 Euroopan unionin tuomioistuin, C-534/16, *Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky vastaan BB construct s.r.o.*, 26. lokakuuta 2017, 39 kohta.

6. Onko rajoitus tarkoituksenmukainen määritettyyn ongelmaan puuttumiseksi?

- Tarkasta rajoituksen tarkoituksenmukaisuus. Soveltuuko rajoitus tavoitteen täyttämiseen?
- Tarkasta sisäinen johdonmukaisuus: lainsäädäntö on omiaan takaamaan esiin tuodun tavoitteen toteutumisen vain, jos se todella vastaa pyrkimykseen saavuttaa tavoite johdonmukaisella ja järjestelmällisellä tavalla¹⁸².
- Tarkasta, voidaanko lain säännöksistä tehdyillä poikkeuksilla joissakin tapauksissa horjuttaa lain johdonmukaisuutta etenkin silloin, kun ne laajuudellaan johtavat mainitulla lailla tavoitellun päämäärän kanssa vastakkaiseen tulokseen¹⁸³.

7. Rajoittaako rajoitus enemmän kuin on tarpeen tavoitteen saavuttamiseksi? Onko olemassa toimenpiteitä, joilla perusoikeuksiin puututtaisiin vähemmän?

- Tarkasta rajoituksen tarpeellisuus. Onko sille vaihtoehtoja?
- Silloin, kun on mahdollista valita usean tarkoituksenmukaisen toimenpiteen välillä, on valittava vähiten rajoittava eli toimenpide, jolla puututaan vähiten kyseessä olevaan perusoikeuteen¹⁸⁴.

8. Ovato rajoitukset oikeassa suhteessa päämääriin nähden?

- Toimenpiteistä aiheutuvat haitat eivät saa olla liian suuria tavoiteltuihin päämääriin nähden¹⁸⁵.

¹⁸² Euroopan unionin tuomioistuin, C-190/16, *Werner Fries vastaan Lufthansa CityLine GmbH*, 5. heinäkuuta 2017, 48 kohta.

¹⁸³ *Katso edellinen alaviite.*

¹⁸⁴ Euroopan unionin tuomioistuin, C-134/15, *Lidl GmbH & Co. KG vastaan Freistaat Sachsen*, 30. kesäkuuta 2016, 33 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-189/01, *H. Jippes, Afdeling Groningen van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren ja Afdeling Assen en omstreken van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren vastaan Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 12. heinäkuuta 2001, 81 kohta.

¹⁸⁵ Euroopan unionin tuomioistuin, yhdistetyt asiat C-92/09 ja C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR (C-92/09) ja Hartmut Eifert (C-93/09) vastaan Land Hessen [suuri jaosto]*, 9. marraskuuta 2010, 76 ja 77 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-189/01, *H. Jippes, Afdeling Groningen van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren ja Afdeling Assen en omstreken van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren vastaan Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 12. heinäkuuta 2001, 81 kohta.

- Toimenpiteellä ei myöskään saa asettaa niiden henkilöiden kannettavaksi suhteetonta ja liiallista rasitetta, joihin tavoitteeseen liittyvä rajoitus kohdistuu¹⁸⁶.
- Oikeutetun tavoitteen saavuttamista koskevaa etua ja kyseessä olevaan perusoikeuteen puuttumista on punnittava.
- Kunkin kyse on useista perusoikeuksista, on sovittava yhteen näiden eri oikeuksien suoja koskevat vaatimukset ja saatava niiden välillä aikaan oikea tasapaino.¹⁸⁷

Esimerkki oikeudesta yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen (perusoikeuskirjan 7 artikla)

Asiassa *F*. Euroopan unionin tuomioistuin katsoi, että hakijan seksuaalista suuntautumista koskevan psykologin asiantuntijalausannon laatiminen ja käyttö kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen yhteydessä olivat kohtuuttoman suuria suhteessa tavoiteltuun päämäärään, koska yksityisyyden suojaan puuttumisen vakavuutta ei voida pitää oikeasuhteisena siihen hyötyyn nähden, joka siitä voisi mahdollisesti koitua direktiivissä 2011/95 säädetyille tosiseikkojen ja olosuhteiden arvioinnille¹⁸⁸.

Esimerkki elinkeinovapaudesta (perusoikeuskirjan 16 artikla)

Asiassa *BB Construct* Euroopan unionin tuomioistuin esitti tekijöitä, jotka on otettava huomioon arvioitaessa, onko alv-rekisteröinnin vakuutta edellyttävä kansallinen lainsäädäntö tarpeellinen arvonlisäveron kannon oikean toimittamisen varmistamiseksi ja veropetosten estämiseksi.¹⁸⁹ Asiaankuuluva tekijä on se, että vakuuden määrä lasketaan automaattisesti tietoteknisessä järjestelmässä eikä sen muuttamiseen ole keinoja. Tämä voi johtaa tietyissä tilanteissa siihen, että mennään pidemmälle kuin on välttämätöntä arvonlisäveron kannon oikean toimittamisen varmistamiseksi ja veropetosten estämiseksi. Suhteellisuusperiaate edellyttää lisäksi, että verovakuuden määrä on oikeassa suhteessa veron maksamatta jäämisen riskiin ja aiemmin maksamatta jääneiden verojen määrään.

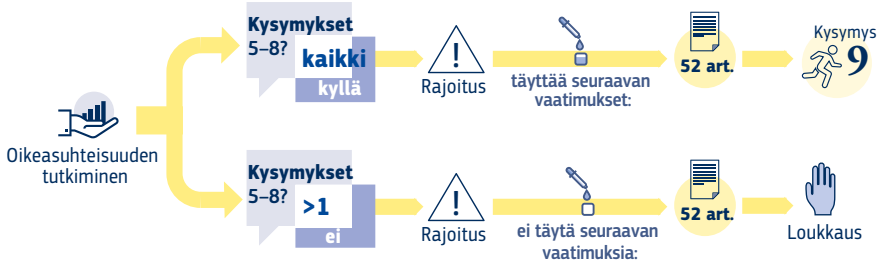
186 Euroopan unionin tuomioistuin, C-258/14, *Eugenia Florescu ym. vastaan Casa Județeană de Pensii Sibiu ym.*, 13. kesäkuuta 2017, 58 kohta.

187 Euroopan unionin tuomioistuin, C-283/11, *Sky Österreich GmbH vastaan Österreichischer Rundfunk* [suuri jaosto], 22. tammikuuta 2013, 60 kohta; Euroopan unionin tuomioistuin, C-275/06, *Productores de Música de España (Promusicae) vastaan Telefónica de España SAU* [suuri jaosto], 29. tammikuuta 2008, 65 ja 66 kohta.

188 Euroopan unionin tuomioistuin, C-473/16, *F vastaan Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, 25. tammikuuta 2018, 59–69 kohta.

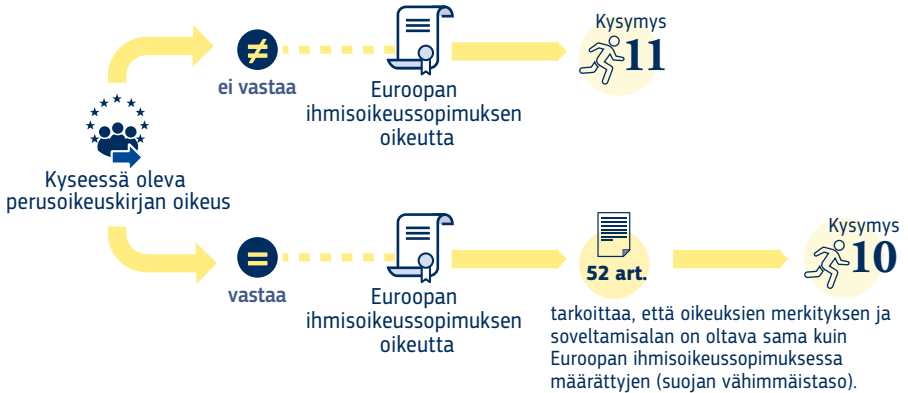
189 Euroopan unionin tuomioistuin, C-534/16, *Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky vastaan BB construct s.r.o.*, 26. lokakuuta 2017, 40–42 kohta.

Tässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi, että mainittu vakuus on enimmillään 500 000 euron suuruinen ja että se voi määränsä vuoksi johtaa siihen, että BB constructin on ilmoitettava olevansa maksukyvytön. Euroopan unionin tuomioistuin katsoi, että kun vakuuden asettaminen johtaa vakuuden huomattavan määrän vuoksi perusteettomasti siihen, että kyseinen yhtiö ei saa käyttöönsä varojaan perustamisestaan lähtien, mikä estää sitä kehittämästä taloudellista toimintaansa, vakuudesta määrääminen merkitsee ilmeisen suhteetonta elinkeinovapauden loukkausta.

9. Vastaako kyseessä oleva perusoikeuskirjan oikeus Euroopan ihmisoikeussopimuksella taattua oikeutta?

- Tarkasta perusoikeuskirjan selityksistä kyseessä oleva oikeus ja perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdassa selityksissä esitetty luettelo. Katso liite.

10. Ovatko rajoitukset johdonmukaisia Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa?

- Kun Euroopan ihmisoikeussopimuksen oikeuksia vastaaville oikeuksille asetetaan rajoituksia, on noudatettava Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määrättyissä yksityiskohtaisissa rajoitusjärjestelyissä asetettuja vaatimuksia.
- Tarkasta Euroopan ihmisoikeussopimuksesta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä, onko rajoitus sallittu.

Esimerkki: sananvapaus

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (ECHR) 10 artikla (sananvapaus) sisältää joitakin yksityiskohtaisia perusteita tämän vapauden rajoituksille. Niinpä vain kyseiset perusteet voidaan ottaa huomioon oikeutettuina tavoitteina, joilla perusoikeuskirjan vastaavan oikeuden rajoituksia perustellaan (11 artikla).

Esimerkki: oikeus vapauteen

Asiassa *Al Chodor* arvioitiin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklaa vastaavassa perusoikeuskirjan 6 artiklassa vahvistetun vapautta koskevan

perusoikeuden rajoittamista¹⁹⁰. Euroopan unionin tuomioistuin pyysi siksi lausuntoa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta, jonka mukaan kaiken vapaudenriiston on oltava sääntöjenmukaista siinä mielessä, että sillä on oltava lakisääteinen perusta kansallisessa oikeudessa, mutta kyseinen sääntöjenmukaisuus koskee myös lain laatua ja edellyttää, että kansallinen laki, jossa vapaudenriisto sallitaan, on saatavuudeltaan, täsmällisyydeltään ja sen soveltamisen ennakoitavuudeltaan riittävää kaiken mielivallan vaaran välttämiseksi.

Asia *Al Chodor* koski turvapaikanhakijoiden säilöönottoa. Euroopan unionin tuomioistuin totesi, että hakijoiden säilöönotto merkitsee vakavaa puuttumista heidän vapauttaan koskevaan oikeuteensa ja että siinä on noudatettava tiukkoja takeita, jotka ovat lakisääteinen perusta, selvyys, ennakoitavuus, saatavuus ja suoja mielivallalta. Se totesi tuomiossaan, että vain yleisesti sovellettava sitova säännös voisi täyttää nämä vaatimukset.

¹⁹⁰ Euroopan unionin tuomioistuin, C-528/15, *Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie vastaan Salah Al Chodor ym.*, 15. maaliskuuta 2017, 37–47 kohta.

11. Onko kyseessä olevasta perusoikeuskirjan oikeudesta vastaavaa säännöstä muissa ihmisoikeusvälineissä, joiden osapuolia unioni tai kaikki jäsenvaltiot ovat?

- Tarkasta, onko olemassa tällaisia vastaavia säännöksiä. Liitteessä on katsaus tällaisista oikeuksista.
- Tarkasta, noudatetaanko tämän vastaavan säännöksen suojan tasoa.

191 Yleiskatsaus YK:n ja Euroopan neuvoston tärkeimpien ihmisoikeusyleissopimusten ratifioinnin tilanteeseen EU:n jäsenvaltioissa on saatavilla FRA:n verkkosivustolla.

Liite: Yleiskatsaus perusoikeuskirjan oikeuksista

Tässä liitteessä tehdään perusoikeuskirjan selitysten perusteella yleiskatsaus perusoikeuskirjan 50 perusoikeuteen ja esitetään ne suhteessa Euroopan neuvoston ja Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvälineisiin sekä EU:n oikeuden ja kansallisen lainsäädännön lähteisiin.

A. Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaavat säännökset

- Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen säännöksiä vastaavien perusoikeuskirjan oikeuksien merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa yleissopimuksessa. Tämä koskee myös luvan saaneita rajoituksia ja lisäpöytäkirjoja.
- Siksi yleiskatsauksessa esitetään vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen artikkelit seuraavien perusteella:
 - perusoikeuskirjan selitykset kunkin säännöksen osalta ja
 - perusoikeuskirjan selitykset 52 artiklan 2 kohdasta.

B. Vastaavat säännökset muissa ihmisoikeusvälineissä

- Perusoikeuskirjan 53 artiklan mukaan sellaisissa ihmisoikeusvälineissä säädetty suojan taso, joiden osapuolina unioni tai kaikki sen jäsenvaltiot ovat, olisi säilytettävä.
- Siksi yleiskatsauksessa esitetään vastaavat oikeudet muissa ihmisoikeusvälineissä, joiden osapuolia unioni tai kaikki jäsenvaltiot ovat. Nämä lähteet mainitaan joskus perusoikeuskirjan selityksissä mutta ei aina.
- Jos lähdettä ei mainita perusoikeuskirjan selityksissä, kyseessä oleva säännös merkitään tähdellä (*).

C. Asiaankuuluvat EU:n ja kansalliset oikeudelliset lähteet

- Perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettuja oikeuksia, joista on määräyksiä perussopimuksissa, sovelletaan niissä määriteltyjen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti. Siksi yleiskatsauksessa mainitaan nämä säännökset, jos niihin viitataan perusoikeuskirjan selityksissä.
- Yleiskatsauksessa mainitaan myös perusoikeuskirjan selitysten viittaukset EU:n johdetun oikeuden säännöksiin. Charterpediassa on lisää viittauksia.
- Siinä mainitaan myös oikeudet, jotka vastaavat perusoikeuskirjan selitysten mukaan kansallisia valtiosääntöperinteitä. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 4 kohdan mukaan näitä oikeuksia on tulkittava mainittujen perinteiden mukaisesti.
- Siinä mainitaan viittaukset perusoikeuskirjan selityksissä mainittuun kansalliseen lainsäädäntöön.
- Siinä annetaan muuta perusoikeuskirjan selityksistä johdettua tietoa, esimerkiksi siitä, mikä oikeus koskee vain EU:ta (kuten äänioikeus Euroopan parlamentin vaaleissa).

Perusoikeuskirja		Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnallisissa lisäpöytäkirjoissa) ¹	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet ²	YK:n ihmisoikeusvälineet ³	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
1	Ihmisarvo				EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö
2 artiklan 1 kohta	Oikeus elämään	2 artikla		KP-sopimuksen 1 artikla; TSS-sopimuksen 1 artikla; Vammaisyleissopimuksen 17 artikla	
2 artiklan 2 kohta	Ei kuolemanrangaistusta	6. lisäpöytäkirjan 1 ja 2 artikla; 13. lisäpöytäkirjan 1 artikla		KP-sopimuksen 6 artiklan 1 kohta; vammaisyleissopimuksen 10 artikla; lapsen oikeuksien sopimuksen 6 artikla	

1 Näihin Euroopan ihmisoikeussopimuksen säännöksiin viitataan myös perusoikeuskirjan selityksissä (lukuun ottamatta perusoikeuskirjan 20 ja 23 artiklaa, joiden selityksissä ei viitata ihmisoikeussopimukseen).

2 Esitetään vain valikoima asiaankuuluvista säännöksistä. Huomioon otetaan vain keskeiset ihmisoikeussopimukset, jotka kaikki 28 EU:n jäsenvaltiota ovat ratifioineet (paitsi Euroopan sosiaalinen peruskirja ja Euroopan sosiaalinen peruskirja 96 (ESC ja ESC 96)).

3 Esitetään vain valikoima asiaankuuluvista säännöksistä. Huomioon otetaan vain keskeiset ihmisoikeussopimukset, jotka kaikki 28 EU:n jäsenvaltiota ovat ratifioineet (paitsi lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostitutiosta ja lapsipornografiasta OPCRC – SC, jonka on allekirjoittanut 28 mutta ratifioinut vain 27).

* Säännökset, joihin viitataan perusoikeuskirjan selityksissä, merkitään tähdellä (*).

Perusoikeuskirja	Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnaisissa lisäpöytäkirjoissa)	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välilaineet	YK:n ihmisoikeusvälineet ³	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
3	Oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen	Bioetiikkasopimus (Euroopan neuvoston sopimussarja 164 ja lisäpöytäkirja EN: sopimussarja 168)*	KP-sopimuksen 7 artikla; 17. heinäkuuta 1998 hyväksytyyn kansainvälisen rikostuomioistuinten Rooman perussäännön 7 artiklan 1 kohdan g alakohta*	EU:n tuomioistuinten oikeuskäytäntö
4	Kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohTELUN tai rangaistuksen kielto	Kidutuksen vastainen sopimus; rotusyrjinnän vastaisen sopimuksen 5 artiklan b kohta	KP-sopimuksen 7 artikla; CAT-sopimus; vammaisyleissopimuksen 15 artikla; lapsen oikeuksien sopimuksen 37 artikla	
5 artiklan 1 kohta	Orjuus tai maaorjuus		KP-sopimuksen 8 artikla	
5 artiklan 2 kohta	Pakkotyö			
5 artiklan 3 kohta	Ihmiskauppa	ihmiskaupan vastainen yleissopimus	KP-sopimuksen 8 artiklan 1 ja 2 kohta	Euroopan yleissopimuksen liite, erityisesti sen 27 artiklan 1 kohta; EU:n puitepöytäkirja ihmiskaupan torjunnasta (EUVL L 203, 1.8.2002, s. 1)
6	Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen	5 artikla	KP-sopimuksen 9 ja 10 artikla; vammaisyleissopimuksen 14 artikla	SEUT-sopimuksen 82, 83 ja 85 artikla

Perusoikeuskirja		Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnallisissa lisäpöytäkirjoissa) ¹	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet ²	YK:n ihmisoikeusvälineet ³	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
7	Yksityis- ja perhe-elämän kunnioitus	8 artikla		KP-sopimuksen 17 artikla, vammaisyleis-sopimuksen 22 artikla; CEDAW-sopimuksen 16 artikla; lapsen oikeuksien sopimuksen 16 artikla; rotusyrjinnän vastaisen sopimuksen 5 artiklan d alakohta	
8 artiklan 1 kohta	Henkilötietojen suoja	8 artikla			
8 artiklan 2 kohta	Oikeudennemukainen ja erityinen tuki- ja suostumus tai oikeutettu perusta, tutustumis- ja oikaisu-oikeus		Tietosuojasopimus (yleissopimus 108)*		SEUT-sopimuksen 16 artikla ja SEU-sopimuksen 39 artikla; direktiivi 95/46/EY, asetus 45/2001
8 artiklan 3 kohta	Riippumattoman viranomaisen valvonta				
9	Oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe	12 artikla		KP-sopimuksen 23 artikla	Viittaus ”kansalliseen lainsäädäntöön”

Perusoikeuskirja		Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnallisissa lisäpöytäkirjoissa) ¹	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet ²	YK:n ihmisoikeusvälineet ³	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
10 artiklan 1 kohta	Mielipiteen, omanutunnon ja uskonnon vapaus	9 artikla		KP-sopimuksen 18 artikla; lapsen oikeuksien sopimuksen 14 artikla; rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artiklan d alakohta	Viittaus ”kansallisiin valtiosäätöperinteisiin” ja ”kansalliseen lainsäädäntöön”
10 artiklan 2 kohta	Kieltäytyminen asepalveluksesta omanutunnonystistä	9 artikla			EU:n tuomioistujien oikeuskäytäntö; perussopimusten liitteenä oleva pöytäkirja jäsenvaltioiden julkisen palvelun yleisradiotoiminnaista; neuvoston direktiivi 89/552/EY (etenkin sen johdanto-osan 17 kappale)

Perusoikeuskirja		Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnallisissa lisäpöytäkirjoissa) ¹⁾	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet ²⁾	YK:n ihmisoikeusvälineet ³⁾	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
11 artiklan 1 kohta	Sananvapaus	10 artikla		KP-sopimuksen 19 artikla; vammaisyleis-sopimuksen 21 artikla; lapsen oikeuksien sopimuksen 13 artikla; rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artiklan d alakohta	
11 artiklan 2 kohta	Tiedotusvälineiden vapaus ja moniarvoisuus			Lapsen oikeuksien sopimuksen 17 artikla	EU:n tuomioistujien oikeuskäytäntö, perussopimusten liitteenä oleva pöytäkirja jäsenvaltioiden julkisen palvelun yleisradiotoiminnasta; neuvoston direktiivi 89/552/EY (etenkin sen johdanto-osan 17 kappale), viittaus EU:n ”kilpailulainsäädäntöön”
12 artiklan 1 kohta	Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus	11 artikla	Työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 11 artikla (seuraavissa: yhteisön peruskirja)*	KP-yleissopimuksen 21 ja 22 artikla; TSS-sopimuksen 8 artikla; lapsen oikeuksien sopimuksen 15 artikla; rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artiklan d alakohta	

Perusoikeuskirja		Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnaisissa lisäpöytäkirjoissa)	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet	YK:n ihmisoikeusvälineet ³	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
12 artiklan 2 kohta	Poliittiset puolueet				SEU-sopimuksen 10 artiklan 4 kohta
13	Taiteen ja tutkimuksen vapaus	10 artikla			Ristiviittaus perusoikeuskirjan 1 artiklaan
14	Oikeus koulutukseen	Pöytäkirjan 2 artikla	Yhteisön peruskirjan 15 kohta*; Euroopan sosiaalisen peruskirjan 10 artikla*	TSS-sopimuksen 13 artikla, vammaisyleis-sopimuksen 24 artikla; CEDAW-sopimuksen 10 artikla; lapsen oikeuksien sopimuksen 28 artikla; rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artiklan e alakohta	Jäsenvaltioiden yhteiset valtiosääntöperinteet
14 artiklan 1 kohta	Ammatillinen koulutus ja jatkokoulutus			TSS-sopimuksen 13 artiklan 2 kohdan b alakohta	
14 artiklan 2 kohta	Maksuton oppivelvollisuus koulutus			TSS-sopimuksen 13 artiklan 2 kohdan a alakohta ja 14 artikla	Ristiviittaus perusoikeuskirjan 24 artiklaan
14 artiklan 3 kohta	Oppilaitokset; vanhempien valinta			TSS-sopimuksen 13 artiklan 3 kohta	Ristiviittaus perusoikeuskirjan 16 artiklaan ja ”kansalliseen lainsäädäntöön”

Perusoikeuskirja	Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnaisissa lisäpöytäkirjoissa) ¹⁾	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet ²⁾	YK:n ihmisoikeusvälineet ³⁾	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
15 artiklan 1 kohta	Ammatillinen vapaus ja oikeus tehdä työtä	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 1 artiklan 2 kohta*; yhteisön peruskirjan 4 kohta*	TSS-sopimuksen 6 artiklan 1 kohta; vammaisyleissopimuksen 27 artikla; CEDAW-sopimuksen 11 artikla; rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artiklan e alakohta	EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö, Euroopan sosiaalisen peruskirjan 1 artiklan 2 kohta, SEUT-sopimuksen 156 artikla ("työehtojen" osalta); viittaus "kansalliseen lainsäädäntöön"
15 artiklan 2 kohta	Oikeus etsiä työtä, käyttää sijoittautumisoikeutta ja tarjota palveluja			SEUT-sopimuksen 26, 45, 49 ja 56 artiklalla taatut vapaudet
15 artiklan 3 kohta	Työluvan saaneiden kolmansien maiden kansallisten syrjinnän kieltö	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 19 artiklan 4 kohta*		SEUT-sopimuksen 153 artiklan 1 kohdan g alakohta; viittaus "kansalliseen lainsäädäntöön" (merimiesten työhönoton osalta)
16	Elinkeinovapaus			EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö; SEUT-sopimuksen 119 artiklan 1 ja 3 kohta
17	Omistusoikeus	1. lisäpöytäkirjan 1 artikla	Rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artiklan d alakohta	EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö; viittaus EU:n "johtettuun oikeuteen"

Perusoikeuskirja	Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnaisissa lisäpöytäkirjoissa)	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet	YK:n ihmisoikeusvälineet ³	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
18	Oikeus turvapaikkaan			SEUT-sopimuksen 78 artikla; Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, Irlantiin ja Tanskaan liittyvät pöytäkirjat; turvapaikkaa koskeva pöytäkirja
19 artiklan 1 kohta	4. lisäpöytäkirjan 4 artikla		Rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artikla; KP-sopimuksen 13 artikla*	
19 artiklan 2 kohta	3 artikla*	Kidutuksen vastaisen sopimuksen 3 artikla	CAT-sopimuksen 3 artikla; lapsen oikeuksien sopimuksen 22 artikla; KP-sopimuksen 13 artikla	
20	Yhdenvertaisuus lain edessä		KP-sopimuksen 14 artiklan 1 kohta ja 16 artikla	"Kaikkiin Euroopan valtiotäänntöihin sisältyvät yleiset oikeusperiaatteet", EU:n tuomioistuinten oikeuskäytäntö
21	Syrjintäkielto	14 artikla	Bioetiikkasopimuksen 11 artikla*; ihmiskaupan vastaisen sopimuksen 3 artikla	SEUT-sopimuksen 19 artikla; 2 kohta vastaa SEUT-sopimuksen 18 artiklan 1 kohtaa ja "sitä on sovellettavaksi kyseisen artiklan mukaisesti"

Perusoikeuskirja	Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnaisissa lisäpöytäkirjoissa) ¹⁾	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet ²⁾	YK:n ihmisoikeusvälineet ³⁾	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
22 Kulttuurinen, uskonnollinen ja kielellinen monimuotoisuus			KP-sopimuksen 27 artikla; TSS-sopimuksen 15 artikla; vammaisyleissopimuksen 30 artikla; rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artiklan e alakohta	SEU-sopimuksen 6 artikla; SEUT-sopimuksen 167 artiklan 1 ja 4 kohta; SEU-sopimuksen 3 artiklan 3 kohta; SEUT-sopimuksen 17 artikla
23 Naisten ja miesten välinen tasa-arvo	14 artikla; 12. lisäpöytäkirja	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 96 artikla [*] ; yhteisön peruskirjan 16 kohta [*] ; ihmiskaupan vastaisen sopimuksen 17 artikla	KP-sopimuksen 3 artikla; CEDAW-sopimuksen 3 artikla	SEU-sopimuksen 3 artikla; SEUT-sopimuksen 8 artikla; SEUT-sopimuksen 157 artikla; direktiivi 76/207/ETY (miesten ja naisten yhdenvertainen kohtelu)
24 Lapsen oikeudet			Lapsen oikeuksien sopimuksen 3, 9, 12 ja 13 artikla [*] ; KP-sopimuksen 24 artikla; vammaisyleissopimuksen 7 artikla; lapsen oikeuksien sopimuksen valinnainen pöytäkirja	SEUT-sopimuksen 81 artikla

Perusoikeuskirja	Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnaisissa lisäpöytäkirjoissa)	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet ²	YK:n ihmisoikeusvälineet ³	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
25	Ikäntyneiden henkilöiden oikeudet	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 96 artikla*; yhteisön peruskirjan 24 ja 25 artikla*		
26	Vammaisten sopeutuminen yhteiskuntaan	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 15 artikla*; yhteisön peruskirjan 26 kohta*	vammaisyleissopimus (CRPD)	
27	Työntekijöiden oikeus saada tietoja ja tulla kuulluksi yrityksessä	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 96 artikla*; yhteisön peruskirjan 17 ja 18 kohta*	ILOn yleissopimukset	SEUT-sopimuksen 154 ja 155 artikla; direktiivit 2002/14/EY (työntekijöiden kuuleminen), 98/59/EY (joukkoirtisanomiset), 2001/23/EY (yritysten siirrot) ja 94/45/EY (Euroopan työpaikkaneuvostot).
28	Neuvottelu-oikeus ja oikeus työtaistelutoimiin	11 artikla		Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklasta; viittaus ”kansallisiin lakeihin ja käytäntöihin”

Perusoikeuskirja	Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnaisissa lisäpöytäkirjoissa) ¹	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet ²	YK:n ihmisoikeusvälineet ³	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
29	Oikeus työnvälityspalveluihin	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 1 artiklan 3 kohta*; työntekijöiden oikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 13 kohta*		
30	Suoja perusteettoman irtisanomisen yhteydessä	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 96 24 artikla*	Rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artiklan e alakohta	Direktiivi 2001/23/EY (yritysten siirrot), direktiivi 80/987/ETY (työntantajien maksukyvyttömyys) sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2002/74/EY.
31 artiklan 1 kohta	Oikeudenmukaiset työehdot	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 3 artikla*; työntekijöiden oikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 19 kohta*; Euroopan sosiaalisen peruskirjan 96 26 artikla*	TSS-sopimuksen 7 artikla; rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artiklan e alakohta	Direktiivi 89/391/ETY (työsuojelu); ”työehtodot” on ymmärrettävä SEUT-sopimuksen 156 artiklassa tarkoitetulla tavalla
31 artiklan 2 kohta	Enimmäistyöaika	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 2 artikla*; yhteisön peruskirjan 8 kohta*	TSS-sopimuksen 7 artiklan d alakohta	Direktiivi 93/104/ETY (työaika)

Perusoikeuskirja	Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnajärjestyksessä lisäpöytäkirjoissa) ¹	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet ²	YK:n ihmisoikeusvälineet ³	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
32	Lapsityövoiman käytön kieltö ja nuorten suojele työssä	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 7 artikla*; yhteisön peruskirjan 20–23 kohta*	TSS-sopimuksen 10 artiklan 3 kohta	Direktiivi 94/33/EY (nuorten työntekijöiden suojele)
33 artiklan 1 kohta	Perhe- ja työelämä	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 16 artikla*	KP-sopimuksen 23 artiklan 1 kohta; TSS-sopimuksen 10 artikla	
33 artiklan 2 kohta	Irtisanomissuoja	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 8 artikla*; Euroopan sosiaalisen peruskirjan 96 27 artikla*	TSS-sopimuksen 10 artiklan 2 kohta	Neuvoston direktiivi 92/85/EY (raskaana olevien työntekijöiden työterveys); direktiivi 96/34/EY vanhempiainvapaata koskevasta puitesopimuksesta
34	Sosiaaliturva ja toimeentuloturva		TSS-sopimuksen 9–11 artikla, vammaisyleissopimuksen 28 artikla; CEDAW-sopimuksen 13 artikla; lapsen oikeuksien sopimuksen 26 artikla; rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artiklan e alakohta	

Perusoikeuskirja	Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnaisissa lisäpöytäkirjoissa) ¹	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet ²	YK:n ihmisoikeusvälineet ³	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
34 artiklan 1 kohta	Sosiaaliturva ja toimeentuloturva	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 artikla [*] ; yhteisön peruskirjan 10 kohta [*] ;		SEUT-sopimuksen 153 ja 156 artikla
34 artiklan 2 kohta	Laillinen oleskelu tai muuttaminen EU:ssa	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 artiklan 4 kohta ja 13 artiklan 4 kohta [*] ; yhteisön peruskirjan 2 kohta [*]		Asetus (ETY) N:o 1408/71 ja asetus (ETY) N:o 1612/68
34 artiklan 3 kohta	Sosiaalisen syrjäytymisen ja köyhyyden torjunta	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 13 artikla [*] ; Euroopan sosiaalisen peruskirjan 96 30 ja 31 artikla [*] ; yhteisön peruskirjan 10 kohta [*] ;	Rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artiklan e alakohta	SEUT-sopimuksen 153 artikla
35	Terveydenhoito	Euroopan sosiaalisen peruskirjan 11 ja 12 artikla [*]	TSS-sopimuksen 12 artikla; vammaisyleissopimuksen 25 artikla; CEDAW-sopimuksen 12 artikla; lapsen oikeuksien sopimuksen 24 artikla	SEUT-sopimuksen 168 artikla
36	Mahdollisuus käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja			SEUT-sopimuksen 14 artikla; viittaus "kansallisiin säännöksiin"

Perusoikeuskirja	Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnaisissa lisäpöytäkirjoissa) ¹⁾	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet ²⁾	YK:n ihmisoikeusvälineet ³⁾	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
37	Ympäristönsuojelu		TSS-sopimuksen 12 artiklan b alakohta	SEU-sopimuksen 3 artiklan 3 kohta; SEUT-sopimuksen 11 ja 191 artikla "saanut vaikutteita tietyistä kansallisista perustuslaeista". SEUT-sopimuksen 169 artikla
38	Kuluttajansuoja			
39	Äänioikeus ja oikeus asettaa ehdolle Euroopan parlamentin vaaleissa		Vammaisyleissopimuksen 29 artikla; CEDAW-sopimuksen 7-8 artikla; KP-sopimuksen 25 artikla; rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artiklan c alakohta	SEUT-sopimuksen 20 artiklan 2 kohta ja 22 artikla; SEU-sopimuksen 14 artiklan 3 kohta
40	Äänioikeus ja oikeus asettaa ehdolle kunnallisvaaleissa		Vammaisyleissopimuksen 29 artikla; CEDAW-sopimuksen 7-8 artikla; KP-sopimuksen 25 artikla; rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artiklan c alakohta	SEUT-sopimuksen 20 artiklan 2 kohta ja 22 artikla

	Perusoikeuskirja	Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnallisissa lisäpöytäkirjoissa) ¹⁾	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet ²⁾	YK:n ihmisoikeusvälineet ³⁾	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
41	Oikeus hyvään hallintoon				EU:n tuomioistuinten oikeuskäytäntö; SEUT-sopimuksen 20 artiklan 2 kohdan d alakohta, 25, 296, 298 ja 340 artikla; risti-viittaus perusoikeuskirjan 47 artiklaan
42	Oikeus tutustua asiakirjoihin				SEUT-sopimuksen 15 artiklan 3 kohta; asetus N:o 1049/2001 (asiakirjojen saatavuus)
43	Euroopan oikeusastamies				SEUT-sopimuksen 20 ja 228 artikla
44	Vetoamusoikeus				SEUT-sopimuksen 20 ja 227 artikla
45	Liikkumis- ja oleskeluvapaus			KP-sopimuksen 12 artikla; vammaisyleis-sopimuksen 18 artikla; lapsen oikeuksien sopimuksen 10 artikla; rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 5 artiklan d alakohta	SEUT-sopimuksen 20 artiklan 2 kohdan a alakohta; EU:n tuomioistimen oikeuskäytäntö; SEUT-sopimuksen 77, 78 ja 79 artikla
46	Diplomaatti- ja konsuliviranomais-ten antama suoje- lu				SEUT-sopimuksen 20 ja 23 artikla

Perusoikeuskirja	Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnaisissa lisäpöytäkirjoissa)	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet	YK:n ihmisoikeusvälineet ³	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
47 artiklan ensimmäinen kohta	Oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin		KP-sopimuksen 2 artiklan 3 kohta; vammaisyleissopimuksen 13 artikla; lapsen oikeuksien sopimuksen 40 artiklan 2 kohdan b alakohta; rotusyrjinnän vastaisen kansainvälisen sopimuksen 6 artikla	Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13 artikla; EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö; SEUT-sopimuksen 251–281 artikla
47 artiklan toinen kohta	Puolueeton ja julkisen kuuleminen		KP-sopimuksen 14 artiklan 3 kohdan d alakohta; lapsen oikeuksien sopimuksen 40 artiklan 2 kohdan b alakohta	Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohta; EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö
47 artiklan kolmas kohta	Oikeusapu (tarveperusteinen)		KP-sopimuksen 14 artiklan 3 kohta; lapsen oikeuksien sopimuksen 40 artiklan 2 kohdan b alakohta	Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö
48 artikla	Syyttömyysoletta ja oikeus puolustukseen		KP-sopimuksen 14 artiklan 2 ja 3 kohta; lapsen oikeuksien sopimuksen 40 artiklan 2 kohdan b alakohta	Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohta

Perusoikeuskirja	Vastaavat säännökset Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (myös valinnallisissa lisäpöytäkirjoissa) ¹	Muut vastaavat Euroopan neuvoston välineet ²	YK:n ihmisoikeusvälineet ³	EU:n lainsäädäntö / kansallinen lainsäädäntö, johon viitataan perusoikeuskirjan selityksissä
49 artiklan 1 ja 2 kohta.	7 artikla Laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate		KP-sopimuksen 15 artikla; lapsen oikeuksien sopimuksen 40 artiklan 3 kohta	KP-sopimuksen 15 artikla; Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artikla; viittaus ”yhteisiin valtiósääntöperinteisiin” ja EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö.
49 artiklan 3 kohta	Oikeasuhteiset rangaistukset			
50	7. lisäpöytäkirjan 4 artikla Kielto syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta		KP-sopimuksen 14 artiklan 7 kohta	7. lisäpöytäkirjan 4 artikla; EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö; Schengenin sopimus; yhteisön taloudellisten etujen suojaamisesta tehdyn yleissopimuksen 7 artikla; lahjonnan torjumista koskevan yleissopimuksen 10 artikla

Index

Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö

<i>A. Leur-Bloe+A3:C55m vastaan Inspecteur der Belastingdienst/ Ondernemingen Amsterdam 2, C-28/95, 17. heinäkuuta 1997</i>	71
<i>Abdoulaye Amadou Tall vastaan Centre public d'action sociale de Huy (CPAS de Huy), C-239/14, 17. joulukuuta 2016</i>	33
<i>Åklagaren vastaan Hans Åkerberg Fransson [suuri jaosto], C-617/10, 26. helmikuuta 2013</i>	41, 42, 46, 60
<i>Alfredo Rendón Marín vastaan Administración del Estado [suuri jaosto], C-165/14, 13. syyskuuta 2016</i>	69, 70
<i>Andrea Francovich ja Danila Bonifaci ym. vastaan Italian tasavalta, yhdistetyt asiat C-6/90 ja C-9/90, 19. marraskuuta 1991</i>	36
<i>Ángel Rodríguez Caballero vastaan Fondo de Garantía Salarial (Fogasa), C-442/00, 12. joulukuuta 2002</i>	34, 46, 63, 71
<i>Angelo Ferlini vastaan Centre hospitalier de Luxembourg, C-411/98, 3. lokakuuta 2000</i>	35
<i>Anonymi Geniki Etairia Tsimenton Iraklis (AGET Iraklis) vastaan Ypourgos Ergasias, Koinonikis Asfalisis kai Koinonikis Allilengyis [suuri jaosto], C-201/15, 21. joulukuuta 2016</i>	66, 68, 80
<i>Association de médiation sociale vastaan Union locale des syndicats CGT ym., C-176/12, 15. tammikuuta 2014</i>	22, 36
<i>Aurubis Bulgaria AD vastaan Nachalnik na Mitnitsa Stolichna, C-546/09, 31. maaliskuuta 2011</i>	18, 60
<i>Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató kft ym. vastaan Magyar Állam, C-98/14, 11. kesäkuuta 2015</i>	47, 68
<i>Berlioz Investment Fund SA vastaan Directeur de l'administration des contributions directes [suuri jaosto], C-682/15, 16. toukokuuta 2017</i>	46, 60
<i>Blanka Soukupová vastaan Ministerstvo zemědělství, C-401/11, 11. huhtikuuta 2013</i>	19, 32

<i>Booker Aquacultur Ltd (C-20/00) ja Hydro Seafood GSP Ltd (C-64/00) vastaan The Scottish Ministers, yhdistetyt asiat C-20/00 ja C-64/00, 10. heinäkuuta 2003</i>	45, 53
<i>Brasserie du Pêcheur SA vastaan Bundesrepublik Deutschland ja The Queen vastaan Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd ym., yhdistetyt asiat C-46/93 ja C-48/93, 5. maaliskuuta 1996</i>	36
<i>Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-La-Neuve vastaan Moussa Abdida, C-562/13, 18. joulukuuta 2014</i>	33
<i>Claude Chartry vastaan Belgian valtio, C-457/09, 11. maaliskuuta 2011</i>	42
<i>Cruciano Siragusa vastaan Regione Sicilia - Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo, C-206/13, 6. maaliskuuta 2014</i>	44, 65, 73
<i>Daniele Annibaldi vastaan Sindaco del Comune di Guidonia ja Presidente Regione Lazio, C-309/96, 18. joulukuuta 1997</i>	44
<i>DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH vastaan Bundesrepublik Deutschland, C-279/09, 22. joulukuuta 2010</i>	18
<i>Deponiezwirkverband Eiterköpfe vastaan Land Rheinland-Pfalz, C-6/03, 14. huhtikuuta 2005</i>	44, 56
<i>Dieter Krombach vastaan André Bamberski, C-7/98, 28. maaliskuuta 2000</i>	53
<i>Ebony Maritime SA ja Loten Navigation Co. Ltd vastaan Prefetto della Provincia di Brindisi ym., C-177/95, 27. helmikuuta 1997</i>	60
<i>Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE ja Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou vastaan Dimotiki Etairia Pliroforissis ja Sotirios Kouvelas ja Nicolaos Avdellas ym., C-260/89, 18. kesäkuuta 1991</i>	47, 66, 67
<i>Emiliano Torralba Marcos vastaan Korota SA ja Fondo de Garantía Salarial, C-265/13, 27. maaliskuuta 2014</i>	42
<i>Erich Stauder vastaan City of Ulm – Sozialamt, asia 29/69, 12. marraskuuta 1969</i> ...	16
<i>Eugenia Florescu ym. vastaan Casa Județeană de Pensii Sibiu ym. [suuri jaosto], C-258/14, 13. kesäkuuta 2017</i>	44, 53, 78, 82

<i>Euroopan komissio vastaan Espanjan kuningaskunta, C-610/10,</i> 11. joulukuuta 2012.....	21
<i>Euroopan parlamentti vastaan Euroopan unionin neuvosto (suuri jaosto), asia C-540/03, 27. kesäkuuta 2006</i>	25
<i>Euroopan unionin neuvosto vastaan Bank Mellat, C-176/13 P, 18. helmikuuta 2016.....</i>	21
<i>Euroopan unionin neuvosto vastaan Bank Saderat Iran, C-200/13 P,</i> 21. huhtikuuta 2016.....	21
<i>F vastaan Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, C-473/16,</i> 25. tammikuuta 2018.....	74, 80, 82
<i>Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky vastaan BB construct s.r.o,</i> C-534/16, 26. lokakuuta 2017	75, 80, 82
<i>Geoffrey Léger vastaan Ministre des Affaires sociales, de la Santé et des Droits des femmes and Etablissement français du sang, C-528/13,</i> 29. huhtikuuta 2015	18
<i>Georg Stollwitzer vastaan ÖBB Personenverkehr AG, C-482/16,</i> 14. maaliskuuta 2018.....	34
<i>Gerardo Ruiz Zambrano vastaan Office national de l'emploi (ONEm),</i> C-34/09, 8. maaliskuuta 2011	69
<i>Gerhard Fuchs (C-159/10) ja Peter Köhler (C-160/10) vastaan Land Hessen, yhdistetyt asiat C-159/10 ja C-160/10, 21. heinäkuuta 2011.....</i>	80
<i>Gianpaolo Paoletti ym. vastaan Procura della Repubblica, C-218/15,</i> 6. lokakuuta 2016.....	61
<i>Grima Janet Nisttahuz Poclava vastaan Jose María Ariza Toledano (Taberna del Marqués), C-117/14, 5. helmikuuta 2015</i>	66, 72
<i>H. Jippes, Afdeling Groningen van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren ja Afdeling Assen en omstreken van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren vastaan Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, C-189/01,</i> 12. heinäkuuta 2001.....	81
<i>Hubert Wachauf vastaan Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft,</i> asia 5/88, 13. heinäkuuta 1989	53, 55

<i>Idéal tourisme SA vastaan Belgian valtio, C-36/99</i> ,13. heinäkuuta 2000	58
<i>Impact vastaan Minister for Agriculture and Food ym. [suuri jaosto],</i> C-268/06, 15. huhtikuuta 2008.....	60
<i>International Transport Workers' Federation and Finnish Seamen's</i> <i>Union vastaan Viking Line ABP ja OÜ Viking Line Eesti, C-438/05,</i> 11. joulukuuta 2007	35
<i>Internationale Handelsgesellschaft mbH vastaan Einfuhr- und</i> <i>Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, asia 11/70</i> ,17. joulukuuta 1970	16
<i>J. N. vastaan Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie [suuri jaosto],</i> C-601/15 PPU, 15. helmikuuta 2016	23, 77
<i>J.Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung vastaan Euroopan yhteisöjen</i> <i>komissio, asia 4/73, 14. toukokuuta 1974</i>	16
<i>Jiří Sabou vastaan Finanční ředitelství pro hlavní město Prahu, C-276/12,</i> 22. lokakuuta 2013	18, 45, 56
<i>Johan Piek vastaan Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,</i> C-384/05, 11. tammikuuta 2007	45, 53, 54
<i>José Vicente Olaso Valero vastaan Fondo de Garantía Salarial (Fogasa),</i> C-520/03, 16. joulukuuta 2004	46, 63, 71
<i>Juan Carlos Sánchez Morcillo ja María del Carmen Abril García vastaan</i> <i>Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA, C-169/14, 17. heinäkuuta 2014</i>	33
<i>Kreshnik Ymeraga ym. vastaan Ministre du Travail, de l'Emploi et de</i> <i>l'Immigration, C-87/12, 8. toukokuuta 2013</i>	69
<i>Land Baden-Württemberg vastaan Panagiotis Tsakouridis [suuri jaosto],</i> C-145/09, 23. marraskuuta 2010	47, 67
<i>Ledra Advertising Ltd ym. vastaan Euroopan komissio ja</i> <i>Euroopan keskuspankki (EKP) [suuri jaosto], yhdistetyt asiat</i> C-8/15 P t- C-10/15 P, 20. syyskuuta 2016	42
<i>Lidl GmbH & Co. KG vastaan Freistaat Sachsen, C-134/15, 30. kesäkuuta 2016.....</i>	81

<i>Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuras vastaan Gintaras Dockeyvičius ja Jurgita Dockeyvičienė, C-587/15,</i> 15. kesäkuuta 2017	44, 53
<i>Liliana Tudoran ym. vastaan SC Suport Colect SRL, C-92/14, 3. heinäkuuta 2014</i>	42
<i>Liselotte Hauer vastaan Land Rheinland-Pfalz, asia 44/79, 13. joulukuuta 1979</i>	80
<i>M. G. Eman ja O. B. Sevinger vastaan College van burgemeester en wethouders van Den Haag [suuri jaosto], C-300/04,</i> 12. syyskuuta 2006	36, 45, 53
<i>María Cristina Guerrero Pecino vastaan Fondo de Garantía Salarial (Fogasa), C-177/05, 13. joulukuuta 2005</i>	46, 63, 71
<i>Maribel Dominguez vastaan Centre informatique du Centre Ouest Atlantique ja Préfet de la région Centre [suuri jaosto], C-282/10,</i> 24. tammikuuta 2012	56
<i>Marie Landtová vastaan Česká správa socialního zabezpečení, C-399/09,</i> 22. kesäkuuta 2011	34
<i>Mario Vital Pérez vastaan Ayuntamiento de Oviedo, C-416/13,</i> 13. marraskuuta 2014	18
<i>Mark Alemo-Herron ym. vastaan Parkwood Leisure Ltd, C-426/11,</i> 18. heinäkuuta 2013	33
<i>Michael Schwarz vastaan Stadt Bochum, C-291/12, 17. lokakuuta 2013</i>	19
<i>N. S. (C-411/10) vastaan Secretary of State for the Home Department and M. E. ym. (C-493/10) vastaan Refugee Applications Commissioner ja Minister for Justice, Equality and Law Reform [GC],</i> yhdistetyt asiat C-411/10 ja 493/10, 21. joulukuuta 2011	10
<i>NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos vastaan Netherlands Inland Revenue Administration, C-26/62, 5.</i> helmikuuta 1963	33
<i>Ntonik Anonymi Etaireia Emporias H/Y, Logismikou kai Paroxis Ypiresion Michanografisis ja Ioannis Michail Pikoulas vastaan Epitropi Kefalaiagoras, C-430/05, 5. heinäkuuta 2007</i>	60, 61

<i>O ja S vastaan Maahanmuuttovirasto ja Maahanmuuttovirasto vastaan L, yhdistetyt asiat C-356/11 ja C-357/1, 6. joulukuuta 2012</i>	<i>45</i>
<i>Othmar Michaeler (C-55/07 ja C-56/07), Subito GmbH (C-55/07 ja C-56/07) ja Ruth Volgger (C-56/07) vastaan Amt für sozialen Arbeitsschutz ja Autonome Provinz Bozen, yhdistetyt asiat C-55/07 ja C-56/07, 24. huhtikuuta 2008</i>	<i>16</i>
<i>Paraskevas Louloudakis vastaan Elliniko Dimosio, C-262/99, 12. heinäkuuta 2001..</i>	<i>60</i>
<i>Pelckmans Turnhout NV vastaan Walter Van Gastel Balen NV ym., C-483/12, 8. toukokuuta 2014.....</i>	<i>42, 67</i>
<i>Petya Milkova vastaan Izpalnitelen direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen control, C-406/15, 9. maaliskuuta 2017</i>	<i>15, 56</i>
<i>Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie vastaan Salah Al Chodor ym., C-528/15, 15. maaliskuuta 2017.....</i>	<i>85</i>
<i>Productores de Música de España (Promusicae) vastaan Telefónica de España SAU (suuri jaosto), C-275/06, 29. tammikuuta 2008</i>	<i>82</i>
<i>Raffinerie Mediterranee (ERG) SpA, Polimeri Europa SpA ja Syndial SpA vastaan Ministero dello Sviluppo economico ym. (C-379/08) ja ENI SpA vastaan Ministero Ambiente e Tutela del Territorio e del Mare ym. (C-380/08) [suuri jaosto], yhdistetyt asiat C-379/08 ja 388/08, 9. maaliskuuta 2010.....</i>	<i>77</i>
<i>Rikosoikeudenkäynti Luca Mencia vastaan [suuri jaosto], C-524/15, 20. maaliskuuta 2018.....</i>	<i>78</i>
<i>Rikosoikeudenkäynti Maria Amélia Nunesia ja Evangelina de Matosia vastaan, C-186/98, 8. heinäkuuta 1999.....</i>	<i>60</i>
<i>Rikosoikeudenkäynti Magatte Gueyeta (C-483/09) ja Valentín Salmerón Sánchezia vastaan (C-1/10), yhdistetyt asiat C-483/09 ja C-1/10, 15. syyskuuta 2011</i>	<i>43, 66</i>
<i>Rikosoikeudenkäynti Özlem Garenfeldia vastaan, C-405/10, 10. marraskuuta 2011.....</i>	<i>46, 61</i>
<i>Robert Pflieger ym., C-390/12, 30. huhtikuuta 2014</i>	<i>18, 47, 67</i>

<i>Roman Angonese vastaan Cassa di Risparmio di Bolzano SpA</i> , C-281/98, 6. kesäkuuta 2000	35
<i>Schindler Holding Ltd ym. vastaan Euroopan komissio</i> , C-501/11 P, 18. heinäkuuta 2013	23
<i>Secretary of State for the Home Department vastaan CS</i> [suuri jaosto], C-304/14, 13. syyskuuta 2016	69
<i>Seda Küçükdeveci vastaan Swedex GmbH & Co. KG</i> , C-555/07, 19. tammikuuta 2010	34, 46, 65
<i>Servet Kamberaj vastaan Istituto per l'Edilizia Sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) ym.</i> [suuri jaosto], C-571/10, 24. huhtikuuta 2012	23
<i>Sky Italia Srl vastaan Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni</i> , C-234/12, 18. heinäkuuta 2013	19, 58
<i>Sky Österreich GmbH vastaan Österreichischer Rundfunk</i> [suuri jaosto], C-283/11, 22. tammikuuta 2013	82
<i>Società italiana petroli SpA (IP) vastaan Borsana Srl</i> , C-2/97, 17. joulukuuta 1998	44, 56
<i>Srl CILFIT ja Lanificio di Gavardo SpA vastaan Ministry of Health</i> , C-283/81, 6. lokakuuta 1982	39
<i>Staatssecretaris van Justitie vastaan Tayfun Kahveci ja Osman Inan</i> , yhdistetyt asiat C-7/10 ja C-9/10, 29. maaliskuuta 2012	45, 53
<i>Stefano Melloni vastaan Ministerio Fiscal</i> [suuri jaosto], C-399/11, 26. helmikuuta 2013	26
<i>Thierry Delvigne vastaan Commune de Lesparre Médoc ja Préfet de la Gironde</i> [suuri jaosto], C-650/13, 6. lokakuuta 2015	42, 45, 53, 74, 77, 78
<i>Tele2 Sverige AB vastaan Post- och telestyrelsen ja Secretary of State for the Home Department vastaan Tom Watson ym.</i> [suuri jaosto], yhdistetyt asiat C-203/15 ja C-698/15, 21. joulukuuta 2016	23, 24
<i>Teresa Cicala vastaan Regione Siciliana</i> , C-482/10, 21. joulukuuta 2011	44, 71

<i>Texdata Software GmbH, C-418/11, 26. syyskuuta 2013</i>	19, 42, 46, 62
<i>The Queen vastaan Secretary of State for the Environment, Minister of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte: H. A. Standley ym., C-293/97, 29. huhtikuuta 1999</i>	80
<i>Thomas Pringle vastaan Government of Ireland ym., C-370/12, 27. marraskuuta 2012</i>	53
<i>Toshiba Corporation ym. vastaan Úřad pro ochranu hospodářské soutěže [suuri jaosto], C-17/10, 14. helmikuuta 2012</i>	18
<i>Unibet (London) Ltd ja Unibet (International) Ltd vastaan Justitiekanslern [suuri jaosto], C-432/05, 13. maaliskuuta 2007</i>	60
<i>Vera Egenberger vastaan Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung e.V, C-414/16, 17. huhtikuuta 2018</i>	35
<i>Vereinigte Familiapress Zeitungsverlags- und vertriebs GmbH vastaan Heinrich Bauer Verlag, C-368/95, 26. kesäkuuta 1997</i>	68
<i>Víctor Manuel Julian Hernández ym. vastaan Espanjan valtio (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) ym., C-198/13, 10. heinäkuuta 2014</i>	43, 44, 56, 65, 72
<i>Vino Cosimo Damiano vastaan Poste Italiane SpA, C-161/11, 22. kesäkuuta 2011</i>	43
<i>Volker und Markus Schecke GbR (C-92/09) ja Hartmut Eifert (C-93/09) vastaan Land Hessen [suuri jaosto], yhdistetyt asiat C-92/09 ja C-93/09, 9. marraskuuta 2010</i>	81
<i>WebMindLicenses kft vastaan Nemzeti Adó- és Vámhivatal Kiemelt Adó- és Vám Főigazgatóság, C-419/14, 17. joulukuuta 2015</i>	42
<i>Werner Fries vastaan Lufthansa CityLine GmbH, C-190/16, 5. heinäkuuta 2017</i>	74, 77, 78, 79, 81
<i>Werner Mangold vastaan Rüdiger Helm [suuri jaosto], C-144/04, 22. marraskuuta 2005</i>	34
<i>Yassin Abdullah Kadi ja Al Barakaat International Foundation vastaan Euroopan unionin neuvosto ja Euroopan yhteisöjen komissio [suuri jaosto], yhdistetyt asiat C-402/05 P ja C-415/05 P, 3. syyskuuta 2008</i>	80

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö

<i>Andrle vastaan Tšekin tasavalta</i> , nro 6268/08, 20. kesäkuuta 2011.....	32
<i>Malone vastaan Yhdistynyt kuningaskunta</i> , nro 8691/79, 2. elokuuta 1984.....	77
<i>Sunday Times vastaan Yhdistynyt kuningaskunta</i> , nro 6538/74, 26. huhtikuuta 1979.....	77

EU-lainsäädäntö

<i>Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/13/EU</i> , annettu 10 päivänä maaliskuuta 2010, audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta, EUVL L 95/ 1, 15. huhtikuuta 2010.....	57
<i>Neuvoston direktiivi 2000/78/EY</i> , annettu 27 päivänä marraskuuta 2000, yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista, EYVL L 303, 2. joulukuuta 2000, s. 16–22.	65
<i>Neuvoston puitepäätös 2001/220/YOS</i> , tehty 15 päivänä maaliskuuta 2001, uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä, EUVL L 82, 22. maaliskuuta 2001, s. 1–4.....	66
<i>Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1013/2006</i> , annettu 14 päivänä kesäkuuta 2006, jätteiden siirrosta, EUVL L 190, 12. heinäkuuta 2006, s. 1–98.....	61
<i>Yhdestoista neuvoston direktiivi 89/666/ETY</i> , annettu 21 päivänä joulukuuta 1989, julkistamisvaatimuksista, jotka koskevat toisen valtion lainsäädännön alaisten, yhtiömuodoltaan tietynlaisten yhtiöiden jäsenvaltioon avaamia sivuliikkeitä, EUVL L 395/36, 30. joulukuuta 1989, s. 36–39.....	62

Yhteydenotot EU:hun

Käynti tiedotuspisteessä

Euroopan unionin alueella toimii yhteensä satoja Europe Direct -tiedotuspisteitä. Lähimmän tiedotuspisteen osoite löytyy verkosta: https://europa.eu/european-union/contact_fi

Yhteydenotot puhelimitse tai sähköpostitse

Europe Direct -palvelu vastaa Euroopan unionia koskeviin kysymyksiin. Palveluun voi ottaa yhteyttä

- soittamalla maksuttomaan palvelunumeroon 00 800 678 910 11 (jotkin operaattorit voivat periä puhelumaksun),
- soittamalla puhelinnumeroon +32 22999696 tai
- sähköpostitse: https://europa.eu/european-union/contact_fi

Tietoa EU:sta

Verkkosivut

Tietoa Euroopan unionista on saatavilla kaikilla EU:n virallisilla kielillä Europa-sivustolla, https://europa.eu/european-union/index_fi

EU:n julkaisut

EU:n ilmaisia ja maksullisia julkaisuja voi ladata tai tilata osoitteesta <https://publications.europa.eu/fi/publications>. Ilmaisia julkaisuja on mahdollista saada usean kappaleen erinä ottamalla yhteyttä Europe Direct -palveluun tai paikalliseen tiedotuspisteeseen (ks. https://europa.eu/european-union/contact_fi).

EU:n lainsäädäntö ja siihen liittyvät asiakirjat

EU:n koko lainsäädäntö vuodesta 1952 ja muuta tietoa EU:n oikeudesta on saatavilla kaikilla virallisilla kielillä EUR-Lex-tietokannassa osoitteessa <http://eur-lex.europa.eu>

EU:n avoin data

EU:n avoimen datan portaalin (<http://data.europa.eu/euodp/fi>) kautta on saatavilla EU:n data-aineistoja. Data on ilmaiseksi ladattavissa ja uudelleenkäytettävissä sekä kaupallista että ei-kaupallista käyttöä varten.

Euroopan unionilla on ollut vuodesta 2000 lähtien oma oikeusluettelonsa – perusoikeuskirja. Siitä tuli oikeudellisesti sitova vuonna 2009, ja se on oikeudellisesti samalla tasolla kuin EU:n perussopimukset. EU:n oikeuden pääperiaatteet tuntevat pystyvät tavallisesti sanomaan välittömästi, että peruskirja sitoo EU:ta aina ja jäsenvaltioita aina, kun ne ”soveltavat unionin oikeutta”. Asiantuntijapiireissäkään ei kuitenkaan aina ymmärretä täysin, mitä perusoikeuskirjan soveltamisalaan kuuluu ja mitä ei. Tämän käsikirjan tavoitteena on lisätä ymmärrystä perusoikeuskirjasta, myös siitä, milloin sitä sovelletaan lainsäädännössä ja päätöksenteossa.